

IRA PINAPALIM TA IRA APOSTOLO

Luk ga hatahun no pir utane Jisas tano nuno Tahut na Hininaawas (nes Luk 1:1) ma iga hapatam no pir ma ikin ra pakpakat nong i hinawas tano hinana harbasie tano tahut na hininaawas utane Krai. Luk ga ter karek ra iruo pakpakat bakut ter tane Tiopilas (nes no ula nianga tane Luk). Ira Pinapalim ta ira Kaba Apostolo i hinawase dait tano **haburuana tano lotu ma be no lotu ga hanana hakakari hohaam, mekaia Ierusalem utusu Samaria ma ukutua muk ta ira hauhawatna katano tano ula hanuo (Apostolo 1:8)**. Ikinong no surno ta ikin ra pakpakat. I hinawase dait be no lotu ga tahuat hohaam menamur tano tuntunut hut tane Jisas. Ira Iudeia di ira luaina matanabar ura nurnur, io, ma no Halhaaliena Tanuo ga puko sur ter ta di (2:1-41). Iesene no tahut na hininaawas paile uta di ira Iudeia sene mon. Pata. No Tanuo ga puko sur ter ta di ira Samaria bileng ing di ga nurnur tane Krai ura hamanis be God na halon bileng di (8:14-17; 8:25). No Tanuo ga puko sur bileng ter ta di ing pa dile Iudeia ta dahine ura hamanis be ira turadi tano ula hanuo bakut di tale be di na kap ikin ra haralon ing be di na nurnur tane Krai (10:1-11:18). I hinawase bileng dait utano nilon ma ira pinapalim tane Pol nong ga harpir harbasie ma no tahut na hininaawas ter ta di ing pa dile Iudeia kinong ira Iudeia di ga malok leise no

tahut na hininaawas. Io kaie, i tale dait be dait na palai ta ari linge ta kike ra lotu ing Pol ga tule ira nuno pakpakat tupas di. Ma tike mes na linge bileng. Luk ga pakat ikin ra pir ing Pol ga kis tano hala na harpadano tusu Rom ta airuo tinohon. Pol ga hutate be na tur ra harkurai ma i nanaas be Luk ga ura hamanis be Pol pai gale gil tike sasana. Ira tirih ing iga hana tupas Pol ga hanawat kinong ira Iudeia di ga lilik saasa tane Pol ma pata be tike lilie na Rom ga nes leh tike sasana tane Pol.

God ga kap haut Jisas utuma ra mawe.

1-2 Tiopilas:

Tano nugu luaina nianga iou ga pakpakat uta ira linge bakut ing Jisas ga gil ma iga harausur ine, tur leh mekutua ing iga haburuana no nuno pinapalim, tuk ter tano bung God ga kap haut ie utuma ra mawe. Menalalie mon ta ing God ga kap haut leh Jisas utuma ra mawe, no Halhaaliena Tanuo ga ter no dades tane Jisas kaie igom pir timaan ter di ing igate gilamis leh ura nuno apostolo. ³ Ma namur tano nuno harubaal na minat iga hatutuno ter ta di um kike be igate lon huat baling. Iga hatutuno hobi ma ira nuno haleng na mangana harapuaasa. Iga harapuaasa ta di tuk ter be aihet na sangahul na bung ga sakit. Ma naramon ta ikino pana bung iga iangianga utano kingdom tane God. ⁴ Taitus nong tike bung, ing iga iaiaan tikai ma di, iga

1:1-2 Luk 1:3 **1:1-2** Mak 16:19; Luk 24:49-51 **1:3** Luk 24:36-49; Apostolo 10:41 **1:4** Luk 24:49; Jon 14:16-17; Apostolo 2:33

pir di horek: “Waak mu hana leh me Ierusalem, iesene mu na kis kawase no hartabar nong no Tamagu gate kukubus ter utana. Ma ikinong kaie mu ga hadade iou ma iou ga iangianga utana. ⁵ Iou te tange hobi kinong Jon ga baptais ma ra taho, iesene a bar bung ter um kanaia ma mu na kap no baptais tano Halhaaliena Tanuo.”

⁶ Io kaie, be Jisas ma ira apostolo di ga hanawat hulungan, di ga tiri ie be, “No Watong, hohaam, kakarek um nu hatut habaling no kingdom tane God kira Israel?”

⁷ Io, Jisas ga tange ta di horek: “Paile numu linge ura nunure ira pana bung ing Mama gate kubus ter kinong aie sene iat i harkurai. ⁸ Iesene mu na hatur kawase ra dades ing no Halhaaliena Tanuo na burung mu ma mu na hinawas ta ira tutuno utagu haburuana leh mekira Ierusalem ma ta ira kaba katano naramon Iudeia ma Samaria ukutua muk ta ira hapatam tano ula hanuo.” ⁹ Ma namur ta ing igate tange ter kakarek, God ga kap haut ie utuma ra mawe ra matmatahan ta di ma iga barahit tike bahuto, kaie pa di gomle nes habaling um ie.

¹⁰ Ma be di ga walwalar iat baak be di na nes Jisas ing iga hananahut utuma ra mawe, io, kaie iat mon airuo turadi dur ga sige ter ra ponponiana sigasige dur ga me tur hutaten di.

¹¹ Io, dur ga tange ta di horek: “Kaba turadi me Galili, paile tahut be mu tur ter kaiakira ma mu be nanaas hut ter utuma ra mawe. Ikin iat mon ra Jisas, nong God te kap leh ie talur mu utuma

ra mawe, na hanawat baling hoke iat mon mu te nes ter ie ing i hanahut hobi utuma ra mawe.”

Matias ga kap no mahuo tane Iudas.

¹² Io, di ga tapukus baling utuma Ierusalem mekaia tano uladiah di la kilkilam ie be uladiah Olip. Ma no uladiah ga tapa haruat ma tike kilomita metuma tano taman Ierusalem. ¹³ Ing di ga hanawat, di ga hana hut utuma nalu tano katano tano hala di ga kiskis baak kaia. Ma di karek ing di ga kiskis kaia: Pita, Jon, Jemes, ma ne Andru; Pilip ma ne Tomas, Batalomiu ma ne Matiu; Jemes no natine Alpias ma ne Iudas no natine Jemes, ma ne Saimon nong di ga kilam ie be no Selot. * ¹⁴ Ma di bakut di git saasaring hait ma tike lilik mon, tikai ma ari haine. Ma ne Maria no etnane Jisas ma ira tesne bileng kaie di tikai.

¹⁵ Ma ta kike ra bar bung Pita ga tur nalamin ta di ira kaba hatahinsaana naramon tane Krai. (Ma no nudi winawas ga nanaas haruat ma tike maar ma iruo sangahul.) ¹⁶ Ma iga tange, “Kaba tasigu ma hainigu, no nianga tane God nong di ga pakat ie pai gale tale be na piel. Ite hanawat tutuno hoke no Halhaaliena Tanuo ga huna hinawase Dawit menalalie be na hanawat tutuno. Kaie Dawit gom hinawas utane Iudas, nong ga lie dong ing di ga palim kawase Jisas. ¹⁷ Ma iga tikenong ta dait ma iga mon tike katano tano nudait pinapalim.”

1:12 Luk 24:50-53 **1:13** Matiu 10:2-4 * **1:13** Di ga kilam ie hobi kinong i nanaas be aie tikenong ta dong ing di git sipsip be Israel na tur sene sukun Rom waing Rom pai nale kure di.

1:16 Sam 41:9

¹⁸ (Ma ikin ra turadi gate kul tike katano pu ma ira kunkulaan ing iga kap tano nuno sana tintalen. Ma iga puko pampabo kaia, no tingana gom tabawes ma ira poona balana bakut ga taluar sur. ¹⁹ Ira matanabar me Ierusalem di ga ser ikin, io kaie, di gom kilam ikino katano pu ma ra nudi nianga be 'Akeldama', no pipilaina be 'Pu na De.')

²⁰ Ma ne Pita ga tange baling be, "Iga ngan hokike kinong ira nianga di ga pakat tano Buk na Ninge i tange horek:

'Na maau no ngasiana;
ma pata ta nong na kis tana.'

I tange bileng be,

'Tike mes na banot leh no nuno mauho.'

²¹⁻²² Io, kaie, kakarek dait supi ter be da gilamis leh tikenong ura hininaawas tikai ma dait tano tuntunut hut baling tano Watong Jisas. Ma ina tahut be aie tikenong iat ta dong ing di ga sasate dait ta ira pana bung bakut ing no Watong Jisas ga hanana tikai ma dait, haburuana ta ing Jon ga harpir tano nuno baptais tuk ter tano bung God ga kap haut Jisas sukun dait utuma ra mawe."

²³ Io, di ga kilam ra iruo turadi, ne Matias ma ne Iosep nong di ga kilam ie be Barsabas (ma tike mes na hinsana bileng ne Iastus). ²⁴⁻²⁵ Namur di ga sasaring horek: "No Watong, augo iat u nunure ira tinga di ira turadi bakut. Io kaie, tibe hamanis ta mem be nesi ta dur karek u te gilamis leh ie ura banbanot leh ikin ra mauho tano pinapalim na apostolo nong Iudas ga hana

sukun ie ura hinana ter tano nuno sana katano tus.”²⁶ Io, di ga papaus ma ra mangana hot hoke ra satu, ma no hot ga tibe hamanis be Matias. Io, di ga was tikane um ie ma ira sangahul ma tike na apostolo.

2

No Halhaaliena Tanuo ga hanasur tano bung na Pentikos.

¹ Be no bung na Pentikos ga hanawat ira ut na tinaram tano lotu kaia di ga kis tikai ter tike katano. ² Kaie iat mon tike tinaram hoke tike dades na punpuh na dadeh ga wawaang sur metuma ra mawe ma igom burung no tingana hala bakut ing di ga kis ter kaia. ³ Io, di ga nes ra linge hoke ira kalamena eh, ma kike ra linge ga hana harbasie ter ta di gom kis ta di ira turadi tiketike. ⁴ Di bakut di ga hung ma no Halhaaliena Tanuo ma di ga haburuana nianga ma ra mes na nianga hoke iat no Tanuo ga ter ra dades ta di be di na ianga me.

⁵ Taitus ikino pana bung a haleng na Iudeia ing di git lolotu tupas God di gate hanawat mekutua ta ira katano bakut tano ula hanuo ma di ga kiskis kaia Ierusalem. ⁶ Be ira matanabar di ga hadade ikin ra wawaang di ga hanawat hulungan. Ma di ga ngangao kinong tiketike ta di ga hadade no nuno nianga tus ing ikino iabar di ga iangianga me. ⁷ Ma di ga karup, di gom ngalabo kaie di gom tange be, “Karek ra turadi di iangianga, di bakut mon me Galili,

2:1 WkP 23:15-21; Lo 16:9-11 **2:3** Matiu 3:11 **2:4** Apostolo 4:31; 10:44-46; 19:6; Mak 16:17

naka? ⁸ I ngan hohaam tutuno iat be dait tiketike dait hadade di ma di iangianga ma ira nudait nianga tus at? ⁹⁻¹¹ Dait me Partia, Midia, ma ne Ilam; ma dait me Mesopotemia, Iudeia, ma Kapadosia, Pontas, Esia, Pirigia, Pampilia, Isip ma ira kaba katano Libia hutate Sairin; ma a wasire bileng merasi Rom, ira Iudeia ma dong ing di gate lala tano lotu gar na Iudeia; ma ari ta dait me Krit ma Arebia. Ma dait hadade kilam ira nudait nianga tus ing dait hadade di ma di iangianga uta ira dades na pinapalim tane God!" ¹² A kinarup ma ra ngangao ga kis ta di kaie di gom hartiritiri hanana be, "Aso no pipilaina ikin ra linge?" ¹³ Iesene ari balik ta ira matanabar di ga hasakit ta di ma di ga tange be, "Di te mame ra haleng na dades na taho kike."

Pita ga harpir be ira matanabar di na lilik pukus waing God na halon di.

¹⁴ Io kaie, Pita ga taman tut tikai ma ira sangahul ma tike na apostolo igom ianga tamat ura haianga ira matanabar horek: "Mu ira Iudeia ma mu bileng ing mu la kiskis kira Ierusalem, aiou ni pales ter ikin ra linge ta mu ma mu na hadade timaan ira nugu nianga. ¹⁵ Karek ra turadi pa dile mamoho ke mu lik. Pata. A liman ma ihet na pana bung mon baak ra malane kakarek! ¹⁶ Iesene ikin nong no tangetus Ioel ga hinawas utana ing God ga tange be, ¹⁷ "Tano hapatam ta ira pana bung iou ni gil horek. Iou ni burange bus ira kaba matanabar bakut ma no Tanuagu.

Ma ira numu bulu na tunana ma ira not no
hinasik di na ianga na tangetus,
ira numu kaba marawan di na nes ra ninanaas
na tanuo,
ma ira numu kaba patuana di na bariane ra
barbarien.

¹⁸ Ma iou ni burange bus bileng ira nugu tultule,
haine, ma ira tunana,
ma no Tanuagu ta ikino pana bung,
ma di na ianga na tangetus.

¹⁹ Aiou ni hamanis ra linge na ngalabo tuma ra
ula mawe,
ma ra kaba hakilang kira napu ra ula hanuo
horek:
na mon de, a eh, ma ra tamat na mis bileng.

²⁰ No kasasa na kadado ma no teka na daraan
hoke ra de
nalalie be no tamat na bung sakit tano Watong
na hanawat ma ra but na minamar tana.

²¹ Ma di bakut ing di na tato iou no Watong be ni
halon di, iou ni gil haruatne.'

²² "Mu ra kaba matanabar na Israel, mu
hadade timaan karek ra nianga. Ikin ra Jisas
metuma Nasaret, God ga hatutuno ter ie ta mu
be aie nesi. Ma iga hatutuno hobi ta ira gingilaan
na kinarup ma ira dades na hakilang ing iga gil
naramon tano nilon tane Jisas nalamina ta mu.
Ma mu palai ter ta kakarek. ²³ Iesene di ga ter
leise Jisas ta mu kinong God gate pingit ter hobi
ma igate nunure ter be na ngan hokike. Ma
mu tikai ma ira sana turadi mu ga ubu bing ie
ing mu ga tut ter ie ra ula kabai ²⁴ Iesene God
ga hatut habaling ie sukun ra minat. Io kaie,
iga halangalanga leise ie tano ngunngutaan na

minat kinong iga pata tutuno iat ta dades tano minat be na palim kawase ter ie. ²⁵ Ma ne Dawit ga hamanis be ikin i tutuno ing iga hinawas utana horek:

'Tou ga nes haitne no Watong tikai ma iou.

Ma pata ta purpuruan na haruat be na rupuk iou kinong no Watong i tur hutate ter iou.

²⁶ Io kaie, iou laro ma iou ianga ma ra gun-gunuma.

Ma no palatamaigu iat bileng na kis na balaraan ter tano nuno kinkinis namur,

²⁷ kinong pa nule waak leise ter iou tano katano na minat.

Pa nule bala leh no num Halhaaliena be na mapus.

²⁸ U te hapalaine iou ta ira ngas na nilon, ma nu manga halaro iou kinong nu kis tikai ma iou.'

²⁹ "Kaba tasigu, i tale iou be ni hinawase mu utano hintubu dait Dawit kinong dait palai utana. Iga mat, di gom hatur ie, ma no nuno midi ikanaia tuk katiak. ³⁰ Iesene iga tike tangetus ma iga nunure ter be God gate kukubus ter ma ie ma ra sinsalim horek. God ga kukubus ter tane Dawit no king be na bul tike bulumenamur tana tano nuno tamat na kinkinis na gil harkurai.

³¹ Io kaie, Dawit ga palai be aso na hanawat namur igom hinawas tano tuntunut hut baling tano Mesaia horek. Iga tange be God pai nale waak leise ter ie tano katano na minat ma be no palatamaine bileng pai nale mapus. ³² Ikin ra

Jisas iat mon nong God ga hatut habaling ie ma mem baktut mem ga nes ikin ra linge kaie mem ge hinawas utana be i tutuno. ³³ Ma ne God te hatamat ter ie tano tamat na kinkinis tano kata na lumane God ma ite ter no Halhaaliena Tanuo tana haruat ma no nuno kunubus. Io kaie, Jisas te burange bus di ma kakarek mu nesnes ma mu hadade. ³⁴⁻³⁵ Ma i palai be pata be Dawit nong ga hanahut utuma ra mawe iesene aie iat ga tange be,

'No Watong ga tange tano nugu Watong:

"Kis kira tano tamat na kinkinis tano kata na lumagu,

tuk iou ni bul hanapu ira num hiruo menapu ta ira lapara kakim!" ' "

³⁶ "Io kaie, i bilai be mu ira kaba Israel, mu na palai iat be God te hakisi ikin iat ra Jisas nong mu ga tut ter ie tano ula kabai be na Watong ma na Mesaia bileng."

³⁷ Be ira matanabar di ga hadade hobi, iga kata tus ira tinga di kaie di gom tange tane Pita ma ira mes na apostolo horek: "Kaba tasi mem, aso ing mem na gil?"

³⁸⁻³⁹ Pita ga balu di horek: "Mu baktut tiketike mu na lilik pukus ma mu na kap baptais tano hinsane Jisas Kraiss be God nage lik luban leise ira numu sana tintalen. Ma mu na hatur kawase leh no hartabar na Halhaaliena Tanuo kinong God ga gil no kunubus uta mu ma ira nati mu ma uta di bileng ing di tapa. Ikin ra kunubus i gawane di baktut ing God na tato hawat di ura nuno."

⁴⁰ Ma iga tibe hakatom di ma ra haleng mes na nianga ma iga walar be na halelem di igom tange horek: “Mu na bala leh God be na halon mu sukun no harpadano nong na hana tupas kakarek ra sana matanabar.” ⁴¹ Io, dong ing di ga kap usurane ira nuno nianga di ga kap baptais ma ta ikino bung aitul na arip dong ing di ga lala harahut ikino ton tane Kraiss.

Ira ut na nurnur di ga tikenong mon.

⁴² Di ga balaan be di na taram ira harausur ta ira apostolo ma be di na kis hulungan ura ter harharahut harbasie, di ga balaan bileng utano tintalen na pidik beret ma ura sinsaring. ⁴³ Ma ira apostolo di ga gil ra haleng na gingilaan na kinarup ma ra dades na hakilang ma ira matanabar bakut di ga kis ma ra tamat na urur tane God. ⁴⁴ Di bakut ing di gate nurnur, di ga kiskis tikai, ma di ga terter harbasiane ira nudi minsik. ⁴⁵ Ma di ga suhsuhurane ira nudi inton ma ira nudi minsik ma di ga terter ira barbarat ta dong ing di ga mon sunupi. ⁴⁶ Taitus ira kaba bungbung di ga hananawat hulungan tano tamat na hala na lotu, ma di ga tike lilik mon. Ma di ga pidik beret tikai naramon ta ira ngasia di ma di ga iaiaan tikai ma ra gungunuama ma ra bala malum. ⁴⁷ Ma di ga pirpirlet God ma di ga langlagirane ira sinisip ta ira mes na matanabar bakut ukaia ho di. Ma ira kaba bungbung di ing no Watong ga halon di, iga lamlamus halala ter di ta ira kaba ut na nurnur.

2:41 Apostolo 2:47; 4:4 **2:42** Apostolo 20:7 **2:44** Apostolo 4:32-35 **2:47** Apostolo 6:7; 11:21

3

Pita ga halangalanga no pengpeng tano hinsane Jisas.

¹ Tike bung Pita ma ne Jon dur ga hana utuma ra tamat na hala na lotu ra itul ra matarahien ma a nudi pana bung na sinsaring ikinong. ² Ma di ga kap hawat tike turadi di ga kaho ie ma a pengpeng ie ukaia tano matanangas huat di git kilkilam ie be Melmel. Ira kaba bungbung di git bulbul ie kaia be na sasaring marmaris uta barbarat ta ira matanabar di git hanana utuma tano tamat na hala na lotu. ³ Ma be iga nes Pita ma ne Jon ma dur ga hanana lala, iga saring dur uta barbarat. ⁴ Io, Pita ma ne Jon dur ga nes dit ie ma ne Pita ga tange, "Nes mir!" ⁵ Io, iga tadangane dur kinong iga lik be dur na tabar ie ta linge.

⁶ Iesene Pita ga tange tana, "Pata ta barbarat tagu, iesene no linge iou hatur kawase ie, ikin iou ni tabar ugo ma ie. Tano hinsane Jisas Krais me Nasaret iou tange tam, Hana!" ⁷ Io, Pita ga palim no kata na lumana ma iga harahut ie ura tuntunur. Kaie iat mon ira kakine no turadi ma ira harpasum na kakine ga tahut. ⁸ Io, iga karwas tutur gom haburuana hinana sene. Io, iga saate halala dur utuma tano tamat na hala na lotu, ma kanaia ga karkarwas hanana ma iga pirpirlet God. ⁹ Ira matanabar di ga nes ie ma iga hanana ma iga pirpirlet hanane God. ¹⁰ Ma ing di ga nes kilam ie be aie mon no pengpeng nong git kiskis tano melmel na matanangas huat

tano tamat na hala na lotu, io, di ga manga karup ma di gom panganga ter mon um ta ikin ra linge gate hanawat ter tana.

Pita ga harpir be Jisas ga halangalanga no pengpeng.

¹¹ Be no turadi ga palim dit ter iat baak Pita ma ne Jon, ira matanabar bakut di ga karup ma di ga karos duhat ukaia tano maliah di ga kilam ie be no maliah tane Solomon. ¹² Ing Pita ga nes hobi iga tange ta ira matanabar horek: “Kaba turadi me Israel, hohaam be mu karup ta ikin ra linge ma mu ge ngokngok ta mir hokike? Hohaam, mu lik be a mon dades ta mir be mir bilai harsakit kaie mir petlaar ura hathatut ikin ra turadi ige hana? Pata! ¹³ No God tane Abraham, Aisak ma ne Iakop, no God ta ira kaba hintubu dait, ite hamar no nuno tultule Jisas. Ma ne Pailat ga lik be na halangalanga leise um ie iesene mu ga ter ise ie be da ubu bing ie ma mu ga harus ise ie ra matmataan tane Pailat. ¹⁴ Mu ga harus leise no Takadoswana, no Halhaaliena, ma mu ga sasaring be Pailat na hasur ise tike ut na harubu bingibing ter ta mu. ¹⁵ Mu ga ubu bing no Burwana no Nilon iesene God ga hatut habaling ie sukun ra minat. Mem ga nes ikin kaie mem ge hinawas be a linge tutuno ie. ¹⁶ Tano nurnur tane Jisas ikin ra turadi ite kap ra dades, ikin iat mon ra turadi nong mu nesnes ie ma mu nunure ter ie. Taitus no dades tano hinsane Jisas ma no nurnur nong i tahuat tana, ikinong

te halangalanga timaan bakut ie hokike mu nes ter ie hobi.

¹⁷ “Io, kaba tasigu, iou nunure ter be ing mu ga gil hokike tane Jisas pa mu gale palai be mu ga gilgil ra so, ma ira numu lilie bileng hobi.

¹⁸ Iesene God ga tange hanalalie ta ira inga di ira tangetus be no nuno Mesaia na kilingane ra ngunngutaan. Ma ne God te hatutuno um ikin hokike. ¹⁹⁻²⁰ Io, mu lilik pukus ma mu tahurus

ter tane God waing God na suge leise ira numu sana tintalen. Io, mu gil hobi waing ira pana bung na hasinangeh nage hanawat metuma hono Watong ma be na tule bileng Jisas, aie no nuno Mesaia nong God gate gilamis ter ie uta mu.

²¹ Na kis ter iat baik tuma ra mawe tuk tano pana bung be God na hasigarna hadades habaling ira linge bakut hoke God ga tange ter hobi nalalie sakit ta ira inga di ira nuno halhaaliena tangetus.

²² Ma ne Moses ga hinawas uta ikin ing iga tange horek: *‘No Watong no numu God na hatut numu tike tangetus horek iou mekaia nalam in tano numu huntunana. Mu na taram bakut ira nuno nianga ing na tange ta mu.*

²³ *Be nesi tikenong pai nale taram ie, io, da hasisingen leise ie sukun ira nuno matanabar ma da ubu bing ie.’*

²⁴ “Hokakarek ira kaba tangetus bakut, Samuel no luaina ma dong ing di ga mur ie, di bakut ing di ga ianga, di ga hininaawas ta ira linge ing na hanawat ta kakarek ra pana bung. ²⁵ Io, God ga ter ira nuno nianga ta ira nuno tangetus, ma mu te tinane leh kike ra nudi nianga ma no kunubus

bileng nong God ga gil ie tikai ma ira hintubu mu ing be iga tange tane Abraham horek: *'Iou ni haidane no num bulumenamur io, tana iat ira huntunana bakut tano ula hanuo no haridan na kis ta di.'* ²⁶ Io, ing God ga hatut no nuno tultule iga huna tule baak ie ukira ho mu be na haidane mu horek. Na hurusane mu tiketike sukun ira numu sana tintalen."

4

Pita ma ne Jon dur ga tur ra matmataan ta ira kaunsil.

¹ 39 Be Pita ma ne Jon dur ga iangianga ta ira matanabar, ira pris ma no lilie ta ira umri tano tamat na hala na lotu ma ira Sadiusi di ga hanawat ukaia ho dur. ² Di ga ngalngaluan kinong urah ira iruo apostolo dur ga hausur ira turadi bakut utano tuntunut hut baling tane Jisas sukun ra minat, be ite hatutuno ter be ira minat bileng di na tut hut baling. ³ Io, di ga palim kawase dur, di gom banus bat dur tano hala na harpadano tuk ter tano mes na bung kinong igate matarahien bungbung tuei um. ⁴ Sene be a haleng ta ira turadi ing di ga hadade no hininaawas di ga nurnur, kaie no winawas ta di ga nanaas haruat ma ra liman na arip.

⁵ Tano bung namur ira lilie gar na Iudeia, ira tamat ta ira huntunana, ma ira tena harausur ta ira harkurai tane Moses di ga hanawat hulungan kaia Ierusalem. ⁶ Di ga hanawat hulungan ma ne Anas, no tamat ta ira pris, tikai ma ne Kepas, Jon, Aleksanda, ma ira hinsaana no tamat ta ira pris.

⁷ Ma di ga hartule utane Pita ma ne Jon. Io, di ga me hatur dur nalamin ta di ma di ga tiri dur horek: “Ma ra mangana dades so be tano hinsa nesi kaie mur gil ikin ra linge ma ie?”

⁸ Ma ne Pita ga bukas ter ma no Halhaaliena Tanuo kaie igom tange ta di horek: “Mu ira lilie ma mu ira tamat ta ira huntunana, mu hadade! ⁹⁻¹⁰ Be ing mu tirtiri mur mir utano harharahut nong i hanawat ter ta tike pengpeng ma be ite langalanga hohaam, io, i tahut be mu bakut ma ira kaba matanabar na Israel mu na nunure kin. Ikin ra turadi i tur ter ra matmataan ta mu ite langalanga ma no dades tano hinsane Jisas Krais me Nasaret nong mu ga tut ter ie tano kabai. Iesene God ga hatut habaling ie sukun ra minat.

¹¹ Ikin ra Jisas, aie nong ira nianga tane God di ga pakat i tange utana horek:

‘No hot nong mu ira ut na pakila hala mu ga malok leise ie,
aie balik um no dades na burwana tano hala bakut.’

¹² No haralon i tahuat sene mon tana kinong pata bileng um ta tikenong tano ula hanuo bakut be God te ter ie ta dait be aie nong na halon dait.”

¹³ Ing di ga nes be Pita ma ne Jon pa dur gale ianga ma ra bunurut ma ing di ga palai be pa dur gale hana ra harausur ma be a turadi bia mon dur, di ga karup ma di ga nes kilam be dur git sasate Jisas. ¹⁴ Iesene di ga lilik puo ter be di na tange hohaam kinong no turadi nong gate langalanga, di ga nes ie be iga tur tikai ter ma dur. ¹⁵ Io kaie, di gom tule hasur duhat

mekaia tano nudi kis hulungai ira kaunsil ma di gom iangianga tikai. ¹⁶ Di ga tiri be, “Dait na bihane kakarek ra iruo turadi? Ira matanabar bakut kira Ierusalem di nunure ter be dur te gil tike dades na gingilaan na kinarup ma paile tale dait be dait na huus ikin ra linge. ¹⁷ Iesene dait na tibe hakatom dur be dur pai nale haianga habaling tikenong ma ikin ra hinsang waing ikin ra linge pai nagele hana hakakari.”

¹⁸ Io, di ga tato halala habaling dur ma di ga tigel dur be waak baling um dur ra hininaawas be harausur tano hinsane Jisas. ¹⁹ Iesene Pita ma ne Jon dur ga balu di horek: “Mu kure baak be i takados tano ninanaas tane God be mir na taram mu ma waak God. ²⁰ Mir tange hobi kinong paile tale mir be mir na sangeh ura hininaawas uta ira linge mir gate nes ma mir ga hadade.”

²¹⁻²² Namur, be di ga mang habaling ter dur, di ga waak leise ter um dur. Di ga nes be na dades ura hapadano dur, urah, ira matanabar bakut di ga pirpirlet God utano linge ga hanawat kinong no turadi nong ga langalanga tano dades na gingilaan na kinarup gate sakit ra ihet na sangahul ira nuno tinohon.

Ira ut na nurnur di ga saring no Watong be na habalaraan di.

²³ Ing di gate waak leise ter um Pita ma ne Jon, dur ga hana baling ter ta ira hintura dur, dur gom hinawase di ta ira nianga ing ira tamat ta ira pris ma ira tamat ta ira huntunana di ga tange ter ta dur. ²⁴ Be ira hintura dur di ga hadade

4:18 Apostolo 5:28
Neh 9:6; Sam 146:6

4:19 Apostolo 5:29

4:24 KBk 20:11;

hobi di ga sasaring tikai ma tike lilik sene mon utuma hone God horek: “Tamat na Watong, u ga hakisi no mawe, no ula hanuo ma no tes ma ira kaba linge bakut naramon ta duhat. ²⁵ Tano num Halhaaliena Tanuo u ga tange mekaia tano hono no hintubu mem Dawit no num tultule horek: ‘Hohaam be ira huntunana ing pa dile Iudeia di tut na kamohor?

Hohaam be ira matanabar di te harpingit?

Pa dile haruat ma tike linge.

²⁶ Ira kaba king tano ula hanuo di tagure iat di, ma ira kaba lilie di hanawat hulungan ura gilgil hgae no Watong ma no nuno Mesaia bileng.’

²⁷ Ma a tutuno be ne Herot ma ne Pontias Pailat dur ga hanawat hulungan kira ta ikin ra taman tikai ma dong ing pa dile Iudeia ma ira matanabar na Iudeia bileng. Ma di ga harpingit tikai ura gilgil hgae no num halhaaliena tultule Jisas nong u ga bul ie be no num Mesaia. ²⁸ Di ga hanawat hulungan ura gilgil aso ing no num dades ma no num lilik gate kure hanalalie ter be na ngan hobi. ²⁹ Ma kakarek, Watong, hadade um ira nudi kaba harmang ma nu ter ra dades ta mem ira num tultule waing mem na haruat ura hininaawas ta ira num nianga ma ra balaraan. ³⁰ Hapuasne no num dades ura halangalanga ira ina minaset. Ma nu gil ra dades na hakilang ma ra gingilaan na kinarup tano hinsana no num halhaaliena tultule Jisas.”

4:25 Sam 2:1-2 **4:27** Matiu 27:1-2; Luk 23:7-11; Apostolo 3:13

4:28 Apostolo 2:23 **4:29** Epesas 6:19

³¹ Io, be di ga sasaring ter, no hala di ga kis hulungan ter tana ga gunagune. Ma di bakut di ga hung ma no Halhaaliena Tanuo ma di ga hininaawas ta ira nianga tane God ma ra balaraan.

A bilai na kinkinis ta ira ut na nurnur.

³² Io, di bakut ira ut na nurnur, iga tikenong sene mon ira nudi lilik ma ira nudi sinisip. Ma pata tikenong ta di ga tange be ira nuno minsik a nuno sene iat. Iesene di ga hartabar harbasie ma ira nudi linge bakut. ³³ Ma ira apostolo di ga manga dades ma no nudi hininaawas. Di ga hininaawas be a tutuno no tuntunut hut tano Watong Jisas. Ma a tamat na harmarsai ga hana tupas di bakut. ³⁴⁻³⁵ Pata tikenong ta di pai gale supi ter ta tike linge kinong ari ta di ing a nudi mon pu ma ra hala, di ga suhsuhurane kike ma ira kunkulaan di ga terter ta ira apostolo. Ma di ira apostolo di ga palau harbasiane ira matanabar tiketike me, haruat ta ira sunupi gar tikenong.

³⁶ Ma iga mon tike turadi, no hinsana ne Iosep, aie tano huntunana tane Lewi merasi Saipras. Ma ira apostolo di ga kilam ie be ne Banabas, a pipilaina be no Ut na Harharagat. ³⁷ Iga suhurane nuno tike katano pu ma iga ter ira barbarat ta ira apostolo.

5

Ananias ma ne Sapira dur ga harakale ra matmataan tane God.

¹ Iesene tike turadi a hinsana ne Ananias, tikai ma no nuno haine Sapira, dur ga suhurane bileng a nudur tike katano pu. ² Ma tano nudur laalena lilik tikai, Ananias ga palim dit ter iat ari barbarat ura nuno iat ma iga kap ing iga kis ter ma iga ter ta ira apostolo.

³ Sene be Pita ga tange tana, “Ananias, hohaam be u bala leh Satan be na kure ugo ura haabota no Halhaaliena Tanuo ing u palim dit leh ari tano kunkulaan tano pu ura num iat? ⁴ Iga num iat no katano pu ing pau gale suhurane baak ie. Ma be namur ta ing u gate suhurane ter ie, ira barbarat a num iat bileng. Aso i gil ugo be nu lik leh ura gilgil ikin ra mangana tintalen? Paule harakale ra matmataan ta ira turadi. Pata. U te harakale ra matmataan tane God.”

⁵ Ing at mon Ananias ga hadade ter kike, iga puko ma iga mat. Ma a tamat na bunurut sakit ga kap dong ing di ga ser ikin. ⁶ Ma ira marawan di ga hanawat ma di ga me pulus no palatamaine ma di ga kap leh ie di gom bus ie.

⁷ Namur dahine no nuno haine ga me hana lala ma pai gale nunure be aso gate hanawat ter. ⁸ Io, Pita ga tiri ie be, “Hinawase iou, kakarek bakut ira barbarat ing mur ma no num tunana, mur kap tano pu?”

Ma no haine ga haut ma iga tange, “Kike iat mon ira barbarat bakut.”

⁹ Pita ga tange tana, “Hobibiha be mur ianga tikai ura walwalar no Tanuo tano Watong? Nanaas baak! Ira turadi ing di bus no num tunana, di tuei rusu ra matanangas ma di na kap

leh bileng ugo.”¹⁰ Kaie iat mon no haine ga puko ter ta ira kakine Pita ma iga mat. Io, ira marawan di ga lala ma be di ga nes ie be igate mat, di ga kap leh bileng ie ma di ga bus ie hutate no nuno tunana.¹¹ Ma a tamat na bunurut sakit ga kap di ra matanabar na lotu ma di bakut ing di ga ser kakarek ra linge.

Ira apostolo di ga halangalanga ira ina minaset.

¹² Ira apostolo di ga gil ra haleng na dades na hakilang ma ra gingilaan na kinarup nalamina ta ira matanabar. Ma ira ut na nurnur bakut di git hananawat hulungan ma tike lilik tuma ra maliah tane Solomon.¹³ Ma pata tikenong ta ira tabuna nurnur pai gale balaraan be na lala tikai ma di. Iesene ira matanabar balik di ga manga ru di.¹⁴ Sene be a haleng sakit balik ira tunana ma ira haine di ga nurnur tano Watong di gom lala harahut ikino kaba ut na nurnur.¹⁵ Io kaie, ira matanabar di ga kap hawat ira ina minaset utuma ta ira gagna ngas di gom hainoh di ta ira hator ta di ma ira kunuban ta di waing no kasasa na ise ter no tanua ne Pita ta di ing Pita ga hanana sakit.¹⁶ Ma a tamat na matanabar mekaia ta ira taman hutate Ierusalem di ga hanawat hulungan ma di ga kap hawat ira nudi ina minaset ma di ing a sana tanuo ga sasoh ta di, ma di bakut di ga langalanga.

Ira apostolo pa di gale sangeh ura hinarpir nalamina ta ira hinaragawai.

¹⁷ Io, no tamat ta ira pris ma ira turana, a Sadiusi di, di ga hung ma ra bala ngungut ter ta ira apostolo uta ira nudi bilai na pinapalim. ¹⁸ Di ga palim kawase ira apostolo ma di ga halala di tuma ra hala na harpadano. ¹⁹ Iesene ra bung um tike angelo tano Watong ga papos no matanahala tano hala na harpadano ma iga lamus hasur ira apostolo mekaia. ²⁰ Ma iga tange ta di horek: “Mu hana, mu nage tur tuma tano tamat na hala na lotu ma mu na hinawase ira matanabar ta ira linge bakut uta ikin ra sigar nilon.”

²¹ Be no laar ga dares ie di ga hana lala tano tamat na hala na lotu ma di ga hatahun ura hausur ira matanabar. Di ga gil haruatne ira nianga tano angelo tano Watong.

Ma ing no tamat ta ira pris ga hanawat tikai ma ira turana, di ga tato hulungan ira kaunsil, di ira tamat ta ira huntunana gar na Iudeia. Io, di ga tula isa nianga utusu tano hala na harpadano be da lamus ira apostolo ukaia ho di. ²²⁻²³ Iesene ira umri pa di gale nes leh tike apostolo tuma tano hala na harpadano ing di ga hanawat kaia. Io, di ga tapukus ma di ga hinawas, “Ing mem hanawat tuma ra hala na harpadano, mem nes ie be i tabanus dikdikit ter ma ira ut na harbalaurai kaia kanaia iat di tur ter ta ira matanahala. Iesene ing mem papos, mem paile nes leh tikenong tuma naramon.” ²⁴ Be ira tamat na pris ma no lilie ta ira umri tano tamat na hala na lotu di ga hadade hobi, di ga ngangao

be aso balik um na hanawat namur kakarek ikin ite hanawat.

²⁵ Io, tike turadi ga hanawat ma iga tange, “Mu hadado baak! Ira turadi ing mu bul di tuma ra hala na harpadano di um ruma ra tamat na hala na lotu kanaia di hausur ira matanabar.”

²⁶ Ing di ga hadade hobi no lilie ma ira nuno umri di ga hana leh utuma ta ira apostolo ma di gom lamus leh di. Pa di gale haragawai ta ira apostolo kinong urah di ga burte ira matanabar be di nahula gulum di.

²⁷ Di ga lamus halala ira apostolo ma di ga hatur di ra matmatahan ta ira kaunsil be no tamat ta ira pris na tiri murmur di. ²⁸ Io, iga tange ta di, “Mem ter ra dades na hartigel ta mu be waak mu hausur ta ikin ra hinsang. Iesene mu te hinawas hurbit ta ira matahu katano bakut kira Ierusalem ma ira numu harausur ma mu sip be da tung mem utano minat ta ikin ra turadi.”

²⁹ Io, Pita ma ira mes na apostolo di ga babalu horek: “Mem na taram iat God, ma pata be ra turadi. ³⁰ No God ta ira hintubu dait ga hatut Jisas sukun ra minat, nong mu ga ubu bing ie ing mu ga hataba ie tuma ra kabai. ³¹ Aie iat nong God ga hatamat ie, igom hakisi ie tano tamat na kinkinis tano kata na lumana be na Lilie ma ina ut na Haralon. Ma iga gil hobi tana be inage papos no ngas na lilik pukus ta dait ira Iudeia ma be inage lik luban leise ira nudait sana tintalen. ³² Mem hininaawas be a tutuno kakarek ra linge. Ma no Halhaaliena Tanuo i hininaawas bileng hobi. Ma aie nong God te ter ie ta di be di taram ie.”

³³ Ma be di ga hadade kakarek iga mis ira tinga di ma di ga sip be di na ubu bing ira apostolo. ³⁴ Sene be iga mon tike Parisi, a hinsana ne Gamaliel, tike tena harausur ta ira harkurai tane Moses, ma ira matanabar di ga manga urur tana. Iga taman tut tuma ta ira matmatahan ta ira kaunsil igom tange hadades be da lamus hasur baak ira apostolo utusu nataman. ³⁵ Io, iga tange ta ira kaunsil horek: “Bar tunana me Israel, mu na harbalaurai timaan ta ira linge mu ura gilgil ta kakarek ra turadi. ³⁶ Mu lik leh Tiudas. A bar tinohon nalalie iga hanawat ma iga hininaawas hanana be aie tike lilie. Aihet na maar dak ira turadi di ga murmur ie. Iesene di ga ubu bing ie ma dong ing di ga murmur ie di ga hilo harbasie ma no nuno pinapalim ga linge bia. ³⁷ Io, namur tana, Iudas me Galili ga tur huat tano pana bung ing di ga waswas ira matanabar. Ma iga halewen leh tike kaba matanabar ura murmur ie be di nage kap leise di me Rom ing di kure dait. Aie bileng ga hiruo ma dong ing di ga murmur ie di ga hilo harbasie bileng. ³⁸ Io kaie, uta ikin ra purpuruan kakarek, iou pir mu be waak mu gil ta linge ta di. Mu waak leise ter di. Be ikin ra mangana lilik be ikin ra pinapalim i tahuat ta ira turadi mon, io, na pataam. ³⁹ Iesene be ing i hanawat metuma tane God, pa mu le tale be mu na tigel di. Iesene na hanawat palai ta mu be mu haarubu ma ne God.”

⁴⁰ Io, di ga mur ira nianga tane Gamaliel. Di ga tato halala ira apostolo, di gom tange be da hadakdak di. Io, di ga ter ra dades na nianga

be pa di nale iangianga baling tano hinsane Jisas ma di ga bala leise di be di na langalanga.

⁴¹ Ira apostolo di ga hana talur ira kaunsil tikai ma ra gungunuama kinong urah be God gate nes kilam di be di haruat ura kahkahe ira hirhir ura utane Jisas. ⁴² Ma ta ira kaba bungbung tuma ra tamat na hala na lotu ma tuma ra nudi hala, pa di gale mut ura hausur ma ura harpir tano tahut na hininaawas be Jisas aie no Mesaia.

6

Di ga gilamis a liman ma iruo ura harharahut.

¹ Taitus ikino pana bung no winawas ta ira ut na tinaram tano lotu ga tamtamat hanana. Ma ari ta di, di ira Iudeia tano nianga Grik. Di ga ngurungur ter ta ira gunan kis me Iudeia kinong di ga palpalau sakit ira nudi makoso ma ira pinalau ta di ta ira kaba bungbung. ² Io, ira sangahul ma iruo na apostolo di ga tato hulungan ira kaba ut na tinaram tano lotu bakut ma di ga tange, "Paile tahut be mem na waak leise no hinarpir ma no tahut na hininaawas tane God be mem na nanget mon ma ira pinalau ta mu. ³ Kaba tasi mem, mu gilamis ta liman ma iruo na tunana nalamina ta mu ing mu nunure be di hung ma no Halhaaliena Tanuo ma ra minanes. Ma mem na bul di ura harbalaurai ta ikin ra linge. ⁴ Iesene mem iat, mem na harbalaan ura sinsaring ma ura hininaawas tano nianga tane God."

⁵ Io, ira kaba ut na tinaram tano lotu bakut di ga laro ma di ga haut ta ikin ra nianga. Io, di ga kilam ne Stiwen, tike tunana nong ga hung ma no nurnur ma no Halhaaliena Tanuo. Di ga kilam bileng ne Pilip, Porokoras, Naikena, Timon, Parmenas, ma ne Nikolas me Entiok, nong gate lala tano lotu gar na Iudeia. ⁶ Io, di ga hapuasne kakarek ra liman ma iruo na tunana ta ira apostolo. Ma ira apostolo di ga sasaring, di gom bul ira luma di ta kike ra liman ma iruo.

⁷ Io, no nianga um tane God ga hanana harbasié. Ma no winawas ta ira ut na tinaram tano lotu tuma Ierusalem ga manga tamtamat ma a haleng ira pris tano lotu gar na Iudeia di ga kap usurane no tahut na hininaawas.

Ari di ga tung Stiwen ra matmatahan ta ira kaunsil.

⁸ Ma ne Stiwen, aie tike tunana nong ga hung ma no harmarsai tane God ma ra dades bileng. Ma iga gil ira dades na hakilang ma ra gingilaan na kinarup nalamina ta ira matanabar. ⁹ Iesene ari turadi di ga sungute ie. Ma di merasi tike hala na lotu gar na Iudeia. Ma di ga kilkilam ie be no hala na lotu ta dong ing di te halangalanga ise di ta ira kinkinis na tultule. Ma a Iudeia di me Sairin ma Aleksandaria, ma ta ira katano Silisia ma Esia bileng. Ma di ga tur leh ura hargor ma ne Stiwen. ¹⁰ Iesene pa di gale tale be di na balu ira nuno nianga na minanes ma no Tanuo nong ga iangianga ma ie. ¹¹ Io, di ga hagut kumaan ari turadi be di na tange horek: “Mem ga hadade iga tange hague Moses ma ne God.”

¹² Io, ikin ra mangana nianga ga hatut ira tinga di ra matanabar ma ira tamat ta ira huntunana ma ira tena harausur ta ira harkurai tane Moses. Di ga palim kawase ne Stiwen ma di ga sel ter ie ukaia ta ira kaunsil. ¹³ Io, di ga lamus halala ari tunana ura hinarakale ter tana. Karek ra tunana, di ga tange, “Mem la hadade ikin ra turadi ma hatikai ila tangtange hgae ikin ra halhaaliena hala na lotu tamat ma ira harkurai tane Moses bileng. ¹⁴ Ma ira nuno nianga karek ing mem ga hadade. Iga tange be Jisas nong me Nasaret na dure hasur ikin ra hala na lotu tamat ma ina kios ira tintalen ing Moses gate hausur dait ine nalalie.”

¹⁵ Io, ira kaunsil bakut kaia, di ga nes dit ne Stiwen ma di ga nes no matmatahan tana ga ngan hoke ra matmatahan gar tike angelo.

7

Stiwen ga bor ira Iudeia kinong di ga ngan hoke ira hintubu dong ing di ga ul ba tane God.

¹ Io, no tamat ta ira pris ga tiri Stiwen, “A tutuno kakarek di tangtange utam?”

² Stiwen ga babalu horek: “Kaba tasigu ma mu ira nongtamam, mu hadade iou! Menalalie ta ing no hintubu dait, Abraham, ga hana ura kinkinis tuma Haran, no God na minamar ga hanawat ter tana tua Mesopotemia ma iga tange tana horek: ³ ‘Nu hana talur ira hinsaam ma no num taman ma nu hana utusu tano katano nong iou ni hamanis ie tam.’

⁴ “Io, iga hana sukun no katano gar na Kaldia ma iga hana ura kinkinis tuma Haran. Ma namur ta ing no tamane Abraham gate mat, God ga hamaren ie mekaia Haran ukira ta ikin ra katano mu kis ter um tana. ⁵ God pai gale ter tike katano kaiakira tana be na nuno tus. Pata bileng be tike katano dahine tus. Iesene God ga hasasalim be na *ter ikin ra katano tana be na tinane leh ie, aie tikai ma ira nuno bulumenamur*; sukmaal be iga pata ta natine Abraham ta ikinong ra pana bung. ⁶ God ga tange tana horek: *‘Ira num bulumenamur di na kis na wasire tike katano paile nudi. Ma di na tultule kaia ma da haragawai ta di aihet na maar na tinohon.* ⁷ Iesene iou ni hapadano no huntunana so nong di na tultule tana ma namur di na sur sukun ikino katano ma di na lotu tupas iou kira ta ikin ra katano.’ ⁸ Io, God ga ter no kunubus ter tane Abraham tikai ma no tintalen na kut palatamainari nong i hakilang di naramon ta ikino kunubus. Namur iga mon tike natine Abraham, ne Aisak, ma ne Abraham ga kut no palatamaine a liman ma itul na bung namur ta ing di ga kaho ie. Io, Aisak ga hatawat Iakop, ma ne Iakop ga hatawat ira sangahul ma iruo na luaina hintubu dait.

⁹⁻¹⁰ “Io, di ira luaina hintubu dait *di ga suhurane no tasi di Iosep kinong di ga bala ngungut ter tana. Di ga suhurane ie be na tultule tua Isip sene be God ga harahut ie ma iga halangalanga ie ta ira*

7:4 Stt 11:31—12:5 **7:5** Stt 12:7; 15:18; 17:8 **7:6** Stt 15:13-14; KBk 12:40 **7:7** KBk 3:12 **7:8** Stt 17:9-14; 21:4 **7:9-10** Stt 28:1-3; 37:11; 39:1-3,21-23 **7:9-10** Stt 41:37-44

nuno kaba ngunngutaan. Ma ne God ga haidane Iosep, kaie Parao, no king gar na Isip, igom laro tana ma iga nes kilam ie be a minaneswana ie. Io, no king ga bul Iosep be na lilie ta ira matanabar na Isip ma ina harbalaurai naramon tano ngasiana no king bileng.

¹¹ “Io, di ga sam taburungan tua Isip ma kira bileng Kanan kaie a tamat na tirih ga hana tupas ira hintubu dait ma pa di gale haruat be di na silihe leh ta nian. ¹² *Be Iakop ga ser be iga mon nian tua Isip* iga tule ira natine, ira hintubu dait ukutua. Ma ikinong no nudi luaina hinana ukaia. ¹³ Tano nudi iruo na hinana u Isip Iosep ga hapalaine ira tesne be aie nesi, ma no king ga palai um tano huno tane Iosep. ¹⁴ Io, Iosep ga tula isa nianga utano tamana Iakop ma no nuno huno bakut be di na hanawat. A liman ma iruo na sangahul ma liman bakut di. ¹⁵ Io, Iakop ga hana utua Isip ma aie ma ira hintubu dait di gom mat kaia. ¹⁶ Di ga kap pukus habaling ira suru di u Sekem ma di ga hatur di tuma tano matana hot na midi nong Abraham gate kul leh ie ma ra ari barbarat mekatika tano huno tane Hemor tuma Sekem.

¹⁷ “Be no pana bung ga hutate be God na gil hatutuno no nuno sinsalim iga gil ter ie tane Abraham, no winawas ta ira nudait matanabar tua Isip gate puar ter. ¹⁸ Io, *tike mes na king nong pai gale nunure ta dahine tane Iosep ga harkurai um tua Isip.* ¹⁹ Iga manga hakale ira nudait

7:11 Stt 41:54; 42:1-2 **7:13** Stt 45:1-4,16 **7:14** Stt 45:9-11; 46:27 **7:15** Stt 46:1-7; 49:33 **7:16** Stt 23:2-20; 33:19; Jos 24:32
7:17 KBk 1:7 **7:19** KBk 1:11-22

matanabar ma iga haragawai ta ira hintubu dait ing iga sunang di be di na waak leise ira nudi not no sigar bulu waing di nage mat. ²⁰ Di ga kaho Moses ta ikino pana ma iga tike melmel na bulu tano ninanaas tane God. Ma di ga balaure ie tuma tano ngasia duhat tamana haruat ma aitul a teka. ²¹ Ma be di ga bul hasur leise ie, no not no hinasik tane Parao ga halon hatamat ie hoke tike natine tus. ²² Di ga hausur ie ta ira minanes bakut gar na Isip ma iga tike tamat na turadi ta ira nuno nianga ma ira nuno tintalen.

²³ “Be ing Moses ga aihet na sangahul na tinohon iga lik be na kol ira nuno matanabar na Israel. ²⁴ Iga nes tike Isip ga ububu tike Israel. Io, iga hana igom tur harahut no Israel ma iga ubu bing no Isip ura balbalu ing iga gil ter tano Israel. ²⁵ Moses ga lik be ira nuno matanabar di na nes kilam be God ga tutur ma ie ura halangalanga di sukun ira Isip, ma iesene be pata balik. ²⁶ Tano mes na bung Moses ga hana tupas airuo turadi na Israel dur ga haarubu. Ma iga walar dur be dur nage haramaraam baling ing iga tange be, ‘Ai! A hatatesne mon mur! Paile tahut be mur harubu baling ta mur.’

²⁷ “Sene be nong ga ububu kinong tikenong ga sun leise ter Moses ma iga tange be, ‘Pata tikenong ga bul ugo be nu kure mir!’ ²⁸ Ai! U ura ububu bing dak bileng iou hoke u ubu bing no Isip nabung?’ ²⁹ Be Moses ga hadade hokakarek iga hilo utua Midian igom kis kaia hoke tike wasire. Ma iga mon ra iruo natine kaia.

³⁰ “Namur, be aihet na sangahul na tinohon gate sakit, tike angelo ga harapuasa ter tane Moses ta ira kalamena eh metuma tike not no ina dahe nong ga iaiaan tuma ra katano bia, hutate tano uladih Sinai. ³¹ Moses ga ngalabo ta ikin ra linge iga nes ie. Ma be iga hana hutate be inage nes timaan ie, iga hadade no ingana no Watong ga tange horek: ³² *‘Aiou no God ta ira hintubumu, no God tane Abraham, Aisak, ma ne Iakop.’* Moses ga dader ma ra bunurut ma pai gale walar be na nanaas.

³³ “Io, no Watong ga tange tana, *‘Kap leise ira pala lamas ta ira kakim kinong urah be no katano u tur ter tana, a halhaaliena pu ie.* ³⁴ *Tutuno sakit, iou te nes ira hinaragawai ira nugu matanabar tua Isip di kahkahe. Iou te hadade ira nudi sunuah ma iou te hanasur ura halangalanga sukun di mekaia. Hana u ra, iou ni tule pukus ugo u Isip.’*

³⁵ “Ikin ra Moses iat mon nong ira matanabar na Israel di ga suro leise ie ma karek ra nianga: *‘Pata tikenong ga bul ugo be nuge harkurai.’* Iesene aie iat mon nong God ga tule ie be na harkurai ma ura halangalanga ise di mekaia. Ma no angelo nong ga harapuasa ter tana tuma tano not no ina dahe ga harahut ie. ³⁶ Moses ga lie hasur ira matanabar sukun Isip ma iga gil ra dades na hakilang ma ra gingilaan na kinarup tua Isip, tua tano Tes Dardaraan, ma tuma tano katano bia i haruat ma ra aihet na sangahul na tinohon.

37 “Ma ikinong mon ra Moses nong ga tange ta ira matanabar na Israel be, *‘God na tule tike tangetus ho iou ma ina tike turadi mekaia tano numu huntunana tus.’* 38 Moses aie nong ga kis tikai ma ira matanabar na Israel ing di ga kis hulungan ter tuma ra katano bia. Iga kis kaia tikai ma ira hintubu dait, dur ma no angelo nong ga ianga tana tuma tano uladih Sinai. Ma iga kap ira lilona nianga tane God ura terter ta dait. 39 Iesene ira hintubu dait di ga malok be di na taram ie. Di ga suro leise balik ie ma di ga sip be di na tapukus baling u Isip. 40 Io, di ga tange tane Aron horek: *‘Pakile numem ta tador be na lie mem, kinong ikinong ra Moses nong ga lie hasur mem me Isip, mem paile nunure be aso ite hanawat ter tana!’* 41 Ikinong no pana bung di ga gil tike palimpuo haruat ma ira not no bulumakau, di gom tun hartabar tupas ie ma di ga gil tike lukaro na pirpirlet utano linge di ga gil ie ma ra luma di. 42 Iesene God ga tur talur di ma iga waak leise ter di be di na lotu tupas ira tiding ruma ra mawe hoke di ga pakat tano buk ta ira tangetus horek:
‘Matanabar na Israel! Pata be ukira ho iou ing mu git tuntun hartabar ma ira kiripe ing mu git ububu bing tuma ra katano bia ta ira ihet na sangahul na tinohon.
 43 Mu ga kapkap hanane no hala di ga gil ie ma ira mol tano tador Molok tikai ma no tiding tano numu tador Repan, dur ira iruo palimpuo mu ga gil ura lolotu tupas.

Io kaie, iou ni tule ise mu utua ta ira katano menamur tane Babilon.’

⁴⁴ “Io, tuma ra katano bia ira hintubu dait di ga mon no hala di ga gil ie ma ra mol. Ma ikino hala ga hamanis be God ga kis tikai ter ma di. Di ga gil ie hoke God ga tibe hamanis be da gil ie hobi, haruat ma no malalar ta nong Moses ga nes ie. ⁴⁵ Io, namur, ira hintubu dait di ga hatur kawase leh no hala na mol metuma ta ira tama di. Ma di ga kap tikane ie ma dong ing di tikai ma ne Iosua di ga umri laar leh no katano mekatika ta ira huntunana ing God ga bat leise ter di sukun ira hintubu dait. Ma no hala na mol ga kis kaia tuk ter tano pana bung tane Dawit. ⁴⁶ Ma ne Dawit ga kilingane no harmarsai tane God ter tana ma iga saring God be na bala leh ie be inage gil tike hala utane God waing inage kiskis kaia, ikino God nong no huntunana tane Iakop ga lolotu tupas ie. ⁴⁷ Iesene Solomon nong ga gil no hala ura ngasiane God.

⁴⁸ “Ma iesene God nong i lie harsakit pai lale kiskis ta ira hala ing a turadi mon i gil. I hokakarek no tangetus i tange:

⁴⁹ ‘No mawe, no nugu tamat na kinkinis na harkurai, ma no ula hanuo no pinapaas na kakigu.

No Watong i tange, *Paile tale tutuno iat mu be mu na gil tike hala ura nugu.*

Ma pata numu ta katano i haruat ma iou be ni manaawa kaia.

⁵⁰ Iou tange hobi kinong iou ga gil kike ra linge bakut ma ra lumagu.’

⁵¹ “Mu ira ul pat! A kadado i pulus bat ira tinga mu! Ma ira talinga mu i tabanot ta ira nianga tane God! Hatikai mu la suksukuane no Halhaaliena Tanuo! Mu ngan iat mon hoke ira hintubu mu! ⁵²⁻⁵³ Iga mon tike tangetus be ira hintubu mu pa di gale haragawai tana? Pata! Di ga ubu bing bileng dong ing di git hininaawas nalalie utano hinanawat tano Takadoswana. Ma kakarek mu te harus leise ma mu te ubu bing ie, mu ing pa mu gale taram ira harkurai tane God mu ga kap ing ira angelo di ga ter hasur.”

Ira Iudeia di ga gulum bing Stiwen ma ra hot.

⁵⁴ Be ira kaunsil di ga hadade hokakarek, iga mis ira tinga di ma di ga ngangar ter tana. ⁵⁵ Ma iesene be Stiwen ga hung ter ma no Halhaaliena Tanuo ma iga nanaas utuma ra mawe igom nes no minamar tane God. Ma iga nes bileng Jisas ma iga tur ter tano kata na lumane God. ⁵⁶ Ma ne Stiwen ga tange, “Mu nes! Aiou nes no mawe i tapapos ma Nong a Turadi ie i ruma i tur ter tano kata na lumane God.”

⁵⁷ Io, di ga kup nalu ma di ga pom bat ira talinga di ma di bakut di gom hilor ie ma tike kapawena lilik mon. ⁵⁸ Di ga rahi hasur ise ie tano taman ma di ga tur leh ura gulgulum ie ma ra hot. Ma dong ing di ga hadade no nuno nianga di ga bul ira tamat na kinasi di tano harbalaurai tike marawan a hinsana ne Sol.

⁵⁹ Ing di ga gulgulum ie, Stiwen ga tato utuma nalu horek: “Watong Jisas, kap leh no tanuagu!”

⁶⁰ Iga saga bukunkek ma iga suah ma ra tamat na ingana, "Watong, waak u lik kawase ikin ra nudi sana tintalen ura hapadano di urie!" Iga tange ter hokakarek ma igom hana sukun ikin ra nilon.

8

¹ Io, ma ne Sol ga manga haut um be di na gulum bing Stiwen hobi.

A tamat na hinaragawai ga hana tupas ira matanabar na lotu.

Taitus ikino pana bung iat di ga tur leh ura hinaragawai saasa ta ira matanabar na lotu tuma Ierusalem. Di ga hilo harbasie ter tano katano Iudeia ma no katano Samaria. Iesene ira apostolo pata. ² Ma ari turadi ing di ga urur tane God di ga bus Stiwen ma di ga manga suah ie. ³ Iesene Sol ga tur leh ura hgae ira matanabar na lotu. Iga sur lala ta ira hala ma igit rahrahi hasur ira tunana ma ira haine igom git halala di ra hala na harpadano.

Pilip ga harpir ma iga halangalanga ira ina minaset tusu Samaria.

⁴ Dong ing di ga hilo harbasie di ga harpir hanana ma no tahut na hininaawas ta ira nudi hinana. ⁵ Pilip ga hana utusu tike taman rusu Samaria ma iga harpir utano Mesaia ter ta di kaia. ⁶ Be ira haleng na matanabar di ga hadade Pilip ma di ga nes ira dades na hakilang iga gil, di tiketike di ga so talinga di timaan ura hadade ira linge iga tangtange. ⁷ Kinong urah, ira sana tanuo di ga kup sur sukun ira haleng matanabar.

Ma a haleng pengpeng ma di bileng ing ari katano ta ira tamaï di ga mat di ga langalanga. ⁸Io, a tamat na gungunuama ga hanawat ta ikino taman.

Saimon no ut na ser magirmagir ga walar be na kul no Halhaaliena Tanuo.

⁹Ma ta ikino taman iga mon tike turadi, a hinsana ne Saimon, ma a ut na ser magirmagir ie. Igit hangalabo ira matanabar me Samaria. Igit sasa butbut be aie a tamat na turadi ie.

¹⁰Ma di bakut, ira watong ma ira maris, di git taltalingane ie ma di git tangtange be, "Ikin ra tunana aie no dades metuma hone God. Di kilam ie be no Tamat na Dades."

¹¹Di git murmur ie kinong mekutua leh igit be hangalabo di ma ira nuno gingilaan. ¹²Iesene ing di ga nurnur be Pilip ga harpir ma no tahut na hininaawas tane Jisas ma tano kingdom tane God, io, ira turadi di ga kap baptais, ira tunana ma ira haine bileng.

¹³Saimon bileng ga nurnur ma iga kap baptais. Ma igit murmur Pilip ta ira katano bakut ma igit ngalngalabo ta ira dades na hakilang ma ta ira gingilaan na kinarup ing igit nesnes.

¹⁴Be ira apostolo tuma Ierusalem di ga hadade be ira matanabar me Samaria di ga kap usurane no nianga tane God, di ga tule Pita ma ne Jon utusu ho di. ¹⁵⁻¹⁶Ing dur ga hanawat dur ga sasaring uta di be di na hatur kawase leh no Halhaaliena Tanuo kinong no Halhaaliena Tanuo

pai gale hanasur ter baak ta tikenong ta di. Di ga kap baptais mon tano hinsana no Watong Jisas.

¹⁷Io, Pita ma ne Jon dur ga bul ira luma dur ta di

ma di ga hatur kawase leh no Halhaaliena Tanuo.

¹⁸⁻¹⁹ Be Saimon ga nes be no Tanuo gate hanawat ter ta di ing ira iruo apostolo dur ga bul ira luma dur ta di, iga walar be na ter ta barbarat ta dur ma iga tange be, “Mur ter ikin ra dades tagu waing di bakut ing iou ni bul ira lumagu ta di, di na hatur kawase leh no Halhaaliena Tanuo.”

²⁰ Sene be Pita ga balu ie horek: “I tahut be nu hiruo tikai ma ira num barbarat kinong u lik be u tale be nu kul no hartabar tane God ma ra barbarat. ²¹ Pata tutuno iat ta da ginginim kira ta ikin ra pinapalim kinong God i nes be no tingam paile takados. ²² Io, nu lilik pukus ta ikin ra sana linge ma nu sasaring tupas no Watong. I tale dak be na lik luban leise ikin ra num mangana lilik. ²³ Aiou tange hobi kinong iou nes be u manga bala ngungut, ma ra sana tintalen i hiis kawase ter ugo.”

²⁴ Io, Saimon ga babalu be, “Mur sasaring tupas no Watong utagu waing pata ta linge ta kike u tange na hanawat ter tagu.”

²⁵ Io, ing dur gate manga hininaawas ter tano tutuno ma dur gate ianga ter utano nianga tano Watong, dur ga tapukus utuma Ierusalem. Tano nudur hinana tapukus dur ga harpir hanana ma no tahut na hininaawas ta ira haleng taman kaia Samaria.

Pilip ga hinawase no lilie me Itiopia utano tahut na hininaawas.

²⁶ Io, tike angelo tano Watong ga tange tane Pilip, “Hana utusu tano ngas rusu tano katano bia, nong i hanasur metuma Ierusalem u Gasa.”

27 Io, Pilip ga tur leh no nuno hinana. Ma, iga harsomane tike turadi me Itiopia, a lilie ie, ma igit balbalaure ira barbarat tane Kandesu no kwini nudi ira Itiopia. Ikin ra tunana igate tur leh Ierusalem ma iga hanana ura lolotu tupas God kaia. 28 Ma kakarek iga taptapukus baling um tano nuno karis utusu ra nuno taman ma iga waswas hanane no buk nong Aisaia no tangetus ga pakat ie. 29 Ma no Halhaaliena Tanuo ga tange tane Pilip, “Hana utuma tano karis ma nu hana hutate ie.”

30 Io, Pilip ga hilo ukaia ma iga hadade ie iga waswas no buk tane Aisaia no tangetus. Ma ne Pilip ga tiri ie, “U palai ta kike u waswas?”

31 No turadi ga tange be, “Paile tale iou be ni palai ine. Ing be tikenong na pales ter tagu, io, ni palai um kaie.” Io, iga tingile leh Pilip be na kawas ma ina kis tikai ma ie.

32 Ma no subana nianga tane God di ga pakat ie nong no turadi ga waswas hanane i horek: “Iga ngan hoke tike sipsip di lie leh tana ura ububu bing ie.

Ma hoke tike not no sipsip nong i tur kunkun ter ing di kutkut leise ira hine, io, aie bileng, pai gale tange ta nianga.

33 Di ga hamarisne ie ma ing di ga gil tana pai gale takados.

I tale be tikenong na pirwase tike linge uta ira nuno bulumenamur?

Pata, paile tale kinong urah no nuno nilon kira ra ula hanuo iga takumut.”

³⁴ Io, no lilie ga tiri Pilip, “Hinawase iou, ikin ra tangetus i iangianga uta nesi? I iangianga baling utana be uta tike mes?” ³⁵ Io, Pilip ga hatahun ura nianga, haburuana leh ta ikino subana nianga tane God di ga pakat ie igom hinawase ie tano tahut na hininaawas utane Jisas.

³⁶ Be dur ga hanana tano ngas dur ga hanawat tike katano taho ma no lilie ga tange, “Nes baik! A taho ikin. Aso i tur bat ter iou kaie iou pa nigele kap baptais?” ³⁷ [Pilip ga tange, “I tale be nu kap baptais ing be u nurnur tutuno.” Ma no lilie ga babalu, “Iou nurnur be Jisas Krais aie no Natine God.”] ³⁸ Ma no lilie ga kure no karis be na tur kis. Io, dur bakut, Pilip ma no lilie, dur ga hanasur utusu tano taho ma ne Pilip ga baptais ie. ³⁹ Be dur ga hanahut metuma na taho, kaie iat mon no Tanuo tano Watong ga kap leh Pilip ma no lilie pai gale nes habaling ie. Iesene iga tur habaling leh no nuno hinana ma ra gungunuama. ⁴⁰ Iesene Pilip balik ga hanawat puasa tusu Asdot ma iga hanana hurbit igom harpir ma no tahut na hininaawas ta ira tamtaman bakut tuk igom hanawat tuma Kaisaria.

9

Tuma na ngas Jisas ga harapuaasa tane Sol.

¹⁻² Taitus ikino pana bung Sol kanaia iat baik ga mamamang be na ubu bing ira ut na tinaram tano Watong. Iga hana utuma hono tamat ta ira

pris ma iga saring ie be na pakat ta hininaawas utusu ta ira hala na lotu nudi ira Iudeia tusu Damaskas. Ma kike ra paas na hinawas palai utane Sol waing be na nes tikenong aie tano Ngas, a tunana be haine, na tale ie be na hiis kawase di ma ina lamus di utuma Ierusalem. ³ Be Sol ga hananawat hutate tano taman Damaskas, kaie iat mon tike lulungo metuma ra mawe ga murarang sare ie. ⁴ Iga puko ter napu ma iga hadade a ingana tikenong ga tange tana, "Sol! Sol! Ura biha be u haragawai tagu?"

⁵ Sol ga tiri, "Nesi ugo, Watong?"

Iga balu ie, "Aiou Jisas nong u haragawai tagu. ⁶ Iesene nu taman tut ma nu hana utuma tano taman ma da hinawase ugo kaia ta ira linge ing iat nu gil."

⁷ Ira turadi ing di ga sasate hanane ie di ga tur ma pata ta nianga. Di ga hadade no nianga iesene pa di gale nes tari. ⁸ Sol ga taman tut mekatika tano pu ma iga hapilakas mata iesene pai gale tale be na nes tike linge. Io kaie, di gom palim leh no lumana ma di ga lie tana utusu Damaskas. ⁹ Iga pulo ra itul a bung ma pai gale ian ma pai gale mame ta linge.

¹⁰ Ma iga mon tike ut na tinaram tano lotu tusu Damaskas a hinsana Ananias. Iga nes tike ninanaas na tanuo ing no Watong ga tange tana, "Ananias!"

Io, iga balu ie, "Aiou karek, Watong."

¹¹ Io, no Watong ga tange tana, "Hana utuma tano hala tane Iudas, ruma tano ngas di kilam be Ngas Takados. Nu tiri u tike turadi me Tasas a hinsana ne Sol. Kanaia i sasaring. ¹² Ma

ite nes tike ninanaas na tanuo. Ma ta ikino nuno ninanaas i nes be tike turadi a hinsana ne Ananias i hanawat ma i bul ira lumana tana be na nanaas baling.”

¹³ Ananias ga balu ie, “Watong, iou te hadade ra haleng na hininaawas uta ikinong ra turadi ma uta ira hinaragawai ite gil ter ta ira num matanabar tus tuma Ierusalem. ¹⁴ Ma ite hanawat ukira Damaskas tikai ma ira dades metuma ta ira tamat na pris gar na Iudeia be na me palim kawase dong ing di lolotu tupas ugo.”

¹⁵ Iesene no Watong ga tange tana, “Hana, kinong iou te gilamis ie ura nugu tultule be na hinawas utagu ta di ing pa dile Iudeia ma ta ira nudi king ma ta ira matanabar na Iudeia bileng. ¹⁶ Ma iou ni hamanis tana be a mangana tamat na ngunngutaan hohaam ing na kahe iat ura utagu.”

¹⁷ Io, Ananias ga hana ma iga lala tano hala nong Sol ga kiskis tana. Iga bul ira lumana tana ma iga tange, “Tasigu Sol, no Watong ite tule iou. Ma aie iat mon ne Jisas nong ga harapuasa ter tam tusu na ngas ing u ga hanana ukira. Ma ite tule iou waing nuge nanaas baling ma nuge bukas ma no Halhaaliena Tanuo.” ¹⁸ Kaie iat mon, ma a linge hoke ra halagi na aen ga puko leh mekatika ta ira matane Sol gom tale be na nanaas baling. Io, iga taman tut ma iga kap baptais. ¹⁹ Ma namur be igate ian ter, no nuno dades ga hanawat baling.

Sol ga harpir tuma Damaskas ma Ierusalem.

Ne Sol ga kis ma ira ut na tinaram tano lotu tuma Damaskas ra bar bung. ²⁰ Kaie iat mon iga tur leh ura harpir naramon ta ira hala na lotu ta di ira Iudeia be Jisas aie no Natine God. ²¹ Ma di bakut ing di ga hadade ie, di ga karup ma di ga tange, “Ai! Dait nunure be tuma Ierusalem ikin iat mon no turadi nong ga hgae dong ing di lolotu tupas ikin ra turadi Jisas! Ma i palai bileng be ite hanawat at ukira ura palpalim kawase kike ra turadi be na lamus di utusu ta ira tamat na pris! Ite biha kakarek?” ²² Iesene no hinarpir tane Sol ga hananawat dades. Ma ira Iudeia tuma Damaskas pa di gale haruat be di na balu Sol be iga hatutuno ter ta di be Jisas aie no Mesaia.

²³ Namur, be a haleng bung gate sakit, ira Iudeia di ga hanawat hulungan ma di ga harpingit ura ububu bing Sol. ²⁴ Ma sene be Sol ga ser leh ikin ra nudi harpingit. Ra bung ma ra kasasa di ga tur na ninanaas ta ira matanangas huat tano taman ura ububu bing ie. ²⁵ Iesene tike bung ra bung ira bulu na harausur tane Sol di ga lamus leh ie ma di ga haruh ie ma tike kalot utusu napu metuma tike matana kalangar tano balo tano taman.

²⁶ Ing be Sol ga hanawat Ierusalem iga walar be na kis tikai ma ira ut na tinaram tano lotu. Ma iesene be pa di gale nurnur be iga tike ut na tinaram tutuno tano lotu, ma di bakut di ga burte ie. ²⁷ Iesene Banabas ga hanawat igom lamus leh ie utuma ta ira apostolo. Iga hapalaine

ta di ing Sol ga nes no Watong tuma na ngas ma be no Watong ga ianga tana. Iga hinawase bileng di be tuma Damaskas Sol ga harpir ma no hinsa ne Jisas ma pata bunurut. ²⁸ Io, Sol ga kis tikai ma di ma iga hanana hurbit tuma Ierusalem ma iga harpir ma no hinsana no Watong ma ra balaraan. ²⁹ Iga ianga ma iga hargor ma ira Iudeia ing di tano nianga Grik, iesene di ga walwalar be di na ubu bing ie. ³⁰ Be ira hatatesne naramon tane Kraisi di ga nunure leh hokakarek, di ga lamus hasur Sol utusu Kaisaria di gom tule ise ie u Tasas.

³¹ Io, no lotu naramon ta ira katano Galili, Iudeia, ma Samaria ga lagirane ra kinkinis na malum ma iga kap ra dades metuma nalu. Ma tano harharagat tano Halhaaliena Tanuo ma tano kinkinis na urur tano Watong, no winawas ta ira matanabar naramon tano lotu ga tamat hanana.

Pita ga halangalanga no pengpeng ma iga halon Dokas sukun ra minat.

³² Io, ma ne Pita, ing iga hanana hurbit, iga hana ura kokol ira matanabar tus tane God tusu Lida. ³³ Kaia iga hana tupas tike turadi a hinsana ne Enias. Iga pengpeng ma pai gale haruat ura hinana talur no nuno kunuban a liman ma itul na tinohon. ³⁴ Pita ga tange tana, "Enias, Jisas Kraisi i halangalanga ugo. Taman tut ma nu puli no num kunuban." Ma kaie iat mon iga taman tut. ³⁵ Ma ira matanabar me Lida ma Saron di ga nes ie ma di ga tahurus ter tano Watong.

³⁶ Io, ma tusu Iopa iga mon tike haine, a ut na tinaram tano lotu ie, no hinsana Tabita (ma tano

nianga Grik di pukusane ie be Dokas). Hatikai igit gilgil ra tahut ma igit harahut ira maris. ³⁷ Taitus ikino pana bung iga maset igom mat. Io, di ga gis no palatamaine ma di ga hainoh ie tike katano tuma nalu tike hala. ³⁸ Ma ne Lida pai gale manga tapa me Iopa. Kaie, ing ira ut na tinaran tano lotu tusu Iopa di ga hadade be Pita ruma Lida, di ga tule iruo turadi utuma tana ma dur ga hapar ie ma dur ga tange be, "Nu habir ukira ho mem!"

³⁹ Io, Pita ga hana tikai ma dur. Ing duhat ga hanawat di ga lamus halala ie utuma tano katano nalu tano hala. Ma ira makoso bakut di ga tur luhutane ie ma ra sunuah. Ma di ga hamanis ira sigasige ma ira mol ing Dokas ga gil ing iga lon ter baik.

⁴⁰ Pita ga tule hasur di bakut utusu nataman. Io, iga saga bukunkek igom sasaring. Iga talin-gane no palatamaine no haine ma iga tange, "Tabita, taman tut!" Tabita ga hapilakas mata, ma be iga nes Pita, iga kis tutur. ⁴¹ Pita ga palim leh no lumana ma iga harahut ie ura tuntunur. Io, iga tato ira matanabar tus tane God tikai ma ira makoso gom hamanis ie ta di be a lilona ie. ⁴² Ma ira matanabar ta ira matahu katano Iopa, di ga ser ikin ra linge ma a haleng di ga nurnur tano Watong. ⁴³ Io, Pita ga kis baik tusu Iopa tikai ma tike ut na pinapalim ma ra pala bulumakau, a hinsana ne Saimon.

10

Konilias ga hartule utane Pita.

¹ Io, ma iga mon tike turadi tuma Kaisaria a hinsana ne Konilias, tike tamat na umri ie naramon tike tamat na matana ubane di kilam be no matana ubane me Itali. ² Aie ma no nuno hatatamana bakut a ut na lotu duhat tamana ma duhat git urur tane God. Igit harahut bileng ira maris ma igit sasaring hait tupas God. ³ Tike bung ra itul a pana bung ra matarahien iga nes tike ninanaas na tanuo. Iga nes tus tike angelo tane God ga hanawat ter tana ma iga tange, "Konilias."

⁴ Konilias ga mata raurawaan ter tano angelo ma ra bunurut ma iga tiri, "Aso, Watong?"

No angelo ga balu ie horek: "Ira num sinsaring ma ira num harharahut tupas ira maris ite hana tupas God hoke tike bilai na hartabar nong i halilik ie ura utam. ⁵ Ma kakarek nu tule num ta turadi u Iopa ura lamlamus tike tunana a hinsana ne Saimon nong di kilam ie be Pita. ⁶ Aie tike wasire tuma tano hala tano turadi ila papalim ma ira pala bulumakau, a hinsana ne Saimon. Ma no ngasiana i tur hutate tano tes."

⁷ Ma be no angelo nong ga ianga tana ga hana leh, Konilias ga tato nuno iruo tultule ma tike umri, a ut na lotu ie ma aie tikenong ta ira umri ing duhat git harahut Konilias ta ira nuno sunupi. ⁸ Iga hinawase duhat ta ira linge bakut ing iga hanawat ter tana ma iga tule duhat u Iopa.

Pita ga nes tike ninanaas na tanuo.

⁹ Tano mes na bung ing duhat ga hanana hutate no taman, Pita ga hana utuma tano katano na sinangeh tano ula hala ra matarahien ura sinsaring. ¹⁰ Iga taburungan ma iga sip ta linge

be na en. Ma be di ga tangtagure ira nian Pita ga nes tike ninanaas na tanuo. ¹¹ Iga nes no mawe ga tapapos ma tike linge hoke ra tamat na mol di ga haruh hasur ie ta ira ihet na ngusno. ¹² Ma kaia tana iga mon ira mangana wawaguei bakut ing aihet ira kaki di. Iga mon bileng ing di la kaskase tano pu ma ira mon bileng tano hurmahuo. ¹³ Io, tike ingana turadi ga tange, “Taman tut, Pita. Nu ubu bing kakarek nuge en.”

¹⁴ Iesene Pita ga tange, “Pata tutuno iat, Wotong! Aiou pai nale en ta linge ing ira numem harkurai i hatabune mem ine.” ¹⁵ Ma no ingana no turadi ga tange tano airuo na pana be, “Waak u hatabune ira linge ing God te hagangamatien ter.”

¹⁶ Iga ngan hokakarek aitul a pana ma kaie iat mon di ga saret haut pukus no mol utuma ra mawe.

¹⁷ Be Pita ga kis ter ma iga lilik utano pipilaina ikin ra ninanaas na tanuo, ira turadi ing ne Konilias ga tule duhat, duhat ga nunure leh no hala tane Saimon, duhat ga me hanawat tuma tano matanangas huat. ¹⁸ Duhat ga tato ma duhat ga tiri be Saimon nong di ga kilam ie be Pita ga kiskis kaia be pata.

¹⁹ Be Pita ga kis ter iat baak ma iga lilik utano pipilaina no nuno ninanaas, no Tanuo ga tange tana be, “Saimon, aitul a turadi kanaia duhat silsilihe ugo. ²⁰ Kaia, taguro ma nu hanasur. Ma waak u malmalok be nu hana tikai ma duhat kinong iou iat iou te tule duhat ukira.”

²¹ Io, Pita ga hanasur ma iga tange ta duhat, “Aiou no turadi nong mohot sisilih tana. Mohot hana ukira urah?”

²² Duhat ga balu ie, “No tamat na umri Konilias i tule mehet. Aie tike takadoswana turadi ma ila urur tane God. Ma no huntunana na Iudeia bakut di ru ie. Tike halhaaliena angelo i tange tana be na bala leh ugo utuma tano nuno hala waing na hadade ira nianga ing nu tange.” ²³ Io, Pita ga bala halala leh duhat be duhat na nuno wasire tuma tano hala.

No Halhaaliena Tanuo ga hanasur ter bileng ta di ing pa dile Iudeia.

Tano mes na bung Pita ga taguro ma iga tikai leh ma duhat. Ma ari tesne tane Kraisi merasi Iopa di ga saate bileng duhat. ²⁴ Ma tano bung menamur Pita ga hanawat tuma Kaisaria. Ma ne Konilias ga kiskis kawase di ma iga tato hulungan ira hinsaana ma ira nuno harwis ing iga manga lasen ta di. ²⁵ Be Pita ga hanana lala tano hala, Konilias ga hana tultul ie igom ise ter ie ta ira kakine Pita ma ra but na urur. ²⁶ Sene be Pita ga tange, “Tut nalu! Iou iat bileng, iou tike turadi mon hoke ugo.” Ma be iga tangtange hobi iga hatut habaling ie.

²⁷ Ma be Pita ga iangianga iat baak ma ne Konilias, iga hana lala igom nes leh ira haleng na turadi di ga kis hulungan ter. ²⁸ Io, iga tange ta di, “Mu nunure ter be ira numem harkurai ira Iudeia di hartigel be tike Iudeia pai nale kis tikai ma tikenong paile Iudeia ie ma pai nale kol bileng ie. Iesene God te hamanis tagu be

waak iou liklik halala leh be God te hatabune tike turadi mekira ho mem ira Iudeia. ²⁹ Io kaie, ing mu hartule utagu iou hanawat ma iou paille malok. Io, iou ura tirtiri be ura biha kaie mu ge hartule utagu?”

³⁰ Ma ne Konilias ga balu ie horek: “Aihet na bung nalalie iou ga sasaring tuma tano nugu hala ra itul a pana bung ra matarahien. Ma kaie iat mon tike turadi ga tur menalalie tagu. Iga sige ter ra hilahile na sigasige. ³¹ Iga tange, ‘Konilias, God te hadade no num sinsaring ma ite lik leh ira num harharahut tupas ira maris. ³² Io, hartule u Iopa ura utane Saimon nong di kilam ie be Pita. Kanaia i kiskis tusu tano hala tane Saimon no ut na pinapalim ma ra pala bulumakau nong ila kiskis hutate tano tes.’ ³³ Io, kaie iat mon iou ge hartule utam ma u te gil ra bilai na tintalen be u hanawat. Ma kakarek mem bakut karek tano matmatahan tane God ura hadade ira nianga bakut ing no Watong te pir ter ugo be nu hinawase mem ine.”

³⁴ Io, Pita ga hatahun ura nianga. “Kakarek um iou te nes kilam no tutuno be God pai lale harahut sene mon tike palpal ma waak no mes. ³⁵ Iesene ila balbala leh ira turadi ta ira huntunana bakut ing di ru ie ma ing di gil ra takados na tintalen. ³⁶ Mu nunure no hininaawas nong God ga tule ie utuma ta ira matanabar na Israel. Iga iangianga utano tahut na hininaawas tane Jisas Krais no Watong ta ira matanabar bakut nong i hatawat ra malum nalamin ta dait ma ne God. ³⁷ Mu nunure no

linge nong ga hanawat ta ira matahu taman tuma Iudeia, tur leh me Galili menamur tano pana bung be Jon ga harpir be ira matanabar di na kap baptais. ³⁸ Ma mu palai tane Jisas me Nasaret nong God ga tibe ie ing iga tabar ie ma no Halhaaliena Tanuo tikai bileng ma ra dades. I palai bileng ta mu be iga hanana hurbit ma iga gilgil ra tahut ma iga halangalanga di bakut ing Satan ga papasuane di, kinong be God ga kis tikai ma ie.

³⁹ “Mem ira apostolo mem ga nes kike ra linge iga gil tua Ierusalem ma ta ira mes na katano gar na Iudeia. Kaie mem ge hinawas be a tutuno kakarek. Ma di ga ubu bing ie ing di ga hataba ie tuma tike kabai. ⁴⁰ Iesene God ga hatut ie sukun ra minat tano itul a bung gom hapuasne ie. ⁴¹ Iesene ira matanabar bakut pa di gale nes ie. Pata. Di sene mon kike ing God gabe gilamis di be di na hinawas ta ira tutuno utana. Ma mem, mem ing mem ga ian ma mem ga mamu tikai ma ie namur be igate tut hut sukun ra minat. ⁴² Ma iga ter ra dades na nianga ta mem be mem na harpir ter ta ira matanabar ma be mem na manga hinawas be aie nong God ga bul ie be na gil harkurai ta dong ing di lon baak ma ta dong ing di te mat. ⁴³ Ira tangetus bakut di hinawas tana be metuma naramon tano hinsana, God na lik luban leise ira sana tintalen ta di bakut ing di nurnur tana.”

⁴⁴ Be Pita ga tangtange iat baak kakarek ra

10:38 Matiu 3:16; Luk 4:17-20 **10:41** Apostolo 1:8; Luk 24:42-43 **10:42** Apostolo 17:31; 1 Pita 4:5 **10:43** Ais 53:5-6; Jer 31:34 **10:44** Apostolo 11:15; 15:8

nianga, no Halhaaliena Tanuo ga hanasur ter ta di bakut ing di ga hadade no nuno hininaawas. ⁴⁵ Ma ira ut na nurnur, di ira Iudeia ing di ga hanawat me Iopa tikai ma ne Pita, di ga manga karup be God ga tule hasur no hartabar na Halhaaliena Tanuo ter ta di bileng ing pa dile Iudeia. ⁴⁶⁻⁴⁷ Iga palai be God ga gil hobi kinong ira Iudeia di ga hadade di ira mes ing di ga iangianga ma ira mes na nianga ma ing di ga pirpirlet God. Io, Pita ga tange, “Paile tale tutuno iat tikenong be na tigel kakarek ra turadi be pa di nale kap baptais ma ra taho kinong di te hatur kawase leh bileng no Halhaaliena Tanuo hoke dait.” ⁴⁸ Io, iga tange ta di, “Mu na kap baptais iat tano hinsane Jisas Krais.” Io, di ga saring Pita be na kis tikai baak ma di ta bar bung.

11

Ira Iudeia di ga nes kilam be no nilon tutuno ta di bileng ie ing pa dile Iudeia.

¹ Ira apostolo ma ira mes na hatahinsaana naramon tane Krais ta ira matahu katano tuma Iudeia, di ga ser be di ing pa dile Iudeia di gate kap usurane bileng no nianga tane God. ²⁻³ Io kaie, be Pita ga hana utuma Ierusalem, ira matanabar na lotu ing di ga tur dades baak ta ira harkurai gar na Iudeia di ga pukusane ie ma karek ra nianga: “U ga hana utusu tano hala ta di ing pa dile kis ta ira nudait harkurai ira Iudeia ma u ga ian tikai ma di.”

⁴ Io, Pita ga tur leh ura palpales no kudulena haramatur ta ira linge ing di ga harmuri hobi. ⁵ Iga tange horek: “Ing iou ga saasaring tuma tano taman Iopa iou ga nes tike ninanaas na tanuo. Iou ga nes tike linge hoke tike tamat na mol di ga haruh hasur ie metuma ra mawe ta ira ihet na ngusno ma iga hanasur ter tagu. ⁶ Iou ga nanaas utuma naramon tana ma iou ga nes ira wawaguei tano ula hanuo, ira lasenwana ing aihet ira kaki di ma di ing a raaia di. Iga mon bileng ing di la kaskase tano pu ma ira mon bileng tano hurmahuo. ⁷ Io, iou ga hadade tike ingana turadi ga tange tagu, ‘Taman tut, Pita. Nu ubu bing kakarek nuge en.’

⁸ “Ma iesene iou ga babalu be, ‘Pata tutuno iat, Watong! Aiou pai nale bul halala tike nian tano hogu ing ira numem harkurai i hatabune mem ine.’

⁹ “Ma no ingana no turadi ga tange tano airuo na pana be, ‘Waak u hatabune ira linge ing God te hagamgamatien ter.’ ¹⁰ Ma iga ngan hokakarek ra itul a pana. Io, di ga saret haut habaling no linge utuma ra mawe.

¹¹ “Taitus ikinong ra pana iat mon aitul a turadi di ga tule duhat me Kaisaria, duhat ga hanawat ter tano hala iou ga kiskis tana. ¹² Ma no Tanuo ga tange tagu be iou pa nile malok ura hinana ma duhat. Karek ra liman ma tike na tasigu tane Kraisi di ga hana tikai ma iou u Kaisaria, mem ga hana lala tano ngasiane Konilias. ¹³ Iga hinawase mem ta ing iga nes tike angelo ga harapuaasa ter tana tuma tano ngasiana ma no

angelo gom tange tana, 'Hartule u Iopa utano turadi a hinsana ne Saimon nong di kilam ie be Pita. ¹⁴ Ma ina hinawase mu ta nianga waing augo ma di bakut tano num hala, mu nage hatur kawase no nilon tutuno.'

¹⁵ "Ma be iou ga hatahun ura nianga, no Halhaaliena Tanuo ga hanasur ter ta di hoke iga hanasur ter ta dait tano luaina pana. ¹⁶ Io, iou ga lik leh ing no Watong ga tange, 'Jon ga baptais ma ra taho, ma sene be mu na kap no baptais tano Halhaaliena Tanuo.' ¹⁷ Io, be ing God ga tabar bileng di ma ikin ra hartabar iga tabar dait ma ie ing dait gate nurnur tano Watong Jisas Kraiss, io, a mangana turadi so iou be iou gor tur bat God?"

¹⁸ Io, ing di ga hadade hokakarek, di ga marur um ma di gom pirllet God. Di ga tangtange, "Io, a tutuno tok iat um be God te ter bileng ta di ing pa dile Iudeia no ngas na lilik pukus be di nage hatur kawase no nilon tutuno."

A haleng di ga nurnur tano Watong tusu Entiok.

¹⁹ Io, ira matanabar na lotu di ga hilo harbasie ing no hinaragawai ga hana tupas di tano pana bung be di ga gulum bing Stiwen. Di ga hilo muk u Ponisia, Saipras, ma Entiok. Ma di ga hininaawas ma no tahut na hininaawas ter ta ira Iudeia sene mon. ²⁰ Ma sene be ari ta di, a turadi di me Saipras ma Sairin, di ga hana u Entiok ma di ga hininawase bileng ira Grik tano tahut

11:14 Apostolo 16:31 **11:15** Apostolo 2:4 **11:16** Apostolo 1:5 **11:18** Apostolo 13:48; 14:27 **11:19** Apostolo 8:1-4

na hininaawas tano Watong Jisas. ²¹ No dades tano Watong ga kis tikai ma di ma ra tamat na matanabar di ga nurnur ma di ga tahurus tupas no Watong.

²² Ira matanabar na lotu tuma Ierusalem ga ser no hininaawas ma di ga tule Banabas u Entiok. ²³ Ing iga hanawat ma iga nes tus no harmarsai tane God, iga manga laro ma iga haragat di bakut be di na patep dikdikit ter iat tano Watong. ²⁴ Aie kaie Banabas ga tike bilai na turadi ma iga bukas ma no Halhaaliena Tanuo ma ra nurnur. Ma di ga lamus ra haleng na matanabar ter tano Watong.

²⁵ Namur, Banabas ga hana u Tasas ura silsilihe Sol. ²⁶ Ma be iga nes leh ie iga lamus ie u Entiok. Ma i haruat ma tike kudulena tinohon dur ga kis tikai ma no lotu ma dur ga hausur ira haleng na matanabar. Di ga huna kilam ira ut na tinaram tano lotu be a Kristian di tuma Entiok.

²⁷ Taitus ikinong ra pana bung ari tangetus di ga hanasur me Ierusalem u Entiok. ²⁸ Ma tikenong ta di, a hinsana ne Agabas, ga tut ma iga ianga na tangetus ma no dades tano Tanuo, igom hapuasne be tike but na sam taburungan na hanawat ter ta ira katano ing Rom ga kure. (Ikin ga hanawat ing ne Kolodias ga harkurai ter.) ²⁹ Ma tiketike ta ira ut na tinaram tano lotu di ga lik be na tule ta barbarat hoke ga haruat hobi ura harahut ira hinsaa di tane Krai ing di ga kiskis tuma tano katano Iudeia. ³⁰ Io, di ga gil hokakarek ma di ga tule no nudi harharahut

tikai ma ne Banabas ma ne Sol utuma ta ira tena harbalaurai tano lotu.

12

No angelo ga halangalanga ise Pita metuma tano hala na harpadano.

¹ Taitus ikin ra pana bung Herot, no king, ga palim kawase ari turadi tano lotu ura hinara-gawai ta di. ² Iga hartule, di gom kut bing Jemes no tasine Jon ma ra sele. ³ Ma be iga nes be ira Iudeia di ga laro ta ikin, io, iga hartule be da palim kawase bileng Pita. (Iga gil ikin tano bung na Nian na Beret pai lale Laalet.) ⁴ Be di gate palim kawase Pita, Herot ga tange be da bul ie tuma ra hala na harpadano. Iga hartule bileng be aihet na ton umri di na mano bat ie. Ma tiketike ta kakarek ga mon ra ihet na umri tana. Ma ne Herot ga pingit be na lamus hasur ter ie ra matmataaan na haruat ura gil harkurai tana namur be no Nian na Sinakit na pataam. ⁵ Io, di ga mano bat ter um Pita tuma ra hala na harpadano. Iesene ira matanabar na lotu kanaia di ga manga saasaring tupas God ura utana.

⁶ Io, ra bung um, tano bung menalalie ta nong Herot gor hatur ie ra harkurai, Pita ga noh ter nalamina ra iruo umri ma di ga hiis ter ie ma a iruo dades na hinhiran sakit. Ma a mon umri bileng di ga tur bat ter no matanahala tano hala na harpadano. ⁷ Ma kaie iat mon tike angelo tano Watong ga harapuasa ma tike lulungo ga murarang tuma tano katano Pita ga kis ter kaia. No angelo ga paser hangun Pita tano binabatna ma iga tange, "Taman tut haiah!" Ma kaie iat

mon ira dades na hinhiran sakit ga puko leh mekatika ta ira lumane Pita.

⁸ Io, no angelo ga tange tana, “Sigasige ma nu paas leh ira num iruo pala lamas.” Pita ga gil hobi. Io, no angelo ga tange tana, “Kaluane leh no kinasim tamat ma nu mur iou.” ⁹ Pita ga mur hasur ie sukun no hala na harpadano. Pai gale nunure be aso ing no angelo ga gilgil be iga tutuno. Pata. Iga lik be iga nesnes tike ninanaas na tanuo mon. ¹⁰ Dur ga sakit no luaina ma no iruo tuntunur bat ta ira umri, dur gom a hanawat ter tano dades na binanus sakit tano matanangas huat nong di la hananasur tana utusu tano taman. Ma no binanus ga tamapapos bia mon uta dur ma dur gom hanasur. Dur ga mur leh tike ngas ma kaie iat mon no angelo ga hana sukun Pita.

¹¹ Io, Pita ga minanes tano linge ga hanawat ter tana ma iga tange, “Karek um iou te nunure tus be ikin ra linge i tutuno! No Watong i tule no nuno angelo ura halangalanga ise iou sukun no dades tane Herot ma ta ira linge bakut ira matanabar na Iudeia di liklik be na ngan hobi.”

¹² Be igate madares pane um ikin ra linge, iga hana utuma tano hala tane Maria, no etnane Jon nong di ga kilam bileng ie be Mak. Ma iga mon haleng na matanabar di ga kis haruat ter kaia ma di ga saasaring. ¹³ Pita ga pipidil tano matanahala mekaia nataman ma tike hinasik na tultule, a hinsana ne Roda, ga hana leh ura pinapos. ¹⁴ Ing iga hadade kilam no ingane Pita, a but na gungunuama ga kap ie kaie pai gomle

papos. Iesene iga hilo tapukus ma iga tange, "Pita rusu ra matanahala!"

¹⁵ Di ga tange tana, "U te ba kike!" Be iga sisingit iat baak be a tutuno, di ga balu ie, "No nuno angelo ikinong."

¹⁶ Ma sene be Pita kanaia ga pipidil iat baak. Ma ing um di ga papos no matanahala ma di ga nes ie, di ga manga karup. ¹⁷ Iesene Pita ga teh pam ta di be di na kis kunkun, igom hamatur di ta ing no Watong ga halangalanga ise ie hobi metuma tano hala na harpadano. Io, iga tange ta di be, "Mu hinawase Jemes ma ira tasigu tane Krais ta ikin." Ma be iga tange ter hobi iga hana leh mekaia ter tike mes na katano.

¹⁸ Ra malane tano mes na bung, a but na ngangao sakit ga hana tupas ira umri. Di ga hartiritiri be, "Pita ikana ha?" ¹⁹ Io, Herot ga hartule be da sisilih timaan tutuno iat tane Pita, iesene pa di gale nes leh ie. Io, iga tiri murmur ira umri ing di ga mano bat ter Pita, igom ter ra dades na nianga be da ubu bing di.

Herot ga mat kinong iga karit leh no pirpirlet utane God.

Io, Herot ga hana sukun um Iudeia gom a kis baak tusu Kaisaria. ²⁰ Ma ne Herot ga manga ngalngaluan ter ta ira matanabar me Tair ma ne Saidon. Io kaie, di ga hana tikai leh di gom huna halewen leh Balastas be na tur tikai ma di. Ma aie nong ga harbalaurai ter tano hala tane Herot, no king. Io, di ga hana ter tane Herot ma di gom saring ie be a malum na kis nalamina ta di ma

aie. Di ga sasaring hobi kinong no nudi katano git kapkap nian mekaia tano katano tano king.

²¹ Tano bunguno no bung di gate kubus ter ie, Herot ga hamar leh ie ma ira bilai na sigasige ma iga kis tano nuno tamat na kinkinis na gil harkurai gom ianga ta ira matanabar. ²² Di ga kakongane be, "Ikin a ingana tike god, paile gar tike turadi mon." ²³ Kaie iat mon tike angelo tano Watong ga ubu ie kinong urah be pai gale ter ira nudi pirpirlet utuma hone God. Ma ira not no sisi ga en ie igom mat.

²⁴ Iesene no hinana tano nianga tane God ga puar ma iga hana harbasie.

²⁵ Ma be Banabas ma ne Sol dur ga hapatam no nudur pinapalim dur ga tapukus me Ierusalem. Ma dur ga lamus Jon nong di ga kilam bileng ie be Mak tikai ma dur.

13

Di ga idane ma iga tule ise Banabas ma ne Sol tano nudur pinapalim.

¹ Ma nalam in ta ira matanabar na lotu Entiok iga mon ra tangetus ma ra tena harausur kaia. Ira hinsa di karek. Banabas, Simion nong di ga kilam ie be no Bungbungana, Lusias merasi Sairin, Manaian nong ga tamat tikai ma ne Herot no tamat na ut na harkurai, ma ne Sol. ² Ing di ga lolotu tupas no Watong ma di ga hahal, no Halhaaliena Tanuo ga tange ta di, "Mu hasisingen ise ter Banabas ma ne Sol ura nugu

waing dur na gil no pinapalim nong iou gate tato leh dur utana.” ³ Io namur, be di gate hahal ma di gate sasaring ter, di ga bul ira luma di ta dur ma di gom tule leise dur be dur na hana.

Pol ma ne Banabas dur ga hana u Saipras.

⁴ Ma be no Halhaaliena Tanuo gate tule leise dur, dur ga hanasur u Selusia ma mekaia dur ga kawas tike mon, dur gom hana u Saipras. ⁵ Be dur ga hanawat tusu Salamis dur ga harpir utano nianga tane God tuma ta ira hala na lotu nudi ira Iudeia. Ma ne Jon Mak ga kis ter ma dur ura harahut dur.

⁶⁻⁷ Io, dur ga hana hurbit tano mugurlamin Saipras, tuk be dur gom a hanawat ter tusu Pepos. Dur ga hana tupas tike Iudeia kaia, a tangetus harakale ma a ut na ser magirmagir ie, a hinsana ne Bar-Jisas, a tultule ie tano tamat na lilie mekaia, ne Sergius Paulus. A ut na minanes ikino lilie ma iga hartule utane Banabas ma ne Sol kinong iga sip be na hadade no nianga tane God. ⁸ Iesene Elimas ga sungute dur. Aie ikino ut na ser magirmagir ma no pipilaina ikino hinsana be a ut na ser magirmagir bileng. Iga walar be na pukusane no lilik tano tamat na lilie be pai nagele nurnur. ⁹⁻¹⁰ Io, Sol, nong di ga kilam bileng ie be Pol, ga hung ter ma no Halhaaliena Tanuo ma iga nes dit Elimas ma igom tange, “U manga leh Satan! U sungute ira linge ing a takadoswana. Ma u hung ter ma ira mangana hinarakale ma ira sana hinasakit bakut. Hatikai u la ura kikios no tutuno tano Watong ura bit

balik. ¹¹ Karek um no Watong na hapadano ugo. Nu pulo ma pa nule tale be nu nes baik no kasasa.”

Io, kaie iat mon a kadado ga burung ie ma igom paparasum be na silihe tikenong be na palim leh no lumana ura lilie ie. ¹² Io, ing no tamat na lilie ga nes hobi, iga nurnur kinong iga manga karup tano harausur utano Watong.

Pol ga harpir tusu Entiok ruma tano katano Pisidia.

¹³ Io, Pol ma ira iruo turana duhat ga kawas tike mon me Pepos u Perga tusu tano katano Pampilia. Ma ne Jon ga hana sukun dur kaia igom tapukus u Ierusalem. ¹⁴ Io, dur ga hana me Perga utuma Entiok ruma tano katano Pisidia. Ma tano Bung na Sinangeh dur ga hana lala utuma tano hala na lotu nudi ira Iudeia ma dur gom a kis. ¹⁵ Namur, be di gate was ter ari pakpakat ta ira harkurai tane Moses ma ari pakpakat ta ira tangetus, ira tamat ta ikino lotu di ga tula nianga ta dur ma di ga tange, “Tasi mem, be ing numur ta nianga na harharagat uta ira matanabar kanaia, i tahut be mur na ianga.”

¹⁶ Pol ga tut ma iga teh pam di ma no lumana be di na kis matien. Io, iga ianga um. “Matanabar na Israel, ma mu ing pa mu le Iudeia ing mu la lolotu tupas God, mu hadade iou! ¹⁷ No God ta ira matanabar na Israel ga gilamis ise ira hintubu dait ma iga hatamat dong ing di ga kis na wasire tua Isip. Ma iga lie hasur di sukun

ikino katano tikai ma ra tamat na dades. ¹⁸ Ma a tutuno be pa di gale taram ie, iesene pai gale tur talur di ta ira ihet na sangahul na tinohon tuma ra katano bia. ¹⁹ Iga pari ra liman ma iruo na huntunana tua Kanan igom ter leise no nudi pu ta ira nuno matanabar ura nudi tus um. ²⁰ Karek ra linge ga ngan hobi haruat ma ira ihet na maar ma liman sangahul na tinohon.

“Namur ta kakarek, God ga ter ira lilie ta di tuk ter tane Samuel no tangetus. ²¹ Io, ira matanabar di ga sasaring u tike king ma ne God gom ter Sol no natine Kis metuma tano huno tane Benjamin ura nudi king. Ma ne Sol ga harkurai haruat ma aihet sangahul na tinohon. ²² Io, namur, God ga kap leise Sol ma igom bul Dawit ura nudi king. Ma ne God ga hinawas utane Dawit ing iga tange horek: ‘Aiou te nes tupas leh Dawit no natine Iesi be aie ikino mangana turadi nong i haruat ma no nugu sinisip. Ma ina gil bakut ira linge ing iou sip be na gil.’

²³ “Io, mekatika ta ira bulumenamur tane Dawit, ma haruat ma no kunubus tane God, i ter hawat no Ut na Haralon ter ta ira Israel, ma aie ne Jisas. ²⁴ Nalalie ta ing Jisas ga tur leh no nuno pinapalim Jon ga harpir ter ta ira Israel be di na lilik pukus ma di na kap baptais. ²⁵ Ing Jon ga haruatne no nuno pinapalim iga tange, ‘Mu manga rara ter ta ira numu lilik utagu! Iou pata be no Mesaia. Pata. Ma namur tagu aie na

13:18 Nam 14:34; Lo 1:31 **13:19** Lo 7:1; Jos 14:1 **13:20** Het 2:16; 1Sml 3:20 **13:21** 1Sml 8:5,19; 10:20-24 **13:22** 1Sml 13:14; 16:12; Sam 89:20 **13:23** 2Sml 7:12-16 **13:24** Matiu 3:1-2 **13:25** Jon 1:20,27

hanawat ma iou paile haruat be ni lapus ira hino ta ira iruo pala lamas na kakine.’ *

²⁶ “Kaba tasigu ma hainigu, mu ira bulumenamur tano huntunana tane Abraham, ma mu ing pa mu le Iudeia ing mu lolotu tupas God, mu hadade. God te tule ikin ra nianga na haralon ukira ta dait iat. ²⁷ Ira matanabar me Ierusalem ma ira nudi lilie pa di gale nes kilam Jisas be aie tuno nesi. Ma pa di gale hadade kilam bileng ira nianga ta ira tangetus ing di la waswas ta ira kaba bungbung na Bung na Sinangeh. Iesene be di ga kure hgae ie be na kap harpadano, di ga hatutuno ira nianga ta kike ra tangetus. ²⁸ Pa di gale nes leh tike burwana i haruat be di na ubu bing ie urie. Iesene ikin pai gale tur bat di. Pata. Di ga saring leh Pailat be da ubu bing at ie. ²⁹ Ing di gate gil bakut ter ira linge ing ira tangetus di ga pakat be da gil tana, di ga kap hasur ie metuma tano kabai ma di ga bul ie tike matana hot na midi. ³⁰ Ma sene be God ga hatut ie sukun ra minat. ³¹ Ma ra haleng na bung dong ing di git tiktikai ma ie me Galili utuma Ierusalem, di ga nesnes ie. Ma kakarek um di hininaawas utana ter ta ira nudait matanabar.

³² “Ma mir hinawase mu tano tahut na hininaawas. Aie ikin. God ga kukubus ter ta ira hintubu dait. ³³ Ma ite hatutuno kike ra kunubus uta dait ira nudi kaba bulumenamur horek. Ite hatut Jisas sukun ra minat. Ma i ngan iat mon

* **13:25** Jon ga hirhir be na gil ikin ra tintalen ing tike maris gor gil ter tike watong kinong Jisas i manga tamat sakit. **13:28** Matiu 27:22-23 **13:29** Matiu 27:59-60 **13:31** Apostolo 1:3,8 **13:33** Sam 2:7

haruat tano pakpakat tuma tano airuo na Ninge.
I tange horek:

‘Augo no Natigu.

Katiak iou te hanawat be no num Mama.’

³⁴ Ma karek ra nianga i tange no tutuno be God ga hatut ie sukun ra minat ma pata pai nale mapus. Ira nianga karek:

‘Tou ni ter ira halhaaliena haridan ta mu ing iou
ga kukubus ter tane Dawit urie. Ma kike
ra kunubus pai nale pataam.’

³⁵ Be kaie, di hinawas bileng tike mes na katano be,

‘Pa nule bala no num Halhaaliena be na mapus.’

³⁶ “I palai be kike ra nianga te hanawat tutuno kinong Dawit ga gil haruatne ter ing God ga pingit be na gil. Iga gil hobi tano nuno pana bung na nilon ma igom mat um. Ma di ga bus tikane ie ma ira hintubuno, ma no palatamaine ga mapus. ³⁷ Ma sene be nong God ga hatut ie sukun ra minat pai gale mapus.

³⁸ “Io kaie, kaba tasigu ma hainigu, iou sip be mu na nunure be ikin ra Jisas mon nong i papos no ngas be God na lik luban leise ira sana tintalen. Ma ikin nong mir pir mu utana. ³⁹ Ma di bakut ing di nurnur tane Jisas, God na kilam di be di takados ma be di te langalanga sukun ira nudi sana tintalen ing ira harkurai tane Moses pai gale tale be na halangalanga di ine. ⁴⁰ Mu harbalaurai ta ing ira tangetus di ga tange, ira nudi nianga nahula hanawat tutuno ta mu. Kike ra nianga horek:

⁴¹ ‘Mu hadado, mu ira ut na hinarus.
 Mu na ngalabo ma mu na hiruo,
 kinong iou ni gil tike linge tano numu pana bung
 na nilon,
 ma sukmaal be da hinawase mu utana pa mu
 nale nurnur tana.’ ”

⁴² Io, ing Pol ma ne Banabas dur ga hananasur
 tano hala na lotu ta di ira Iudeia, ira matanabar
 di ga saring dur be dur na ianga baling uta
 kakarek ra linge tano Bung na Sinangeh namur.

⁴³ Ing ira matanabar tano kis hulungai di ga hana
 leh, a haleng na Iudeia ma ira mes ing di gate kap
 usurane no lotu gar na Iudeia, di ga mur Pol ma
 ne Banabas. Ma dur ga haragat di be di na kis
 ter iat naramon tano harmarsai tane God.

⁴⁴ Io, tano Bung na Sinangeh namur, a haleng
 sakit ira matanabar tano taman di ga hanawat
 hulungan ura hadade no nianga tano Watong.

⁴⁵ Ing ira Iudeia di ga nes ira haleng na matan-
 abar di ga hung ma ra bala ngungut. Di ga
 pukusane Pol ta ira nuno nianga ma di ga pines
 hgae ie.

⁴⁶ Io kaie, Pol ma ne Banabas dur ga balu di ma
 ra balaraan horek: “God ga pingit be mu iat mu
 na huna hadade no nuno nianga. Sene be mu te
 suro leise ma pa mu le hamaan be mu haruat be
 mu na hatur kawase no nilon hathatikai. Io kaie,
 kakarek mir talingane balik um dong ing pa dile
 Iudeia. ⁴⁷ Ma mir gil hobi kinong ira nianga ing
 God ga pir mir ine karek:

‘Tou te bul ugo be tike lulungo uta di ing pa dile
 Iudeia,

be nu hatawat ter no haralon tane God ta ira katano bakut tano ula hanuo.' ”

⁴⁸ Ma ing dong ing pa dile Iudeia di ga hadade hokakarek, di ga laro ma di ga tange be ira nianga tano Watong i manga bilai. Ma di ing God gate hakilang ter di utano nilon hathatikai, di ga nurnur.

⁴⁹ Io, no nianga tane God ga hanana hurbit ta ira kaba tamtaman bakut ta ikino katano. ⁵⁰ Iesene ira Iudeia di ga hatut ira tinga di ira hinagalam ing di ga urur tane God. Di ga hasungung bileng ira watong tano taman hobi. Ma di ga hatawat ter ra hinaragawai tane Pol ma ne Banabas ma di ga bat leise dur mekaia tano nudi katano. ⁵¹ Io kaie, dur gom hatidir leise ter ira pulungar ta ira lapara kaki dur ura hakilang di tano nudi sana tintalen ter ta dur ma dur gom hana u Aikoniam. ⁵² Ma ira ut na tinaram tano lotu kaia Entiok, di ga hung ma ra gungunuama ma di ga hung bileng ma no Halhaaliena Tanuo.

14

Pol ma ne Banabas dur ga harpir tusu Aikoniam.

¹ Tuma Aikoniam Pol ma ne Banabas dur ga hana lala utuma tano hala na lotu nudi ira Iudeia hoke iat dur git gilgil. Dur ga ianga kaia tike mangaan iat, kaie a haleng na Iudeia ma di ing pa dile Iudeia, di gom nurnur. ² Iesene ira Iudeia ing di ga malok be di na nurnur di ga hatut ira tinga dong ing pa dile Iudeia. Ma di ira Iudeia di ga kas ira tinga di ira mes be di na sungute ira

hatahinsaana naramon tane Kraiss. ³ Io kaie, Pol ma ne Banabas dur gom kis lawas kaia ma dur ga iangianga ma ra balaraan utano Watong. Ma no Watong ga hatutuno no nudur nianga utano nuno harmarsai. Ma iga gil hobi horek. Iga ter ra dades ta dur kaie dur gom gil ra dades na haraminanes ma ra gingilaan na kinarup. ⁴ Ira matanabar tano taman di ga harpaleng, ari tano palpal ta ira Iudeia ma ari tano palpal ta ira iruo apostolo. ⁵ Ari Iudeia ma ari ing pa dile Iudeia tikai ma ira nudi kaba lilie di ga harpingit be di na haragawai tane ningor ma be di na gulum bing dur. ⁶ Iesene ing dur ga ser ikin dur ga hilo utusu Listara ma Derbe kinasi tano katano Likonia, ma utusu ta ira subana hutate ta kike ra iruo taman. ⁷ Ma dur ga balaan ura pirpir no tahut na hininaawas kaia.

Pol ga harpir tusu Listara ma Derbe.

⁸ Tusu Listara tike turadi ga kis ter kaia. Di ga kaho ie ma ra pengpeng ie ma pai gitle hanana. ⁹⁻¹⁰ Iga hadade ira nianga tane Pol. Io, Pol ga ngok dit tana ma iga nes be iga nuno mon nurnur be na langalanga. Io kaie, Pol gom tato ie ma igom tange, "Tut ma nu tur!" Kaie iat mon no turadi ga karwas tutur ma igom tur leh ura hinana sene.

¹¹ Be ira matanabar di ga nes ing Pol ga gil, di ga kakongane tano nianga Likonia be, "Ira tador di te hanasur ter ta dait hoke ra turadi tuno!" ¹² Io, di ga pas Banabas be Sius ma ne Pol be Hermis kinong urah igit lilie ta dur ura

nianga. * ¹³ No hala na lotu tane Sius ga tur ter mon tusu nataman tano taman. Ma no pris tane Sius ga kap hawat ira tumatena bulumakau ma ira balaparik na purpur utuma tano matanangas huat ta ikino taman. Iga gil hobi kinong aie tikai ma ira matanabar di ga ura tuntun kike ra hartabar ura lolotu tupas dur.

¹⁴⁻¹⁵ Ma ing be ira iruo apostolo, Pol ma ne Banabas, dur ga hadade be di ga ura gilgil hobi ta dur, dur ga diris ira kinasi dur ura hamanis be dur ga malok be da gil hobi ta dur. Dur ga hilo sur ter ta ira matanabar ma dur ga kakongane be, “Ai! Waak mu ra gilgil kike ra mangana linge! Mir bileng mir airuo turadi mon hoke mu ma pata be a tador mir. Mir kapkap hawat ra tahut na hininaawas tupas mu. Mir tangtange ta mu be mu na tahurus talur kakarek ra linge bia mon, ma mu na talingane no lilona God nong ga gil no mawe, no ula hanuo ma no tes, ma ira mangana linge ruma naramon ta duhat. ¹⁶ Nalalie, iga waak leise ter ira matanabar be di na mur ira nudi mangana tintalen. ¹⁷ Iesene ila hamanis hapalaine ira matanabar be aie nesi. Ma i gil hobi horek. I hamanis no nuno harmarsai ing ila terter no bata metuma ra hurmahuo ma ing i tabar mu ma ira amu nian ta ira nudi teka na matmatuko. Ma be i gil hobi i hasoh mu ma ra nian ma i habukas mu ma ra gungunuama.” ¹⁸ A tutuno be dur ga tange kakarek ra nianga, iesene pai gale malus ta dur ing dur ga tigel di be pa di

* **14:12** Sius aie no lilie ta ira tador gar na Grik ma Hermis no ut na kap nianga ta kike ra tador. **14:14-15** Apostolo 10:26; Sam 146:6 **14:16** Apostolo 17:30 **14:17** Jer 5:24

nale tun hartabar ter ta dur.

¹⁹ Io, ari Iudeia di ga hanawat me Aikoniam ma Entiok ruma Pisidia ma di ga halewen leh ira matanabar. Di ga gulum Pol ma ra hot ma di ga rahi ie utusu nataman tano taman kinong di ga lik be igate mat. ²⁰ Sene be namur be ira ut na tinaran tano lotu di ga tur luhutane ie, iga taman tut gom hana tapukus utuma tano taman. Ma tano mes na bung dur ma ne Banabas dur ga hana u Derbe.

Pol ma ne Banabas dur ga tapukus u Entiok rusu Siria.

²¹ Dur ga harpir ma no tahut na hininaawas tua ta ikino taman ma dur ga soh leh nudur a haleng na ut na tinaran tano lotu. Io, dur ga tapukus baling u Listara, Aikoniam, ma u Entiok ruma Pisidia. ²² Dur ga hadades hanane kike ra ut na tinaran tano lotu ma dur ga haragat di be di na patep dikdikit ter tano nudi nurnur tane Jisas. Dur ga tangtange, "Dait na kilingane iat ra haleng ngunngutaan kaie dait nage salo tano kingdom tane God." ²³ Pol ma ne Banabas dur ga bul nudi ari tena harbalaurai ta ira hala na lotu tiketike. Ma dur ga ter di utuma tano lumana no Watong nong di gate nurnur tana. Dur ga gil hobi ma ra sinsaring ma ra hinahal. ²⁴ Namur be dur gate sakit ter no katano Pisidia dur ga hanawat Pampilia. ²⁵ Ma be dur gate harpir ter ma no nianga tusu Perga, dur ga hanasur u Atelia.

14:19 Apostolo 17:13; 2 Korin 11:25 **14:22** Apostolo 15:32; 1 Tesolonaika 3:3

²⁶ Io, dur ga kawas ra mon mekaia Atelia dur gom tapukus u Entiok, no katano nong di ga ter dur kaia utuma tano harmarsai tane God be dur na gil ikin ra pinapalim nong dur te hapatam ter ie. ²⁷ Be dur ga hanawat kaia Entiok dur ga lamus hulungan ira matanabar tano lotu ma dur gom hinawase di ta ira linge bakut ing God gate gil naramon tano nudur pinapalim. Ma dur ga hinawas bileng ta ing God ga papos no matanangas be di ing pa dile Iudeia di nage nurnur. ²⁸ Io, dur ga kis baak um kaia tikai ma ira ut na tinaram tano lotu.

15

Ira lilie tano lotu di ga kis hulungan tuma Jerusalem ura winor uta ira harkurai tane Moses ma no ngas tano nilon tutuno.

¹ Ari turadi me Iudeia di ga hanasur utusu Entiok ma di ga hausur ira hatahinsaana naramon tane Kraiss horek: “Be ing pa dale kut ira palatamai mu haruat ma ira harkurai tane Moses, paile tale be God na halon mu.” ² Ikin ra linge ga gil Pol ma ne Banabas kaie dur gom harsomane di ma tike dades na nianga na hargor uta ikinong ra linge. Io kaie, ira hatahinsaana naramon tane Kraiss ga tibe Pol ma ne Banabas tikai ma ari mes mekaia Entiok be di na hana utuma Jerusalem ura nesnes ira apostolo ma ira tena harbalaurai tano lotu kaia uta ikin ra tirih. ³ Io, ira matanabar na lotu ga tule leise di tano nudi hinana. Ma ing di ga hanana kutus

Ponisia ma Samaria, di ga haramatur kaia be dong ing pa dile Iudeia, di gate tahurus tupas ne God hohaam. Ma ikin ra hininaawas ga hatawat ra gungunuama ta di ira hatahinsaana naramon tane Krai. ⁴ Ing di ga hana huat tuma Ierusalem ira matanabar na lotu, ira apostolo, ma ira tena harbalaurai tano lotu kaia, di ga karos leh di. Ma ne Pol ma di, di ga hinawase um di mekaia Ierusalem ta ira linge God gate gil naramon tano nudur pinapalim.

⁵ Io, ari ut na nurnur ta ira kaba Parisi di ga taman tut ma di ga tange, “Dong ing pa dile Iudeia, di supi ter be da kut ira palatamai di. Ma di supi ter bileng be da pir di be di na mur ira harkurai tane Moses.”

⁶ Io, ira apostolo ma ira tena harbalaurai tano lotu di ga hana huat tikai ura woworane ikin ra tirih. ⁷ Menamur tano nudi lawas na winor, Pita ga taman tut um gom tange horek: “Kaba tasigu, mu nunure ter be a bar tinohon nalalie God ga gilamis leh iou nalamin ta mu be iou ni hinawas ma no tahut na hininaawas ter ta di ing pa dile Iudeia waing di na hadade ma di nage nurnur. ⁸ Ma ne God, nong i nunure bakut ter ira tinga dait tiketike, iga ter no Halhaaliena Tanuo ta di hoke iga gil ta dait ura hamanis be ite bala leh bileng di. ⁹ Pai gale nes di be a mes di ta dait. Pata. Iga hagamgamatien ira tinga di bileng kinong di ga nurnur. ¹⁰ Io, urah kaie mu ge ura walwalar God ing mu hapupusak ira ut na tinaram tano lotu ma tike tirihuana kinakap

nong dait ma ira hintubu dait, dait pai gale tale be dait na pusak ie? ¹¹ Pata! Dait nurnur be no Watong Jisas i tabar bia mon dait ma no nilon tutuno haruat iat mon hoke i gil ta di.”

¹² Io, di bakut kaia tano kis hulungai, di ga kis kunkun ma di ga hadade Banabas ma ne Pol. Dur ga haramatur ta ira dades na hakilang ma ira gingilaan na kinarup ing God ga gil naramon tano nudur pinapalim nalamin ta di ing pa dile Iudeia. ¹³ Be dur ga hapatam nianga Jemes ga tange horek: “Mu hadade iou, kaba tasigu.

¹⁴ Saimon Pita te hinawas ter ta ing God ga huna hamanis no nuno harmarsai. Iga hamanis hobi be iga hatawat leh tike matanabar ura nuno tus metuma nalamin ta di ing pata be a Iudeia di.

¹⁵ Ma ikin i hilo haruat ma ira nianga ta ira tangetus ing di pakat horek:

¹⁶ ‘Menamur ta ikin iou ni tapukus ma iou ni ru hatut no hala na lotu tane Dawit. Iou ni ru hatutur habaling ira nuno sumsubana ing ite tarupuk sur.

Iou ni gil timaan habaling ie.

¹⁷ Io kaie, ira mes na matanabar di na sisilih tano Watong, di ing pa dile Iudeia ing iou te kap leh di be a nugu.

¹⁸ No Watong i tange hobi, aie nong ga hapalaine kakarek nalalie sakit.’ ”

¹⁹ Io, Jemes ga tange, “Tano nugu ninanaas iat, iou lik be waak dait ra hapurpuruan di ing pa dile Iudeia ing di tahtahurus tupas God. ²⁰ Iesene

dait na pakat balik tike pakpakat ura hininawase di be pa di nale en ta nian na hartabar ing ira palimpuo di te hague. Ma da hinawase bileng di be pa di nale gil ira sana tintalen na ninohon tikai, ma be pa di nale en tike linge ing di lut bing, ma be pa di nale en de. ²¹ Dait na tange hobi kinong urah di la be harpir leh ma ira harkurai tane Moses uta kike ra linge naramon ta ira kaba taman tiketike. Iga tur leh hobi menalalie sakit ma katiak di la waswas kike ra harkurai ta ira hala na lotu nudait ira Iudeia ta ira kaba Bung na Sinangeh.”

²² Io, ira apostolo ma ira tena harbalaurai tano lotu tikai ma ira matanabar na lotu bakut, di ga lik leh be di na kilam ta turadi mekaia nalamina ta di ura tultule di u Entiok tikai ma ne Pol ma ne Banabas. Io, di ga kilam airuo tunana ing dur ga lilie ter nalamina ta ira hatatesne naramon tane Kraisa. Ira hinsa dur ne Iudas (di ga kilam ie be Barsabas) ma ne Sailas. ²³ Io, di ga tule tikane duhat ma ikin ra pakpakat:

“Mem ira apostolo ma ira tena harbalaurai tano lotu, ira hinsaa mu naramon tane Kraisa, mem tule ira numem gungunuama ukaia ho mu ira hatatesne naramon tane Kraisa ing pa mu le Iudeia mekaia Entiok, Siria, ma ne Silisia.

²⁴ “Mem te hadade be ari turadi mekira ho mem, di ga habosbos ira numu lilik ma ira nianga di ga tange, kaie ira tinga mu gom tiri. Iesene mem pai gale pir di be di na gil hobi.

²⁵ Io, kakarek mem te kap sene mon tike lilik be mem na gilamis leh ari turadi. Ma mem te tule dur ukatika ho mu. Io, dur tikai ma ira numem

iruo bilai na harwis sakit, Banabas ma ne Pol.
²⁶ Ma kaie Banabas ma ne Pol, pa dur gale barbarahon uta ira nudur nilon ta ira pana bung di git ura ububu bing dur. Pata. Dur git papalim iat utano hinsana no nudait Watong Jisas Krai. ²⁷ Io kaie, mem te tule ne Iudas ma ne Sailas waing dur na ianga ura hatutuno kakarek ra nianga ing mem te pakat. ²⁸ I tahut tano ninanaas tano Halhaaliena Tanuo ma mem bileng be mem pai nale bul kore ta tirihena kinakap ta mu. A bar harkurai sene mon karek be mu na mur. ²⁹ Waak mu ra enen ta nian ing di te tun hartabar me ter ta ira palimpuo. Waak mu ra en de. Waak mu en tike linge ing di lut bing. Ma waak mu gil ra sana tintalen na ninohon tikai. Be mu na hana pas kakarek ra linge mu na lon takados. Kikek mon.”

³⁰ Io, ira matanabar na lotu di ga tule leise duhat ma duhat ga hanasur u Entiok. Duhat ga tato haruatne ira matanabar tano lotu kaia ma duhat ga ter no pakpakat ta di. ³¹ Be ira matanabar na lotu kaia di ga was ie, di ga laro pane ira nianga na harharagat. ³² Ma ne Iudas ma ne Sailas airuo tangetus bileng dur. Ma dur ga tange ra haleng na nianga ura harharagat ma ura hadades di ira hinsaa dur tane Krai. ³³ Be a bar bung gate sakit dur kaia, ira hatahinsaana naramon tane Krai ga tule leise um dur ma ra malum be dur na tapukus baling utua ho

dong ing di ga tule dur. ³⁴ * ³⁵ Iesene Pol ma ne Banabas dur ga kis ter iat kaia Entiok. Ma dur tikai ma ari mes, di ga hausur ma di ga hininaawas tano nianga tano Watong.

Pol ga tur leh no nuno airuo na hinana.

³⁶ Io, tike bung namur Pol ga tange tane Banabas be, “Der go hana baling ura kokol ira hinsaa der ta ira taman ing der gate harpir ter kaia ma no nianga tano Watong. Ma der nage nes di be kanaia di nganngan hohaam.”

³⁷⁻³⁸ Banabas ga sip be na lamus Jon Mak tikai ma dur ma sene be Pol ga lik be paile tahut ura lamus ie kinong iga hana talur dur tusu Pampilia ma pai gale hana tikai ma dur ura gilgil haruatne no pinapalim. ³⁹ Io, tike tamat na nianga hargor ga hanawat nalamon ta dur kaie dur gom hana harbasie. Banabas ga lamus leh Jon Mak ma dur ga kawas ra mon u Saipras. ⁴⁰ Iesene Pol ga gilamis leh Sailas ma dur ga hana leh namur be ira hatahinsaana naramon tane Kraisi di gate ter dur utuma hono harmarsai tano Watong. ⁴¹ Ma ne Pol ga hanana kutus ira iruo katano Siria ma ne Silisia ma iga hadades hanane ira matanabar na lotu ta ira tamtaman.

16

¹ Io, ne Pol ga hana u Derbe ma mekaia iga hana u Listara, ma tike turadi na lotu no hinsana ne Timoti ga kiskis kaia. A Iudeia no etnana ma

* **15:34** Ari tuarena pakpakat di bul halala buturkus **34**. I tange horek: *Iesene Sailas ga lik be na kis baak kaia.* **15:37-38**

Apostolo 12:12,25 **15:37-38** Apostolo 13:13; Kolose 4:10 **16:1**
Apostolo 14:6; 2 Timoti 1:5

a ut na tinaram tano lotu ie. Iesene no tamana ga tike Grik ie. ² Ira hatahinsaana naramon tane Kraiss me Listara ma Aikoniam di ga tange be Timoti aie tike bilai na turadi. ³ Pol ga sip be na lamus Timoti tikai ma ie. Io, iga kut no palatamaine Timoti ma iga gil hobi kinong urah ira Iudeia ing di git kiskis ta kike ra taman di bakut di ga nunure ter be no tamana a Grik ie. ⁴ Be duhat ga harkol hanana ta ira taman duhat ga hininawase hanane ira ut na nurnur ta ira ula harkurai ing ira apostolo ma ira tena harbalaurai tano lotu tuma Ierusalem di ga bul be di na mur. ⁵ Io kaie, ira matanabar na lotu ta ira tamtaman di ga kap dades uta ira nudi nurnur ma iga tamtamat hanana ira nudi winawas ta ira kaba bungbung.

Pol ga nes tike ninanaas na tanuo be tike Masedonia ga saring ie be na hana utusu ho di.

⁶ Pol ma ira turana duhat ga hana hurbit tano katano Pirigia ma Galesia kinong no Halhaaliena Tanuo gate tur bat duhat be duhat pai nale harpir ma no tahut na hininaawas tano katano Esia. ⁷ Be duhat ga hana huat tano pangpaang tano katano Misia duhat ga walar be duhat na hana lala tano katano Bitinia, ma sene be no Tanuo tane Jisas pai gale bala duhat. ⁸ Io kaie, duhat ga hana sakit Misia ma duhat ga hana u Toroas. ⁹ Taitus ikino bung ra bung Pol ga nes tike ninanaas na tanuo ma iga nes tike tunana me Masedonia ma iga tur ter gom sarsaring marmaris ter tane Pol horek: “Hana

ukira Masedonia ma nu me harahut mem.” ¹⁰ Io, ing at mon Pol gate nes ter no ninanaas na tanuo, mehet ga taguro be mehet na hana u Masedonia kinong mehet ga nunure leh be God gate tato mehet ura harpir ma no tahut na hininaawas ter ta di kaia.

Tuma Pilipai Lidia ga nurnur tano Watong.

¹¹ Mehet ga kawas ra mon me Toroas ma mehet ga hana takados u Samotares. Ma tano mes na bung mehet ga hana u Niapolis. ¹² Io, mehet ga hana mekaia utuma Pilipai, tike tamat na taman tano katano Masedonia. Ma a haleng Rom di gabe kis at kaia. Io, mehet ga kis kaia ra bar bung.

¹³ Io, ra Bung na Sinangeh mehet ga hanasur mekaia tano taman ma mehet ga hana utusu ra gagna taho. Mehet ga hamaan be iga mon tike katano ira Iudeia di la hananawat tikai kaia ura sinsaring. Mehet ga kis ma mehet gom haburuana nianga ta ira haine ing di ga kis hulungan ter kaia. ¹⁴ Tikenong ta dong ing di ga hadade mehet ne Lidia, ma aie tike haine nong git lolotu tupas God. Aie me Taiatira ma igit suhsuhurane ra mol dardaraan. Ma no Watong ga papos no tingana be na taram kilam ira nianga ing Pol ga tangtange. ¹⁵ Menamur be aie ma ira turadi tano nuno hala di gate kap baptais ter, iga saring leh mehet be mehet na hana utusu hono nuno hala. Iga tange horek: “Be ing mohot lik be iou tutuno tike ut na nurnur tano Watong, io, mohot hilo utuma tano ngasiagu ma mohot na kis kaia.” Ma iga hagut mehet be mehet na hana ukaia.

Di ga bul halala Pol ma ne Sailas ra hala na harpadano tuma Pilipai.

¹⁶ Tike bung be mehet ga hanana utusu hono katano na sinsaring, mehet ga harsomane tike tultule na haine ma iga mon tike sana tanuo tana. No sana tanuo git terter ra dades tana kaie igom git hininaawas ta ira linge na hanawat namur. Igit hatawat ra haleng barbarat sakit ma ikinong ra tintalen ura nudi ing di git kure ter ie.

¹⁷ No haine ga mur leh mehet ma ne Pol ma iga kakongane hanane be, “Duhat kakarek ra turadi a tultule duhat tano God nong i lie harsakit. Ma duhat hininawase mu tano ngas God na halon mu tana.” ¹⁸ Iga gilgil hokakarek ra haleng na bung tuk Pol gom malamales um. Io kaie, iga tahurus ter tano haine ma iga tange tano sana tanuo, “Tano hinsane Jisas Krai iou tange be nu sur talur ie!” Ma kaie iat mon no tanuo ga hana sukun ie.

¹⁹ Be dong ing di git palpalim mataan no haine di ga nunure be no nudi ngas na hatawat barbarat gate pataam, di ga palim kawase Pol ma ne Sailas. Ma di ga rahi dur utusu hono lilie tusu tano tamat na katano na hinanawat haruat. ²⁰⁻²¹ Di ga lamus hawat dur ukaia menalalie ta ira ut na harkurai me Rom, di gom tange, “A Iudeia karek ra iruo tunana ma dur hatarahi purpuruan kira ra nudait taman. Dur harpir uta ira tintalen ing paile haruat ma ira nudait harkurai. Dait a so taman dait me Rom ma dait paile tale be dait na bala leh kakarek ra tintalen ma be dait na mur.”

²² Ira haleng matanabar kaia, di ga ianga puasa ter bileng tane Pol ma ne Sailas. Io, ira ut na harkurai di ga hartule be da diris ise ira nudur mol ma be da hadakdak dur ma ra dangdangat.

²³ Ing di ga hgae ter dur ma ra haleng na harlawaat, di ga ise halala dur utuma ra hala na harpadano. Ma di ga tange hadades tano turadi nong git balbalaure dong ing di ga hiis kawase naramon tano hala na harpadano be na mano bat timaan dur. ²⁴ Be igate hadade ter kakarek ra dades na nianga, no ut na harbalaurai tano hala na harpadano ga ise halala dur utuma muk naramon tano katano nalamn tano hala na harpadano ma igom hakahe bat ira kaki dur nalamn ta ira tirihuana dahe.

²⁵ Ra tingana bung Pol ma ne Sailas dur ga saasaring ma dur ga pirpirlet God ma ira garana. Ma ira mes ing di ga hiis kawase naramon tano hala na harpadano, di ga hadade dur. ²⁶ Kaie iat mon tike dades na kunakuner ga guno no burwana no hala na harpadano. Io, kaie at mon ira matanahala tano hala na harpadano ga tamapapos ma ira dades na hinhiran sakit ing di ga hakahe dit ter di me ga tamalapus leh.

²⁷ Be no turadi nong ga balbalaure di naramon ra hala na harpadano ga tangahun ma iga nes ira matanahala be di gate tamapapos, iga lik be kike ra turadi di gate hilo. Io kaie, iga sasel leh no nuno sele nong be nage gil bing ie. ²⁸ Iesene Pol ga karo ie horek: "Waak u gilgil hgae ugo! Mem bakut mon karek!"

²⁹ Io, no ut na harbalaurai tano hala na harpadano ga tato uta lulungo ma iga hilo rau-rawaan lala gom a puko dadader ter menalalie tane Pol ma ne Sailas. ³⁰ Io, iga lamus hasur leh dur utusu nataman ma iga tiri dur, “Ningor, iou ni gil ra so kaie iou nige hatur kawase no nilon tutuno?”

³¹ Dur ga balu ie horek: “Nu nurnur tano Watong Jisas kaie God nage halon ugo. Pa ta be augo sene. Mohot tamana bakt.” ³² Io, dur ga pir ter no nianga tano Watong tana ma ta ira turadi naramon tano nuno hala. ³³ Taitus ikinong iat ra pana ra bung no ut na harbalaurai tano hala na harpadano ga lamus leh dur ma iga gis ira manua dur. Ma duhat tamana bakt, duhat ga kap baptais kaie iat. ³⁴ Io, iga lamus leh Pol ma ne Sailas utuma hono nuno hala ma iga tabar dur ma ra nian. Aie ma no nuno hatatamana bakt di ga bukas ma ra gungunuama kinong karek um di gate nurnur tane God.

³⁵ Ra malane um ira ut na harkurai di ga tule ira nudi tultule utusu tano ut na harbalaurai tano hala na harpadano ma karek ra nianga: “Halangalanga ise kike ra iruo tunana.” ³⁶ Io, no ut na harbalaurai tano hala na harpadano ga tange tane Pol, “Ira ut na harkurai di tula nianga be iou ni hasur ise mur ma ne Sailas. Karek i tale be mur na hana um. Kaia, mur na hana tatahun.”

³⁷ Ma sene be Pol ga tange ta ira tultule be, “Pa di gale tiri murmur mir ta dahine be mir gil ra sasana be pata. Mir te kap no kinilam be

airuo Rom mir iesene di ga hadakdak bia balik mir ra matmataa na haleng. Io, di ga ise halala mir tano hala na harpadano. Ma kakarek di ura tultule hamatien leise mir? Pata tuno! Kike ra ut na harkurai iat me Rom di na hanawat ukira ma di na me hasur leise mir.”

³⁸ Io, ira tultule di ga hinawase ira ut na harkurai ta kike ra nianga ma be di ga hadade be Pol ma ne Sailas dur ga kap no kinilam be a Rom dur, di ga sam kahe ira kati di. ³⁹ Io, di ga hanawat ma di ga ianga marmaris ter ta dur uta ing di ga gil ma di ga lamus hasur dur metuma ra hala na harpadano. Ma di ga saring dur be dur na hana sukun um no taman. ⁴⁰ Be Pol ma ne Sailas dur ga hana sukun no hala na harpadano dur ga hana utuma hono hala tane Lidia. Ma dur ga kis tikai baak ma ira hinsaa dur tane Kraisa kaia ma dur ga haragat di. Io, dur ga hana leh um.

17

A tamat na purpuruan ga hana tupas Pol ma ne Sailas tusu Tesalonaika.

¹ Io, be dur ga hana sakit ter Ampipolis ma ne Apolonia dur ga hanawat Tesalonaika. Ma iga mon tike hala na lotu nudi ira Iudeia kaia. ²⁻³ Haruat ma no nuno tintalen, Pol ga hana utuma hono hala na lotu. Aitul a bung na Bung na Sinangeh iga hargor tikai ma ira matanabar uta ira nianga tane God ing di ga pakat. Ma iga hapalaine kike ra nianga ura hatutuno be no Mesaia na kahe ra ngunngutaan ma ina tut hut baling talur ra minat. Io, iga tange horek: “Ikin ra Jisas iou hininawase mu tana, aie no Mesaia.”

⁴ Ari ta di ta ira Iudeia di ga nurnur ta ira nianga tane Pol ma di ga lala harahut dur ma ne Sailas. A haleng hinagalam di ga gil bileng hobi tikai ma ra haleng na Grik ing di ga urur tane God.

⁵ Ma sene be ari Iudeia di ga bala ngungut ter tane Pol ma ne Sailas, kaie di gom lamus haruatne leh ari gotgotwana metuma tano katano na hinanawat harso. Ma di ga hasungsung leh tike tamat na matanabar kaie di gom hatut purpuruan tuma tano taman. Di ga hilor no hala tane Ieson ura silsilihe Pol ma ne Sailas waing di na lamus hasur ter dur ta ira matanabar. ⁶ Iesene, be di ga nanaas puo ter tane ningor, di ga rahi leh Ieson tikai ma ari mes na hatahinsaana naramon tane Kraiss utuma ra matmatahan ta ira lilie tano taman. Ma di ga kakongane be, "Kakarek ra turadi dur te hatarahi ra haleng purpuruan ta ira katano bakut, kakarek dur te hanawat bileng ukira hono nudait taman. ⁷ Ma ne Ieson te me bala halala leh dur tano ngasiana. Ma kakarek ra turadi bakut di laklake ira harkurai tano tamat na king sakit me Rom ma di tangtange be a mon tike mes na king kanaia, no hinsana ne Jisas." ⁸ Ma kakarek ra nianga ga hapurpuruan ira tinga di ra haleng matanabar ma ira lilie tano taman. ⁹ Io, di ga hagut Ieson ma ira mes na ut na nurnur be di na gil tike kunubus be pata ta purpuruan baling hokike na hanawat. Io, di ga waak leise um di.

A haleng me Beria di ga manga sip be di na kap leh no nianga tane Pol.

¹⁰ Be igate kadado, ira hatahinsaana naramon tane Kraisi di ga tule leise ter Pol ma ne Sailas utusu Beria. Be dur ga hanawat kaia dur ga hana utuma tano hala na lotu gar na Iudeia. ¹¹ Ira Beria di ga manga bilai ta ira Tesalonaika kinong ira nudi lilik ga manga tapapos. Ma iga palai be di ira mangana turadi hobi kinong di ga manga sip be di na kap leh no nianga. Ma ira kaba bungbung di ga nes murmur timaan ira nianga tane God di ga pakat. Ma di ga gil hobi ura nunure be Pol ga tangtange ra tutuno be pata. ¹² Ma ra haleng ira Iudeia di ga nurnur ma ari hinagalam na Grik ma a haleng tunana na Grik bileng.

¹³ Io, be ira Iudeia rusu Tesalonaika di ga ser leh be Pol ga harpir ma no nianga tane God tua Beria, di ga hana bileng ukaia ura hasungsung ira matanabar ura purpuruan. ¹⁴ Io, kaie iat mon ira hatahinsaana naramon tane Kraisi di ga tule Pol utusu na tes iesene Sailas ma ne Timoti dur ga kis ter iat tuma Beria. ¹⁵ Ma ira tunana ing di ga saate ne Pol, di ga tule kapis ter ie tua Aten. Ma ne Pol ga pir di be di na hinawase Sailas ma ne Timoti be dur na hanawat haiah ukaia ho ie. Io, di gom tapukus um.

Pol ga harpir ter ta ira kaunsil tua Aten.

¹⁶ Io, be Pol ga kiskis kahe dur tua Aten, iga manga mismisien no tingana be iga nes no taman ma iga hung ma ira palimpuo. ¹⁷ Io kaie, tuma naramon tano hala na lotu nudi ira Iudeia iga hargor ma ira Iudeia ma ira Grik ing

di ga urur tane God. Ma ta ira kaba bungbung iga gilgil bileng hobi tuma naramon tano tamat na katano na hinanawat haruat ma dong ing di ga hananawat ukaia. ¹⁸ Ma ari ta ira iruo ton minaneswana turadi ing di ga kilam di be Epikurian ma Satoik di ga me hargor bileng ma ie. Ma ari di ga tiri be, “Ikin ra gotgotwana i ura tangtange ra so?” Ma ari di ga tangtange, “I nanaas be i harpir uta ira tador mekatika ra mes na katano.” Di ga tange hokarek kinong Pol ga harpir utane Jisas ma utano tuntunut hut sukun ra minat. ¹⁹ Io, di ga lamus halala ie tano kis hulungai ta ira kaunsil di kilam ie be Ariopagas. Ma di ga tange tana be, “Mem sip be mem na palai ta ikin ra sigar harausur u iangianga utana. ²⁰ Mem tange hobi kinong ari linge ing mem hadade tam, di manga mes ta mem. Io kaie, mem sip be mem na nunure ira pipilaina.” ²¹ (Io, ira turadi me Aten ma ira mes ing di ga kiskis kaia, pa di gitle gilgil ta linge. Iesene di git balbalaan ura woworane ma ura hadade ira mangana sigar harausur.)

²² Io, Pol ga tur tuma naramon tano kis hulungai tano Ariopagas, igom tange, “Turadi me Aten! Iou nes be ta ira numu kaba tintalen mu la manga urur ta ira haleng na tador. ²³ Iou tange hobi kinong ing iou hanana kira tano numu taman ma iou nes ira linge mu la lolotu tupas, io, iou nes leh bileng tike hator na tun hartabar tupas ira tador. Ma tike pakpakat kanaia tana i horek: ‘Utuma hono god nong dait paille nunure ie.’ Io, no linge nong mu la lolotu tupas ie ma pa mu le nunure ie, kakarek um iou ni hinawase

mu tana.

²⁴ “No God nong ga gil no ula hanuo ma ira kaba mangana linge tana, aie no Watong tano mawe ma no pu bileng. Ma pai lale kiskis ta ira hala na lotu ing a turadi mon i gil. ²⁵ Paile supi ter tike linge kaie a turadi nage tabar ie me kinong aie iat nong i tabar ira turadi bakut ma no lon, ma no manmanasung, ma ira kaba linge bakut. ²⁶ Ma iga hatawat ira kaba huntunana bakut mekatika tike tunana be di na lon tano kudulena ula hanuo. Iga kubus ira pana bung ing di ira huntunana di na lon ine. Ma iga paang bileng ira katano tus ing di na kis kaia. ²⁷ God ga gil hobi waing ira matanabar di nage silihe ie ma di nage nes tupas leh dak ie be di paaparasm hanana utana. Iesene paile tapa ta dait tiketike. ²⁸ I tale be ni tange hobi kinong dait lon tana, dait hanana tana, ma a turadi dait tana. I haruat mon bileng ma ing ra numu ari ut na pit nianga di tange, ‘Dait bileng, a natine God dait.’ ²⁹ Io kaie, be ing a natine God dait, pa dait nale lik be God aie hoke ra palimpuo na siliwa, gol, be a hot ing a turadi i gil ma ra nudi minanes. ³⁰ Nalalie God pai gale lik be na gil ta linge ing iga nes karek ra tintalen na ba. Iesene kakarek um i tangtange hadades ta ira matanabar bakut ta ira matahu katano be di na lilik pukus. ³¹ I tangtange hobi kinong ite kubus ter tike bung be na gil tike takados na harkurai tano ula hanuo. Ma ina ter ikin ra pinapalim tano lumana no tunana nong

17:24 1Kng 8:27; Apostolo 7:48 **17:25** Sam 50:12 **17:27**
 Sam 145:18; Jer 23:23 **17:29** Ais 40:18-20; 44:10-17; Apostolo
 19:26 **17:31** Sam 96:13

ite tibe ter ie be na gil ie. Ma ne God te hatutuno ter ikin ta ira turadi bakut horek. Iga hatut ikino tunana sukun ra minat.”

³² Ma be di ga hadade ira nianga utano tuntunut hut sukun ra minat, ari di ga pitingus. Iesene ari ta di, di ga tange, “Mem sip be mem na hadade habaling ira num nianga uta ikin ra linge.” ³³ Io, Pol ga hana leh mekaia nalam in ta di. ³⁴ Iesene a bar turadi di ga kap usurane ira nianga tane Pol ma di ga nurnur. Tikenong ta di ne Daionisias, aie tikenong ta ikino Ariopagas. Ma naramon bileng ta di, iga mon tike haine a hinsana ne Damaris ma ari mes bileng.

18

Be Pol ga harpir tua Korin, ira Iudeia di ga sungute ie iesene di ga pet puo be ira harkurai me Rom na karet ie.

¹ Namur um Pol ga hana talur Aten ma iga hana u Korin. ² Ma iga harsomane tike Iudeia a hinsana ne Akuila kaia. A so taman ie me Pontas, ma iga sigar hanawat ter mon me Itali tikai ma no nuno haine ne Pirisila kinong urah ne Kolodias, no tamat na king sakit gar na Rom, ga tule ise ter ira Iudeia ing di ga kiskis tusu Rom. Ma ne Pol ga hana ura nesnes dur. ³ Io, iga kis ma iga papalim tikai ma dur kinong iga tike ut na gil palpalih ma ra mol hoke dur. ⁴ Ma ta ira kaba Bung na Sinangeh igit hargor tano hala na lotu gar na Iudeia ma iga walwalar be na halewen ira Iudeia ma ira Grik be di na haut leh ing iga tangtange.

⁵ Io, be Sailas ma ne Timoti dur ga hanawat me Masedonia, Pol ga balaan sene mon ura harpir. Iga manga hininaawas ter ta ira Iudeia be Jisas aie no Mesaia. ⁶ Sene be ira Iudeia di ga sungute Pol ma di ga tange hgae ie. Io kaie, Pol gom paser leise ter ira kabus ta ira nuno mol ura hamanis be iga tibe hapenpen di. Ma iga tange, “Be God na hapadano mu, no burwana iat ike ho mu! Iou iat, iou pa nile kahe ra tirih uta mu. Tur leh um me kakarek iou ni hana ter ta di be pata be a Iudeia di.”

⁷ Io, Pol ga hana talur um no hala na lotu gar na Iudeia ma iga hana ter tano hala nuno tike tunana, no hinsana ne Titius Iastus, tike ut na lotu tupas God. Ma no ngasiana git tur hutate ter ikino hala na lotu gar na Iudeia. ⁸ Kirispus, no lilie mekaia tano hala na lotu a nudi ira Iudeia, ma no nuno hatatamana bakut di ga nurnur tano Watong. Ma a haleng Korin di ga hadade no hininaawas ma di ga nurnur ma di ga kap baptais.

⁹⁻¹⁰ Io, tike bung ra bung Pol ga nes tike ninanaas na tanuo ing no Watong ga tange tana be, “Waak um ugo ra bunurut baling. Nu iangianga iat. Waak u kiskis matien kinong be iou kis tikai ter ma ugo. Pata tikenong na tut na hinarubu ma ugo be na haragawai tam kinong a nugu mon haleng na matanabar karek ta ikin ra taman.” ¹¹ Io, Pol ga kis kaia tike tinohon ma subana ma iga hausur di tano nianga tane God.

18:5 Apostolo 17:14-15

18:6 Apostolo 13:46,51; 20:26

18:9-10 Jos 1:9; Ais 41:10

¹² Be Galio ga tamat na lilie ter rasi Akaia, ira Iudeia di ga tur tikai ura sungsungute Pol ma di ga lamus halala ie tano katano na gil harkurai.

¹³ Io, di ga tange, “Tkin ra tunana i halewen ira matanabar ura lolotu tupas God ta ira mangana ngas ing i lake ira harkurai me Rom.”

¹⁴ Io, be Pol ga ura nianga, Galio ga tange ta ira Iudeia horek: “Be mu ira Iudeia mu nage kap hawat tike hartutung uta tike nirara tutuno, be a hansik ie be a tamat ie, io, igor takados be iou ni kis ma ni hadade mu. ¹⁵ Iesene ikin ra linge i kaser ra tiniri uta ira hinsang, a nianga mon, ma ira numu harkurai iat. Io kaie, mu iat, mu na hatakadosne ikin ra purpuruan. Iou paile sip be iou ni gil harkurai ta ira mangana linge ho ikin.” ¹⁶ Io, iga bat leise di tano katano na gil harkurai. ¹⁷ Io, di ga palim kawase leh Sostenis no lilie tano nudi hala na lotu, di gom ubu ie menalalie tano katano na gil harkurai. Iesene Galio pai gale hanuang leh kike.

Pol ga tapukus utusu Entiok gom tur leh no nuno aitul a hinana.

¹⁸ Io, Pol ga kis ter baak um rasi Korin. Ma namur iga hana talur ira hinsaana tane Kraiskais kaia be na kawas tike mon u Siria. Ma ne Pisisila ma ne Akuila dur ga saate ie. Nalalie ta ing iga kawas leh tike mon rasi Senkiria, iga tange be da pung leise ter no hine uta tike harahora iga gil ie. ¹⁹ Io, duhat ga hanawat Epesas ma ne Pol ga hana talur Pisisila ma ne Akuila kaia. Ma aie iat ga lala tano hala na lotu gar na Iudeia ma iga wor

tikai ma ira Iudeia. ²⁰ Ma be di ga saring ie be na kis baak ma di, iga malok. ²¹ Sene be ing iga hana talur di iga sasalim be na tapukus baling be a sinisip tane God hobi. Io, iga hana leh um ra mon me Epesas. ²² Be iga hanawat Kaisaria iga hana ma iga nes leh baak ira matanabar na lotu, ma namur iga hanasur u Entiok.

²³ Namur tano nuno kinkinis tusu Entiok Pol ga hana leh mekaia ma iga hana hurbit tano katano Galesia ma Pirigia, ma iga hadades hanane ira ut na tinaram tano lotu.

Ira dades na harpir tane Apolos ga manga harahut ira matanabar na lotu.

²⁴ Be Pol ga gilgil hanane hokakarek, tike Iudeia a hinsana ne Apolos, a so taman ie me Aleksandaria, ga hanawat Epesas. Aie tike ut na minanes ma iga manga madares pane ira nianga tane God ing di ga pakat. ²⁵ Ma igate kap harausur ter tano ngas tano Watong ma igit mamahien ira nuno nianga. Iga nunure sene mon no pinapalim na baptais tane Jon iesene ira nuno harausur utane Jisas ga takados balik. ²⁶ Iga hatahun nianga ma ra balaraan tuma naramon tano hala na lotu gar na Iudeia. Iesene be ne Pisisila ma ne Akuila dur ga hadade ie, dur ga lamus ie utuma ra nudur hala ma dur ga pales timaan no ngas tane God ter tana.

²⁷ Be Apolos ga sip be na hana u Akaia ira hatahinsaana naramon tane Kraisis di ga haragat ie ma di ga tule tike pakpakat ukaia ta ira ut na tinaram tano lotu be di na bala leh ie. Be iga hanawat iga manga harahut di ing God gate

tabar bia di ma ra nurnur. ²⁸ Io, no nuno harharahut ter ta di ikin. Iga manga banus bat ira ho di ira Iudeia ma ra dades na nianga na hargor ra matmataan na haruat. Ma iga gil hobi horek. Metuma naramon ira nianga tane God ing di ga pakat, Apolos ga hatutuno be Jisas aie no Mesaia.

19

Pol ga papalim tusu Epesas, ma no dades tano lotu ga manga kuburuan.

¹⁻² Be Apolos kanaia ga kiskis Korin, Pol ga mur no ngas nalamina tano katano gom a hanawat Epesas. Ma iga harsomane ari ut na tinaram tano lotu kaia igom tiri di, “Mu ga hatur kawase no Halhaaliena Tanuo ing mu ga nurnur?”

Di ga balu ie be, “Pata, mem pai gale hadade ta dahine be a mon tike Halhaaliena Tanuo kanaia.”

³ Io, Pol ga tiri di be, “Ma a baptais na so ikinong mu ga kap ie?”

Di ga balu ie, “No baptais tane Jon.”

⁴ Ma ne Pol ga tange, “No baptais tane Jon a baptais na lilik pukus mon ie. Iga tange ta ira Israel be di na nurnur ta nong na hanawat namur tana, ma aie ikinong ne Jisas.” ⁵ Be di ga hadade ter hokike di ga kap baptais tano hinsana no Watong Jisas. ⁶ Ing Pol ga bul ira lumana ta di no Halhaaliena Tanuo ga hanasur ter ta di ma di ga ianga ma ra mes na nianga ma di ga ianga

na tangetus bileng. ⁷ Ma a sangahul ma iruo di kike ra tunana.

⁸ Ma ne Pol ga hana lala tano hala na lotu ta di ira Iudeia ma iga iangianga ma ra balaraan kaia haruat ma ra itul a teka. Iga hargor ma di ma iga walwalar ura hatutuno ter no kingdom tane God ta di. ⁹ Ma sene be ari ta di, di ga ul ba ma di ga malok be di na nurnur. Ma di ga tange hgae no Ngas tano Watong ra matmatahan na haruat. Io kaie, Pol gom hana talur di. Iga lamus leh ira ut na tinaran tano lotu, di gom git wowor tikai ta ira kaba bung tano hala na harausur tane Tiranus. ¹⁰ Di ga gilgil hobi gom haruat ma ra iruo tinohon, kaie a haleng matanabar sakit ing di ga kiskis tano katano Esia, ira Iudeia ma di ing pata be a Iudeia di, di ga hadade no nianga tano Watong.

¹¹⁻¹² Ma ne God ga gil ra dades na linge na kinarup sakit naramon tano pinapalim tane Pol, kaie ira katano mol at mon bileng ing Pol ga sigire di git kapkap leh ura haalon ira ina minaset. Ma ira nudi minaset ga pataam, ma ira sana tanuo di ga sur leh ta kike ra turadi.

¹³ Io, ari Iudeia be di ga hanana hurbit ura tultule hasur leise ira sana tanuo, di ga walar be di na kilam no hinsana no Watong Jisas ura hasur leise ira sana tanuo ta ira turadi. Di ga tangtange horek: "Tano hinsane Jisas nong Pol la harpir utana, iou tange tam be nu sur leh!" ¹⁴ Ma a liman ma iruo na natine Sewa, tikenong ta ira pris ta ira Iudeia, duhat ga gilgil hokakarek.

¹⁵ Tike bung um no sana tanuo ga balu duhat horek: “Jisas iou nunure ter ie, ma ne Pol iou palai tana, iesene mohot, nesi mohot?” ¹⁶ Io, no turadi nong no sana tanuo ga sasoh ter tana ga karwas ter ta duhat ma iga ubu hgae tutuno iat duhat, kaie duhat gom hilo tawaturia sur tano hala ma ra ina manmanuo duhat.

¹⁷ Be ira Iudeia ma ira Grik mekaia Epesas di ga ser ikin ra linge, a but na bunurut ga kap di ma di ga manga urur tano hinsana no Watong Jisas. ¹⁸ Ma a haleng ta dong ing di ga nurnur, di ga hananawat di ga me hapuasne ira nudi sana tintalen ra matmataa na haruat. ¹⁹ Io, a haleng ing di ga ut na ser magirmagir baik, di ga kap hawat hulungan ira nudi pakpakat na gingilaan, di gom tun tike eh ra matmataa na haruat. Be di ga was haruatne ira mata di kike ra linge, iga haruat ma ra liman sangahul na arip na barbarat. ²⁰ Io, no nianga tano Watong ga manga hana harbasie hobi ma iga tamtamat hanana ma ra dades.

²¹ Namur ta ing kakarek ra linge gate hanawat ter, no Tanuo ga halilik Pol be ina hana tano katano Masedonia ma no katano Akaia ma inage hanawat Ierusalem. Ma ne Pol ga tange, “Be iou ni a huat leh kaia, iou ni kol iat bileng Rom.” ²² Io, iga tule ra iruo ta ira nuno ut na harharahut, ne Timoti ma ne Erastas, utusu Masedonia. Ma iga kis baik um kaia tano katano Esia.

Tike tamat na purpuruan ga hanawat Epesas.

²³ Taitus ikinong ra pana bung tike tamat na purpuruan ga hanawat utano Ngas tano Watong.

²⁴ Ma iga mon tike ut na pakila linge ma ra siliwa, a hinsana ne Demitirius. Igit kapkap ra siliwa ma igom git gilgil ira not no malalar tano hala na lotu tane Atemas no nudi haine na tador. Ma no nuno pinapalim ga hatawat ter ra haleng na barbarat uta di ira mes na ut na pakila linge.

²⁵ Iga tato hulungan leh di tikai ma ari mes na tunana ing ira nudi pinapalim ga pepet na haruat ma no nuno, ma iga tange horek: “Kaba turadi, mu nunure ter be dait palpalim leh ra haleng barbarat ta ikin ra nudait pinapalim. ²⁶ Ma mu te nes ma mu te hadade ing ikin ra turadi Pol i gilgil. I tangtange be ira palimpuo ing a turadi i gil pata be a god tutuno kike. Kaie, ite lamus habota leh ra haleng turadi mekira Epesas ma ta ikin ra kudulena katano Esia. ²⁷ I nanaas ter be no nudait pinapalim na kap sana hinsang. Ma pata be ikin sene mon. Pata. I nanaas ter bileng be da takmaluk tano but na hala na lotu tane Atemas no nudait tamat na haine na god. Ma utane Atemas iat nong dait la lolotu tupas ie ta ira katano bakut ta ikin ra katano Esia ma tano kudulena ula hanuo bileng, da bul hasur no tamat na minamar tana.”

²⁸ Be di ga hadade hokakarek di ga manga ngalngaluan sakit ma di ga hatahun kunup be, “Atemas nong mekira Epesas, a tamat sakit ie.”

²⁹ Pai gale halis ma no kudulena taman gate hung ma ra haraba. Ira matanabar di ga palim kawase

leh ne Gaius ma ne Aristarkus, ira iruo tunana ing dur ga saate hawat Pol merasi Masedonia, di gom harselsel lala tano but na katano na atame. ³⁰ Pol ga sip be na lala tupas ira matanabar ma sene be ira ut na tinaram tano lotu pa di gale bala ie. ³¹ Ari tamat na lilie bileng ta ikino katano, ira harwis tane Pol, di ga tula nianga ter tana ma di ga sarsaring ie ma ra marmaris be waak i lala ta ikino but na katano na atame.

³² Ira matanabar kaia naramon di ga ngangao harbasie. Ari di ga kupkupuane tike mangana linge ma ari di ga kupkupuane ra mes. Ma a haleng ta di, pa di gale palai be urah tuno iat kaie di ga hanawat hulungan ter kaia. ³³ Ira Iudeia di ga sunang ne Aleksanda utama nalalie ma ari matanabar di ga kakongana nianga ter tana ura pirpir ie ta ing na tange. Io, iga teh pam ira matanabar be di na kis kunkun ma inage hinawase hapalaine di ta ikin ra linge. ³⁴ Iesene be di ga lik hapalaine leh be Aleksanda a Iudeia ie, di bakut di ga kakongane tikane be, "Atemas nong mekira Epesas, a tamat sakit ie!" Di ga gilgil hobi gom hana ra lawas na pana bung.

³⁵ Io, tike tamat na lilie ta ikino taman ga hamarur di ma igom tange, "Turadi mekira Epesas, ira matanabar bakut tano ula hanuo di nunure ter be no taman Epesas la balaure ter no hala na lotu tano tamat na haine na god Atemas ma no malalar ta nong ga puko sur metuma ra mawe! ³⁶ Pata tikenong i haruat ura harus ise ikin ra tutuno! Io kaie, i tahut be mu na matien ma waak mu lik be mu na habir ura gilgil ta linge. ³⁷ Karek ra turadi pa dile kuman leh tike

linge ta ira hala na lotu ma pa dile pines hague no nudait haine na god iesene mu te lamus hawat balik di ukira. ³⁸ Io kaie, ing be ne Demitirius ma ira turana di bala ngungut ter ta tikenong, io, a mon ut na harkurai kanaia ura gil harkurai. Ma ina haruat be di na hapuasne ira nudi hartutung kaia. ³⁹ Ing be ta linge baak bileng kanaia mu sip be mu na tange hawat, io, da hatakadosne kike naramon tike mes na kis hulungai nong i haruat ma ira nudait harkurai. ⁴⁰ Iou tange hobi kinong kakarek um i nanaas be dait te ban ter ra kuas pane ikin ra purpuruan te hanawat katiak ing be da be lik be da tung dait utana. Be ing na ngan hobi, dait paile tale be dait na hinawas be urah kaie ikin ra sana kis hulungai i hanawat kinong pata ta burwana.” ⁴¹ Io, be iga tange ter hokakarek iga tule harbasiane um ira matanabar tano kis hulungai.

20

Pol ga hana tano katano Masedonia ma no katano Gris.

¹ Io, be no purpuruan gate pataam, Pol ga hartule uta ira ut na tinaram tano lotu. Ma be igate haragat ter di, iga lulu ter um ma di ma igom tur leh no nuno hinana utusu Masedonia.

² Iga hanana ta ikino katano ma iga haragat hanane ira matanabar tuk gom hanawat um Gris. ³ Ma iga kis kaia aitul a teka. Ira Iudeia di ga harpingit ura hague ie tano pana bung iga ura kap mon u Siria, kaie igom lik balik be na hana tapukus nalamina tano katano Masedonia.

⁴ Ma di kakarek ing di ga saate ie: Sopater no

natine Pirus nong me Beria, ne Aristarkus ma ne Sekundus me Tesalonaika, ne Gaius me Derbe, Timoti bileng, ma ne Tikikus ma ne Toropimus metuma tano katano Esia. ⁵ Ikin ra kaba turadi di ga lie leh, ma di ga kis kawase mir tua Toroas. ⁶ Iesene mir, mir ga taman tut leh ra mon me Pilipai namur tano Nian na Beret pai lale Laalet, ma ra liman na bung namur mir ga hanawat ter ta ikino mes na iabar tua Toroas. Ma mem ga kis ra liman ma iruo na bung kaia.

Pol ga halon Iutikus tua Toroas.

⁷ Tano luaina bung tano wik mem ga hanawat tikai ura enen no beret tano lotu. Ma ne Pol ga ianga ta ira turadi tuk gom tingana bung kinong iga ura hinana tano bung namur. ⁸ Mem ga kis hulungan ter tuma nalu tano katano tike hala. Ma iga mon haleng lulungo kaia. ⁹ Tike marawan, a hinsana Iutikus, ga kis ter nalu tike matana kalangar ma iga sumsumela tutur kaia ma ne Pol kanaia iat ga hinhinat ra nianga. Be iga kubabo sakit um, iga puko sur metuma nalu sakit utusu napu ra pu ma di ga tatik leh um ie ma igate mat. ¹⁰ Io, Pol ga hanasur gom noh nalu tano marawan ma iga dit ie. Io, iga tange, "Waak mu burut. Ite lon!" ¹¹ Io, Pol ga hanahut baling utuma nalu ra hala ma iga pidik beret ma iga ian. Ma namur be igate malane ter ie ma kanaia ga iangianga iga hana leh um. ¹² Io, ma ira turadi di ga lamus leh um no marawan ma ra lilona ie ma ikin ra linge ga manga hangoingoi di.

Pol ga haianga ter um ira tena harbalaurai tano lotu Epesas.

¹³ Io, mem ga lie ukatika hono mon ma mem ga hana tana u Asos, be mem na kap basie Pol kaia. Iga tange be mem na gil hobi kinong iga ura hinana napu ukaia. ¹⁴ Ma be iga kot leh mem rasi Asos mem ga kap basie leh ie ma mem gom hana u Mitilini. ¹⁵ Tano mes na bung mem ga taman tut mekaia ma mem ga hanawat tike katano hutate tane Kios. Io, tano bung namur mem ga kutus u Samos ma tano bung namur mem ga hanawat Miletus. ¹⁶ Pol gate pingit ter be na hana sakit Epesas kinong iga malok be na madung kaia ra katano Esia kinong be iga harangaso be na hanawat Ierusalem. Ma be na tale ie iga sip be na hanawat nalalie tano Bung na Pentikos.

¹⁷ Io, Pol ga hartule me Miletus uta ira tena harbalaurai tano lotu Epesas. ¹⁸ Ing di ga hanawat iga tange ta di, “Mu nunure ter ing iou ga lon hobi tano kudulena pana bung iou ga kiskis ma mu, tur leh tano luaina bung iou ga hanawat ta ikin ra katano Esia. ¹⁹ A tutuno be iou ga harsomane ra dades na tirih ing ira Iudeia di git harpingit be di na hgae iou, iesene iou ga papalim tano Watong ma ra tamat na matien na bala ma ra lur na matagu. ²⁰ Mu nunure ter be ing iou ga harpir ter ta mu, iou pai gale sie tike linge ing iga tale ura harahut mu. Iesene iou te hausur mu ra matmatahan na haruat ma naramon ta ira hala bileng. ²¹ Iou te ianga dades ta ira Iudeia ma di ing pa dile Iudeia be di na lilik pukus ma di na taurus ter tane God ma di na nurnur tano nudait Watong Jisas.

²² “Ma kakarek, no Halhaaliena Tanuo i halilik iou be iou ni hana utuma Ierusalem ma iou paile nunure be aso na hanawat ter tagu kaia. ²³ Iou nunure sene ter mon be ta ira kaba taman bakut iou hana kaia, no Halhaaliena Tanuo la hakatom iou be a hala na harpadano ma ra hinaragawai ila kis kawase ter iou. ²⁴ Ma sene be, utagu iat, iou lik be no nugu lon a linge bia ie. Iou palim ter ikin ra lilik waing nige manga mangason pane ikin ra pinapalim no Watong Jisas ga ter ie tagu, nige hapatam ie. Ma no pinapalim aie ura hininaawas utano tahut na hininaawas tano harmarsai tane God.

²⁵ “Nalalie iou ga harpir hanana ta mu utano kingdom tane God. Iesene kakarek iou nunure ter be pata tikenong ta mu na nes habaling um iou. ²⁶ Io kaie, iou hinawase mu katiak be iou pa nile kahe ra tirih uta mu tiketike be ing God na hapadano tikenong ta mu. ²⁷ Ma iou tange hobi kinong iou pai gale malok be ni hinawase mu tano kudulena sinisip tane God. ²⁸ Mu harbalaurai iat ta mu ma mu balaure bileng ira matanabar bakut tane God. Di hoke ira sipsip ing di supi ter ra ut na harbalaurai ma no Halhaaliena Tanuo te bul mu be a tena harbalaurai tano lotu mu ura nesnes mur di. Io kaie, mu na ut na harbalaurai tano lotu tane God nong ga kul leh ie ma no minat tano Natine iat. ²⁹ Iou nunure ter be menamurugu a sana turadi ing ira nudi tintalen i haruat ma ira ngangarwana pep raia di na hanawat nalamin

20:23 Apostolo 9:16; 21:11 **20:24** Apostolo 21:13; 2 Timoti 4:7 **20:28** 1 Timoti 4:16; 1 Pita 5:2-4 **20:29** Matiu 7:15; Jon 10:12

ta mu ma di na hgae kakarek ra matanabar na sipsip. ³⁰ Ma ari turadi baling iat mon ta mu, di na tur huat ma di na pukusane no tutuno ura lamlamus leh ari ta kakarek ra ut na tinaram tano lotu be di na mur di. ³¹ Io, mu harbalaurai timaan! Mu na lik leh be iou pa gitle sasangeh ura hakatom mu ta ira kaba bung ra bung ma ra kasasa bileng. Ma iou git gilgil hobi tikai ma ra but na ngunngutaan ma ra tirih haruat ma ra itul a tinohon.

³² "Io, ma kakarek um iou ter mu tano harbalaurai tane God ma tano harbalaurai bileng tano hininaawas tano nuno harmarsai nong i haruat ura hatur hadades mu. Ma ikin ra hininaawas i haruat bileng ura tamtabar mu ma ira haridan God i tagure ter uta di ing ite hasisingen di ura nuno tus. Mu na kap kike kinong mu kanaia nalamin ta di. ³³ Pai gale sana no tingagu uta ira barbarat be ira mol gar tikenong. ³⁴ Mu iat, mu nunure ter be iou ga papalim ma kakarek ra iruo lumagu uta ira nugu sunupi ma ira sunupi ta ira hinturagu. ³⁵ Taitus ira kaba linge iou ga gil, iou ga hamanis ta mu be dait na harahut iat ira maris ma ira mangana dades na pinapalim hokakarek. Ma iou ga hamanis ta mu bileng be dait na lik leh ira nianga tano Watong Jisas iat ing iga tange horek: 'No haridan na manga kis ta no nong i hartabar ma pata be ta no nong di tabar ie ma ta linge.' "

³⁶ Be igate tange ter kike Pol ga saga bukunkek ma iga tudu tikai ma di bakut gom sasaring. ³⁷ Di

bakut di ga suah ie, di gom rapa ie ma di ga mum ie. ³⁸ Ma no linge di ga manga tapunuk tana, no nianga tane Pol be pa di nale nes habaling ie. Io, di ga saate um ie utusu tano mon.

21

Pol ga hana utuma Ierusalem.

¹ Io, ma be mem gate hana talur ter um di, mem ga kawas tike mon, mem gom hana takados u Kos. Tano mes na bung mem ga hana u Rodes ma mekaia mem ga hanawat Patara. ² Io, mem ga nes leh tike mon ma iga ura hinana u Ponisia, io, mem ga kawas tana ma mem ga hana leh. ³ Be ing mem gate hanawat harapuaa tane Saipras mem ga hana menamur tana u Siria. Mem ga sapa Tair be dage hasur leise ira kinakap tano mon kaia. ⁴ Ma be mem ga hana tupas ira ut na tinaram tano lotu kaia mem ga kisi ra liman ma iruo na bung tikai ma di. Taitus ira haphapuasne tano Halhaaliena Tanuo di ga hinawase Pol be waak i hanana utuma Ierusalem. ⁵ Ma iesene be ing no numem pana bung na kinkinis kaia gate haruat, mem ga hana leh ura hinana baling tano numem hinana. Ma ira ut na tinaram tano lotu bakut tikai ma ira nudi haine ma ira nati di, di ga hana tikai ma mem sukun no taman utusu na waseser ma mem bakut mem ga saga bukunkek ma mem ga sasaring kaia. ⁶ Io, mem ga lulu ter um, ma mem gom kawas tano mon. Ma di, di ga tapukus ter um tano nudi taman.

⁷ Io, mem ga hana baling leh tano numem hinana me Tair ma mem ga sapa Tolemas. Ma kaia, mem ga haatne leh ira hinsaa mem tane Kraisa ma mem ga kis tikai ma di tike bung. ⁸ Tano mes na bung mem ga hana talur di ma mem ga hanawat Kaisaria. Ma mem ga kis kaia tano hala tane Pilip no ut na harpir tano tahut na hininaawas. Ma aie tikenong ta ira liman ma iruo na turadi ing di ga gilamis di nalalie ura harahut tano lotu. ⁹ Ma iga mon ra ihet na laala na not no hinasik tana ing duhat git iangianga na tangetus.

¹⁰ Be ing mem gate kisi ra bar bung kaia, tike tangetus a hinsana ne Agabas ga hanasur me Iudeia. ¹¹ Iga hanawat ukaia ho mem ma iga kap leh no taltalin tane Pol. Io, iga hiis ira iruo lumana ma ira iruo kakine iat bileng ma ie ma igom tange horek: “No Halhaaliena Tanuo i tange be hokakarek kaie ira Iudeia metuma Ierusalem di na hiis no turadi a nuno ikin ra taltalin ma di na ter ie ta ira luma di ing pa dile Iudeia.”

¹² Be ing mem ga hadade kakarek, mem ma ira turadi kaia, mem ga suah ter tane Pol be waak ie ra hinana utuma Ierusalem. ¹³ Io, iga babalu be, “Waak mu susuah ma waak mu hatapunuk iou! Iou taguro ter be da hiis iou ma iou taguro ter bileng ura minat kaia Ierusalem utano hinsana no Watong Jisas.” ¹⁴ Ma ing mem ga tingtigel puo ie, mem ga sangeh ma mem ga tange, “Aso ing

no Watong i sip be na hanawat, io, i tahut be na ngan iat hobi.”

¹⁵ Namur um, mem ga tagure ira numem linge ma mem ga tur leh no numem hinana utuma Ierusalem. ¹⁶ Ma ari ut na tinaram tano lotu me Kaisaria di ga saate mem ma di ga lamus mem utuma tano hala tano turadi nong mem ga ura kinkinis ma ie, a hinsana ne Nason. Aie me Saipras ma menalalie iat aie tike ut na tinaram tano lotu.

Pol ga harsomane ra purpuruan uta ira harkurai tane Moses tuma Ierusalem.

¹⁷ Ma be ing mem ga hanawat tuma Ierusalem ira hinsaa mem tane Kraisa kaia di ga laro pane leh mem. ¹⁸ Ma tano mes na bung Pol tikai ma mem bakut mem ga hana ura nesnes Jemes. Ma ira tena harbalaurai tano lotu di ga kis bakut ter. ¹⁹ Be ing Pol gate lulu ter ma di, iga hamatur um di ta ira linge bakut ing God ga gil naramon tano nuno pinapalim ter ta di ing pa dile Iudeia.

²⁰ Be ing di ga hadade hobi di ga pirlet God. Io, di ga tange tane Pol, “Tasi mem, u nunure be a haleng na arip na Iudeia di te nurnur ma di bakut di bala gaas ura murmur ira harkurai tane Moses. ²¹ Sene be di ga ser leh be u la hausur ira Iudeia bakut rusu ta ira katano ta di ing pa dile Iudeia be di ira Iudeia di na tahurus talur ira harkurai tane Moses. Ma di ga ser leh bileng be u la tangtange ta ira Iudeia be waak di kutkut ira palatamai di ira nudi not no bulu ma waak di ra murmur ira nudait tintalen. ²² Io,

dait na gil um ra so? Di na nunure leh iat be u te hanawat. ²³ Io kaie, nu gil ira linge be mem na tange tam. A mon aihet na turadi tikai ma mem ing duhat ga gil tike kunubus utuma hone God. ²⁴ Nu lamus leh duhat ma nu lala tikai ma duhat tano gingilaan i haruat ta ira harkurai tane Moses be mohot nage langalanga sukun no tirih metuma naramon kike ra harkurai nong i kabit mohot. Ma nu kul sare duhat waing dage pung leise ira hi duhat. Io, di bakut di na nunure be pata ta tutuno ta ira nianga di te hadade utam, ma iesene be augo iat, kanaia u murmur ira harkurai tane Moses. ²⁵ Ma mem te gil horek uta ira ut na nurnur ing pata be a Iudeia di. Mem te tula pakpakat ukaia ho di ma mem ga hinawase di be mem gate hanawat tikai ma tike lilik be pa di nale gil karek ra linge: waak di en ta nian ing di tun hartabar me ter ta ira palimpuo, waak di ra en de, waak di ra enen tike linge ing di lut bing, ma waak di ra gilgil no sana tintalen na ninohon tikai.”

²⁶ Io, tano mes na bung Pol ga lamus leh kike ra tunana ma iga lala tikai ma duhat ta ikino gingilaan be aie ma duhat, duhat nage langalanga tano ninanaas tane God. Io, iga lala utuma tano hala na lotu tamat ura hini-naawas palai be hunangesa duhat na hapatam ikino gingilaan nong na halangalanga duhat tano nuduhat kunubus. Ma iga ura hininaawas be tiketike ta duhat na gil no nuno hartabar ta garim bung.

21:23 Nam 6:1-20; Apostolo 18:18

21:25 Apostolo 15:29

21:26 1 Korin 9:20

Ira Iudeia di ga walar ura ububu bing Pol tuma tano hala na lotu tamat.

²⁷⁻²⁸ Ma be ing kike ra liman ma iruo na bung ura halangalanga duhat ga ura patpataam, ari Iudeia metuma tano katano Esia di ga nes Pol tuma ra hala na lotu tamat. Io, di ga kas ira tinga di ira matanabar bakut kaia, di ga palim kawase Pol, ma di ga kakongane be, “Turadi me Israel, mu harahut mem! Ikinin no turadi nong ila hausur ira matanabar bakut ta ira matahu katano be di na mikiane dait ra Iudeia ma ira nudait harkurai, ma ikin bileng ra hala na lotu tamat. Ma paile kike sene mon. Pata. Ite lamus halala bileng ari Grik utuma ta ikin ra hala na lotu tamat kaie ite hage ikin ra halhaaliena katano.” ²⁹ (Di ga tange hobi kinong tike bung nalalie di ga nes ter Toropimus me Epesas tikai ma ne Pol tuma tano taman ma di ga lik halala leh be Pol gate lamus halala ie utuma tano hala na lotu tamat.)

³⁰ Io, a haleng sakit ira matanabar tano taman di ga raurawaan ta ikin ma di ga hilo huat mekatika ta ira kaba katano bakut. Di ga palim kawase Pol ma di ga rahi hasur ie metuma tano hala na lotu tamat ma kaie iat mon di ga banus ira matanangas huat tano hala na lotu tamat. ³¹ Be ing di ga ura ububu bing ie, no nianga ga hana tupas no lilie ta ira umri me Rom be ira matanabar tano taman Ierusalem kanaia di ga gilgil tike tamat na purpuruan. ³² Ma kaie iat mon no lilie ga lamus leh ari umri tikai ma ari tamat na umri ma di ga hilo sur utusu ta ira

matanabar. Be ira matanabar ing di ga hatawat no purpuruan di ga nes leh no lilie tikai ma ira nuno umri, di ga hatakumutne ra ububu Pol.

³³ No lilie ga hanawat ma iga palim kawase leh Pol ma iga ter ra dades na nianga be da hiis ie ma ta iruo dades na hinhiran sakit. Io, iga tiri be nesi kaie Pol ma be iga gil ra so. ³⁴ Ari ta ira matanabar di ga tange tike linge ma ari di ga tange ra mes. Be pai gale tale be na nunure leh no tutuno kinong ira matanabar di ga haraba, iga ter ra dades na nianga ta ira nuno umri be di na lamus leh Pol utuma tano nudi baang iat. ³⁵ Be ing Pol ga hanawat ter ta ira pinapaas hut utuma ta ikino katano, ira umri di ga kap ie nalu kinong urah ira matanabar di ga manga ngangar sakit. ³⁶ Ma ira matanabar ing di ga murmur hanana, di ga kakongane hanana be, “Mu ubu bing ie!”

Pol ga ianga tano tamat na matanabar utano pana bung be iga nurnur leh tane Jisas mekaia.

³⁷ Be ing ira umri di ga ura kapkap halala Pol utuma tano nudi baang, Pol ga tiri no lilie be, “I tale be ni tange tike linge tam?”

Io, iga balu ie, “Ai! U ianga na Grik! ³⁸ Io kaie, paile augo tok no Isip nong ga hatawat no hinarubu nalamin ta ira matanabar ma ne Rom a bar tinohon nalalie ing iga lamus ra ihet na arip na ut na harbing utuma tano katano bia.”

³⁹ Ma ne Pol ga tange be, “Iou tike Iudeia me Tasas ruma Silisia, a so taman iou tike taman nong no hinsana i lie. Maris, bala leh iou be ni ianga baak ta ira matanabar.” ⁴⁰ Io, no lilie

ga haut, ma ne Pol ga tur tuma ta ira pinapaas hut ma iga teh pam uta ira matanabar be di na hatakumutna nianga. Ing di ga tur matien um Pol ga ianga ma no nianga gar na Iudeia horek.

22

¹ “Kaba tasigu ma hainigu, ma mu ira nongtamat, mu hadade um iou kakarek ma iou ni balu ira numu nianga.”

²⁻³ Ma be di ga hadade be iga haianga di ma no nianga gar na Iudeia di ga manga tur matien. Io, Pol ga ianga um: “Iou tike Iudeia. Di ga kaho iou tusu Tasas ruma Silisia sene be iou ga tamat kira ta ikin ra taman Ierusalem. Iou ga tike bulu na harausur tane Gamaliel ma iou ga kap ra tamat na harausur ta ira harkurai ta ira hintubu dait ma iou ga gaas ura murmur God haruat ma nesi tikenong ta mu katiak. ⁴ Iou git haragawai ta ira turadi di murmur ikin ra harausur di kilam ie be ‘No Ngas’ ura ububu bing di. Iou git palpalim kawase ira tunana tikai ma ra haine ma iou git halala di ra hala na harpadano. ⁵ Ma no tamat ta ira pris ma ira kaunsil bakut di haruat be di na suro haut iou ta ikin. Ma iou ga kap bileng ra pakpakat mekira ta di utuma ta ira hintura di ira Iudeia ruma Damaskas. Ma iou ga hana ukaia ura hihis leh kakarek ra matanabar ukira Ierusalem be di na kap harpadano.

⁶ “Igate hutate ra tingana kasasa ing iou ga hananawat hutate Damaskas ma kaie iat mon tike tamat na lulungo sakit metuma ra mawe ga murarang sare iou. ⁷ Ma iou ga puko ter napu

tano pu ma iou ga hadade tike ingana tikenong ga tange tagu, 'Sol! Sol! Ura biha be u haragawai tagu?'

⁸ "Ma iou ga tiri, 'Nesi ugo, Watong?'

"Ma iga babalu be, 'Aiou Jisas me Nasaret nong u haragawai tagu.' ⁹ Ira turadi ing di ga sasate hanane iou di ga nes no lulungo ma iesene be pa di gale hadade kilam no ingana turadi nong ga iangianga tagu.

¹⁰ "Iou ga tiri be, 'Aso ing iou ni gil, Watong?'

"Ma no Watong ga tange, 'Taman tut, ma nu hana u Damaskas. Ma da hinawase ugo kaia ta ira linge bakut ing God gate tibe ter tam be nu gil.' ¹¹ Io, ira turadi ing iou ga hanana tikai ma di, di ga lamus iou u Damaskas kinong be no dades na murarang tano lulungo gate hapulo iou.

¹² "Io, tike turadi a hinsana ne Ananias ga hanawat ura kokol iou. Iga tike turadi nong ga murmur timaan ira harkurai tane Moses, ma ira Iudeia bakut ing di ga kiskis kaia di ga manga ruru ie. ¹³ Iga tur hutate iou ma iga tange, 'Tasigu Sol, nanaas baling!' Ma kaie iat mon iou ga tale be ni nes ie. ¹⁴ Io, Ananias ga tange horek: 'No God ta ira hintubu dait te gilamis ugo be nu nunure no nuno sinisip ma be nu nes no Takadoswana ma be nu hadade ira nianga mekatika ra hono. ¹⁵ Ma augo, nu hininaawas utana ter ta ira matanabar bakut ma ira linge u te nes ma u te hadade. ¹⁶ Io, aso iat baak um ing u kiskis kawase? Taman tut, ma nu kap baptais ma nu sasaring tupas ie ma inage gis leise ira num sana tintalen.'

17-18 “Io, be ing iou ga tapukus u Ierusalem ma iou ga sasaring tuma tano tamat na hala na lotu iou ga nes tike ninanaas na tanuo ma iou ga nes no Watong ga iangianga. Iga tange tagu be, ‘Habir! Hana talur Ierusalem kakarek iat kinong pa di nale taram ugo ing u hininaawas utagu kira ta di.’

19 “Ma iou ga balu ie, ‘Watong, di iat, di nunure be iou git sursur lala ta ira hala na lotu a numem ira Iudeia ura bulbul halala dong ing di nurnur tam ra hala na harpadano ma ura hadakdak di.

20 Ma ing di ga gulum bing no num turadi Stiwen nong ga hininaawas utano hinsam, iou ga tur ter kaia ma iou ga balaure ira mol ta dong ing di ga gulgulum bing ie, ma iou ga haut uta ikinong.’

21 “Io, no Watong ga tange tagu, ‘Hana, iou ni tule ugo u tapa, ter ta di ing pa dile Iudeia.’ ”

Ing be di ga ura hadakdak ie, Pol ga hapuasne be aie tike Rom.

22 Ira matanabar di ga hadade Pol tuk ter ta ing iga tange ikino subana nianga. Io, di ga kakongane nalu be, “Mu ubu bing ikinong ra mangana turadi! Paile tahut be na lon ta ikin ra ula hanuo!”

23-24 Be ing di ga kupkup ma di ga kap leise ari ta ira nudi sigasige ma di ga isisa kabus utuma ra mahuo, no lilie ga ter ra dades na nianga be da kap halala Pol utuma ra baang ta di ira umri. Iga hartule be da hadakdak ie ma da tiri murmur ie waing da nunure leh be urah kaie

22:17-18 Apostolo 9:29-30

22:19 Apostolo 8:3; 26:9-11

22:20 Apostolo 8:1

22:21 Apostolo 9:15

ira matanabar di ga kupkup ter tana hokakarek.
²⁵ Be ing di gate sel hatakadosne ira iruo lumana ma di gate kubus ie ura hadakdak ie, Pol ga tange tano tamat na umri nong ga tur ter kaia be, “Hohaam, i takados tano numu harkurai be nu hadakdak tike Rom ma nong baak bileng pa dile gil tike ula harkurai utana be ite gil ra sasana?”

²⁶ Be ing no tamat na umri ga hadade hokakarek, iga hana utuma tano lilie ma iga tiri ie, “Ai! Aso ing u ra gilgil? Ikinen ra turadi aie tike Rom!”

²⁷ Io, no lilie ga hana utuma hone Pol ma iga tiri, “Ai! A Rom ugo be pata?”

Ma ne Pol ga balu ie, “A tutuno.” ²⁸ Io, no lilie ga tange, “Tou ga kukul ma ra but na barbarat sakit be iou ni kap no kinilam be iou tike Rom.”

Pol ga balu ie, “Iesene iou pata. No tamagu ga kap no kinilam be aie tike Rom. Kaie di ga kaho bileng iou hobi.”

²⁹ Io kaie, dong ing di ga tur ter ura tirtiri mur ie, di ga hesuo leh kaie iat. Ma no lilie ga sam kahe no katna ing iga nunure leh be igate hiis ter Pol ma ra dades na hinhiran sakit ma aie tike Rom.

Pol ga tur ra matmataan ta ira kaunsil.

³⁰ Tano mes na bung no lilie ga pales leise Pol kinong iga sip be na nunure leh no burwana tutuno be urah kaie ira Iudeia di gom tung Pol. Io, iga tato haruatne ira tamat na pris ma ira kaunsil gar na Iudeia. Io, iga lamus Pol ma iga hatur ie ra matmataan ta di.

23

¹ Pol ga nes dit ira kaunsil ma iga tange, “Kaba tasigu, no nugu lilik i hatutuno be ira nugu tintalen i tahut tano matmatahan tane God tuk katiak.” ² Io, be ing Ananias no tamat ta ira pris ga hadade hobi, iga tule dong ing di ga tur ter kaia be di na paser no hone Pol. ³ Ma ne Pol ga tange tana, “God na paser ugo, a ut na harababo. Augo hoke ra melmel na balo na hala iesene tuma naramon i bukas ma ra bilinge. U kis ter kaia ura gil harkurai tagu haruat ma ing ira harkurai tane Moses i tange, ma iesene be augo iat, u te lake ira harkurai ing u hartule be da paser iou!”

⁴ Ma dong ing di ga tur hutate ter Pol di ga tange, “Nesi ugo kaie uge tange hague no tamat ta ira pris tane God?”

⁵ Io, Pol ga babalu be, “Kaba tasigu, iou paille palai be aie no tamat ta ira pris. Ing be iou nige palai ter be aie nesi, iou pai gorle ianga hobi kinong ira nianga tane God di ga pakat i tange be, ‘Waak mu tangtange hague no lilie ta ira numu matanabar.’ ”

⁶ Be Pol ga palai be ari ta di a Sadiusi ma ari Parisi, iga tange nalu tuma tano kis hulungai be, “Kaba tasigu, iou tike Parisi, a natine tike Parisi. Iou tur ter ra harkurai kira kinong iou kis na balaraan ter utano tuntunut hut baling ta ira minat.” ⁷ Be ing iga tange hokakarek tike but na hargor ga tahuat nalamon ta ira Parisi ma ira Sadiusi. Ma ira kaunsil di ga harpaleng. ⁸ (Ma no

burwana horek. Ira Sadiusi di tange be pata ta tuntunut hut baling ta ira minat, ma pata bileng ta angelo be ta tanuo. Iesene be ira Parisi di tange be kike bakut i mon.)

⁹ Io, ma no purpuruan ga hanawat tamat ma ari tena harausur ta ira harkurai tane Moses ing a Parisi di, di ga tur ma di ga ianga hargor ma ra dades be, “Mem paile nes leh ta sasana ta ikin ra turadi. Tike tanuo be tike angelo dak ite haianga ie.” ¹⁰ No hargor ga manga tamat sakit kaie no lilie ta ira umri gom burut be di nahula sapek hasiksik Pol. Iga ter ra dades na nianga ta ira umri be di na hanasur ma di na lamus leh Pol sukun di ma ra dades ma di na lamus ie utuma tano nudi baang.

¹¹ Io, ra bung um, no Watong ga tur hutate Pol ma iga tange be, “Nu balaraan! Nu hinawas iat bileng utagu rasi Rom hoke u te hinawas ter tagu kira Ierusalem.”

Ira Iudeia di ga harpingit be di na ubu bing Pol.

¹² Io, ra malane tano mes na bung ira Iudeia di ga harpingit ma di ga kukubus be pa di nale ian ma be pa di nale mamotuk be di te ubu bing ter Pol. ¹³ Ma iga sakit ra ihet sangahul na turadi ing di ga lala ta ikin ra kunubus. ¹⁴ Io, di ga hana utuma ta ira tamat na pris ma ira tamat ta ira huntunana ma di ga tange, “Mem te kukubus be mem pai nale ian tuk be mem te ubu bing ter Pol. ¹⁵ Io kaie, kakarek mu ma ira kaunsil mu na tula nianga tupas no lilie ta ira umri be di na lamus hawat Pol ukira ho mu. Ma mu na ngan hoke be

mu sip be mu na silihe timaan leh ta tutuno na nianga mekaia ho ie ura gilgil no nuno harkurai. Ma mem, mem te taguro ter be mem na ubu bing ise ie katika na ngas ing na hananawat ukira.”

¹⁶ Ma iesene be ing no lawane Pol ga hadade ikin ra nudi harpingit iga hana utuma tano baang ta di ira umri ma iga hinawase Pol. ¹⁷ Io, Pol ga tato leh tikenong ta ira tamat na umri ma iga tange, “Lamus kin ra marawan utuma tano numu lilie. A nuno mon nianga kanaia be na hinawase ie.”

¹⁸ Io, no tamat na umri ga lamus leh ie utuma tano lilie. No tamat na umri ga tange, “Pol nong di te hiis kawase ie i hartule utagu ma i saring iou be ni lamus ikin ra marawan ukira ho ugo kinong be a nuno mon nianga be na hinawase ugo ine.”

¹⁹ Io, no lilie ga palim leh no lumana no marawan ma iga lamus hasisingen leh ie gom tiri ie be, “Aso ing u ura hininawase iou ine?”

²⁰ No marawan ga tange, “Ira Iudeia di te haut tikai ura sarsaring ugo be nu lamus Pol ter ta ira kaunsil maraan ma di na ngan hoke be di sip ie ura tirtiri mur ie ura ta tutuno na nianga utana.

²¹ Iesene, waak u tartaram di kinong i sakit ra ihet sangahul na turadi ing di na mun kahe ter ie. Ma di te kukubus ter be pa di nale ian ma pa di nale mamu tuk ter be di te ubu bing ter ie. Di taguro ter kakarek ma di kiskis kawase ugo be nu haut leh no nudi sinsaring.”

²² Io, no lilie ga hakatom no marawan be, “Waak u tangtange ta tikenong be u te hinawase ter iou ta ikin ra linge.” Ma igom tule leise ie.

Di ga hamaren Pol u Kaisaria.

²³ Io, iga tato leh airuo ta ira nuno tamat na umri ma iga tange, “Tagure karek ra matana ubane: ta iruo maar na ut na palim sele, ta liman ma iruo na sangahul na ut na kisi hos, ma ta iruo maar na ut na palim rumus. Tagure di ura hinana u Kaisaria ra liman ma ihet na pana bung katiak ra bung. ²⁴ Ma tagure ta hos tane Pol waing da lamus timaan ter ie tano tamat na lilie ne Pelik.”

²⁵ Io, iga pakat tike pakpakat horek:

²⁶ “Iou Kolodias Lisias, ukatika hone Pelik no bilai na tamat na lilie:

A harmarsai na kis tikai ma ugo.

²⁷ Ira Iudeia di ga palim kawase ikin ra turadi ma di ga ura ububu bing ie iesene be iou ga hanawat ma ira nugu matana ubane ma iou ga halon ie kinong be iou gate nunure leh be aie tike Rom. ²⁸ Ma iou sip be ni nunure be di ga tung ie urah, kaie iou ge lamus ter ie ta ira nudi kaunsil. ²⁹ Iou nes horek be ira nudi nianga na hartutung i iangianga utano nudi harkurai mon. Iesene pata tike hartung i tirih haruat be na hiruo pane ie. Ma pata tari bileng i haruat be dage bul ie ra hala na harpadano urie. ³⁰ Io, be ing iou ser leh nudi tike harpingit ura hgae ikin ra tunana, iou tule ie ukatika ho ugo kakarek iat. Ma iou ter ra dades na nianga

bileng ta ira ut na hartutung be di na ter ira nudi nianga ter tana katika ho ugo.”

³¹ Io, ira matana ubane di ga mur nianga ma di ga lamus leh Pol tikai ma di ra bung u Antipatiris. ³² Ma tano mes na bung ira matana ubane menapu di ga waak leise ter Pol ta ira ut na kisi hos be di na hana tikai ma ie. Ma di um, di ga tapukus utuma tano nudi baang. ³³ Be ing ira ut na kisi hos di ga hanawat Kaisaria, di ga ter no pakpakat tano tamat na lilie ma di ga ter leise Pol ukatika ra lumana. ³⁴⁻³⁵ Io, no tamat na lilie ga was no pakpakat ma iga tiri Pol be aie meha. Be ing iga nunure leh be Pol aie me Silisia iga tange, “Tou ni hadade ira num nianga be dong ing di tung ugo, di na hanawat.” Io, iga ter ra dades na nianga be da mano bat Pol tuma ra but na hala na harkurai tane Herot.

24

Pol ga tur ra harkurai ra matmataan tane Pelik.

¹ A liman na bung menamur Ananias no tamat ta ira pris ga hanasur u Kaisaria tikai ma ari tamat ta ira huntunana ma tike minanes na tunana ta ira harkurai, a hinsana ne Tertulus. Io, di ga kap ira nudi nianga na hartutung utane Pol ter tano tamat na lilie. ² Be ing di ga tato halala Pol, Tertulus ga bul ira nuno nianga na hartutung ter tane Pelik horek: “Mem te lagirane ra lawas na kinkinis na malum naramon tano num harbalaurai. Ma no num minanes ite kap hawat ra haleng na kikios ura habilai no numem

katano. ³ Taitus ira kaba katano bakut mem manga tanga tahut sakit, Watong Pelik, uta ing u te gil. ⁴ Iesene iou paile sip be ni manga hamalmalungo ugo. Io kaie, iou saring ugo be, maris, nu hadade karek ra numem kumkumina nianga.

⁵ “Mem te nunure leh be ikin ra tunana aie tike gotgotwana ma ila hatawat purpuruan nalamin ta ira Iudeia ta ira matahu katano tano ula hanuo. Aie tike lilie tano ton me Nasaret. ⁶ Ma pata be ikinong sene mon. Pata. Iga walar iat bileng be na hgae no numem tamat na hala na lotu. Io kaie, mem gom palim kawase ie. [Mem ga ura kurkure ie haruat ma ira numem harkurai. ⁷⁻⁸ Ma iesene be Lisias no lilie ta ira umri ga hanawat tikai ma ra dades ma iga saret leh ie ta mem ma iga ter ra dades na nianga ta ira turadi na hartutung be di na hana tupas ugo.]* Ma augo iat nu tiri murmur ie waing nuge nunure leh no tutuno ta kakarek ra hartutung mem gilgil ter tana.”

⁹ Ma ira Iudeia di ga hartutung bileng hobi, be a tutuno kakarek ra linge.

¹⁰ Be ing no tamat na lilie ga haut utana be na ianga, Pol ga tange, “Iou laro be iou ni ter ira nugu nianga na tutur bat iou ta kakarek ra hartutung kinong iou nunure be augo tike ut na gil harkurai ta ikin ra katano ra bar tinohon. ¹¹ Paile sakit baak ra sangahul ma iruo na bung ing iou ga hana utuma Ierusalem ura lotu. Ma i

24:5 Apostolo 17:6 **24:6** Apostolo 21:28-30 * **24:7-8** Ira nianga nalamin tano hakilang [] paile kis ta ira haleng na tuarena pakpakat ing i bilai sakit.

malus ter tam be nu nunure leh be a tutuno ikin. ¹² Ma ira turadi ing di tungtung iou, pa di gale nes iou be iou ga hargor ma tikenong tuma ra tamat na hala na lotu. Ma pa di gale nes bileng iou be iou ga hathatut purpuruan nalamin tike iabar tuma naramon ta ira nudi mes na hala na lotu ma be tuma tike mes na katano tano taman. ¹³ Ma pa dile haruat be di na hatutuno ter tam ira hartutung kakarek di gilgil ter tagu. ¹⁴ Ma iesene iou pa nile sie kinin. Iou la lolotu tupas no God ta ira hintubu mem naramon tano nugu kinkinis na nurnur ta ikin ra Ngas nong di tange be a harakale ie. Iou nurnur bileng ta ira harkurai bakut tane Moses ma ta ira pakpakat ta ira tangetus. ¹⁵ Ma iou kis na balaraan ter tane God hoke bileng di kakarek ra turadi. Ma no numem kinkinis na balaraan ikin, be God na hatut habaling ira ut na takados ma ira ut na sana sukun ra minat. ¹⁶ Io kaie, hatikai iou walwalar be ni balaure timaan ira nugu tintalen, no nugu lilik nahula tung iou ra matmataan tane God ma ira turadi.

¹⁷ “Namur ta ing iou pai gale nes Ierusalem ra bar tinohon, iou ga hana um ukaia ura ter harharahut ta ira nugu matanabar ing di ga mon sunupi. Ma iou ga hana ura ter hartabar bileng tuma tano tamat na hala na lotu. ¹⁸ Ma iou ga gilgil kakarek ing di ga nes tupas iou kaia. Ma iou gate hapatam ira gingilaan haruat ta ira harkurai tane Moses be nige langalanga sukun no tirih metuma naramon ta kike ra harkurai nong i kabit iou. Ma pata ta tamat na matanabar di ga

hanawat hulungan ter tagu ma iou pai gale lala bileng tike purpuruan. ¹⁹ Ma sene no burwana ike ta ari Iudeia metuma tano katano Esia ing di ga kis ter kaia. I gorte takados be di iat di na hanawat ukira tam ma di nage ter ira nudi hartutung ing be nudi mon ta linge ura paspase ter tagu. ²⁰ Ma ing be pata, io, di kakarek di na tange ira sasana ing di ga nes leh tagu ing iou ga tur ter tano matmataan ta ira kaunsil. ²¹ Di tale be di na tange sene mon ikin ra linge iou ga kakongane ie ing iou ga tur ter ra nudi matmataan. Iou ga tange be, 'Iou te tur ter ra harkurai ra matmataan ta mu katiak kinong iou nurnur tano tuntunut hut baling ta ira minat.' "

²² Sene be Pelik ga palai timaan dahine ter ta ira Kristian. Kaie igom tange ta ira Iudeia be di na kis kawase tike mes na bung. Iga tange horek: "Be ing Lisias no lilie ta ira umri na hanawat, io, iou ni bul no nugu ula harkurai be u rara ter be pata." ²³ Io, iga ter ra dades na nianga tano tamat na umri nong ga harbalaurai ter tane Pol be na mano bat Pol. Iesene iga tange be waak i manga mano bat ie. Na bala ie be na tatahun dahine ma ina bala leh ira nuno harwis be di na nes mur ie ta ira nuno sunupi.

²⁴ Be ing a bar bung gate sakit, Pelik ga hanawat tikai ma no nuno haine na Iudeia, ne Darusila. Io, iga hartule utane Pol ma iga hadade ie ing iga iangianga utano mangana nurnur ta dong ing di nurnur tane Krai Jisas. ²⁵ Be ing Pol ga iangianga uta ira tintalen takados ma tano tintalen be tiketike iat na kurkure timaan ie ma

utano tamat na gil harkurai unamur, Pelik ga burut ma iga tange, “Ite haruat baak! I tale be nu hana um. Namur be ing a nugu mon pana bung, iou ni hartule utam.” ²⁶ Iesene iga sipsip bileng be Pol na hamane kumaan ie ma ta barbarat. Kaie igom git haartule hait utana ma igit wowor tikai ma ie.

²⁷ Be ing airuo tinohon gate sakit, Porkios Pestus ga kios Pelik. Iesene Pelik ga waak leise ter iat Pol ra hala na harpadano kinong iga sip be na hamane ira Iudeia.

25

Pol ga tur ra harkurai ra matmataan tane Pestus.

¹ Be aitul a bung gate sakit namur tano nuno hinanawat kaia tano katano, Pestus ga hana me Kaisaria utuma Ierusalem. ² Ma ira tamat na pris ma ira lilie ta ira Iudeia di ga ter ira nudi nianga na hartutung ter tane Pol tana kaia. ³ Di ga manga saring Pestus be na harahut di horek, be na lamus Pol u Ierusalem kinong di gate pingit ter ura ububu bing ie na ngas. ⁴ Ma ne Pestus ga babalu, “Kanaia di mano bat ter Pol tusu Kaisaria ma iou iat iou ni hana tapukus ukaia namur dahine. ⁵ Io, be ing ikin ra tunana ite gil ta nirara, mu na tule numu ta lilie u Kaisaria tikai ma iou ma di na tung ie kaia.”

⁶ Be ing Pestus gate kisi ra liman ma itul be sangahul na bung tikai ma di, iga hanasur um u Kaisaria. Ma tano mes na bung iga tato hulungan no kinkinis na gil harkurai ma igom hartule be

Pol na me tur ra matmataa tana. ⁷ Be ing Pol ga tur huat, ira Iudeia ing di gate hanasur me Ierusalem di ga tur luhutane ie ma di gom paspase ter ra dades na nianga na hartutung ter tana. Iesene pa di gale haruat be di na hatutuno kakarek ra nudi nianga.

⁸ Io, Pol ga ter um no nuno nianga na tutur bat ie ta ira hartutung horek: “Iou pai gale gil tike nirara ter ta ira Iudeia, be tano tamat na hala na lotu, ma be ukatika bileng hono tamat na king sakit gar na Rom.”

⁹ Ma iesene be Pestus ga sip be na hamane ira Iudeia, kaie igom tiri Pol be, “U kanan ter be nu hana u Ierusalem ma nige tiri murmur ugo ta kakarek ra hartutung kaia, be pata?”

¹⁰ Ma ne Pol ga balu ie, “Iou tur ter kakarek tano gil harkurai gar na Rom. Io, i takados ter be iou ni tur harkurai kira. Iou pai gale gil ta nirara ter ta ira Iudeia ma augo iat u nunure timaan ter hobi. ¹¹ Iesene be ing iou gate gil tuno tike nirara i haruat be ni hiruo pane ie, io, di na ubu bing iou, pata ta linge. Ma sene be ing pata ta tutuno ta ira nudi hartutung ter tagu, io, paile takados be tikenong na ter iou ukatika ta ira luma di. Iou hinat haruat ma ira harkurai be no tamat na king sakit gar na Rom na hadade iou!”

¹² Namur be Pestus gate ianga tikai ter ma ira nuno kaunsil, iga balu Pol horek: “U te hinat be no tamat na king sakit gar na Rom na hadade ugo. Io, iou ni tule ugo utusu hono tamat na king sakit iat!”

Pestus ga hinawase Agripa utane Pol.

¹³ Io, a bar bung namur Agripa, aie tike king, ma ne Bernis dur hanane ga hanawat Kaisaria ura hahaatne leh Pestus tano nuno sigar kinkinis. ¹⁴ Ma dur ga ura kinkinis baak kaia, kaie Pestus gom huo ira linge utane Pol ter tano king. Iga tange tana be, "Nalalie ta ing Pelik ga hana leh iga waak ter tike turadi kira ra hala na harpadano. ¹⁵ Ma ing iou ga hana u Ierusalem ira tamat na pris ma ira tamat ta ira huntunana me Iudeia di ga tung ie ma di ga saring iou be iou ni tule bing ie. ¹⁶ Ma sene be iou ga hinawase di be pata be a numem tintalen ira Rom be mem na ter leise bia mon tike turadi ura hapadano ie. Pata. Na huna tur harmamata baak ma dong ing di tung ie. Ma da ter bileng ra mahuo tana be na tur bat ie ta ira nudi hartutung. ¹⁷ Io, ing di ga hanawat tikai ma iou ukira, iou pai gale halis no harkurai. Pata. Iou ga tato hulungan no kis hulungai na gil harkurai tano mes na bung ma iou ga hartule be da lamus halala no turadi. ¹⁸ Sene be ing ira ut na hartutung ter tana di ga tut ma di ga ianga, pa di gale tung ie uta tike nirara ing iou ga lik be di na tung ie urie. ¹⁹ Pata. Di ga mon balik ari hargor ma ie pane no nudi huna lotu iat ma uta tike turadi nong gate mat, a hinsana ne Jisas, nong Pol ga tange be kanaia i lon. ²⁰ Ma iou pai gale palai be ni tiri murmur uta ikin ra hargor hohaam, io kaie, iou gom tiri ie be iga kanan ura hinana u Ierusalem be dage tiri ie kaia ta kakarek ra hartutung be pata. ²¹ Ma

iesene be Pol ga hinat be da waak ter ie ma no tamat na king sakit gar na Rom iat na gil no ula harkurai utana. Io, iou ga ter ra dades na nianga be da mano bat ie tuk ter be iou ni tule ie utusu hono tamat na king sakit gar na Rom.”

²² Io, Agripa ga tange tane Pestus, “Iou sip be iou iat iou ni hadade ikin ra turadi.”

Ma ne Pestus ga balu ie, “Nu hadade ie maraan.”

Pol ga huo no pir tano nuno nurnur ter tane Agripa.

²³ Tano mes na bung Agripa ma ne Bernis dur ga hanawat tikai ma ra tamat na minamar ma dur ga lala tuma tano hala na nianga tikai ma ira tamat na lilie ma ira watong ta ikino taman. Io, Pestus ga hartule, di gom lamus halala Pol.

²⁴ Io, Pestus ga tange, “Augo Agripa, no king, ma mu bakut kakarek ing mu kis hulungan ter, mu nes ikin ra turadi. Ira matanabar na Iudeia bakut ruma Ierusalem ma kira Kaisaria di te kakongane ira nudi sinsaring ter tagu utana be da ubu bing leise ie. ²⁵ Iou pai gale nes leh tike linge be igate gil ie kaie inage hiruo pane ie. Iesene iga hinat be no tamat na king sakit rusu Rom be na hadade ie, kaie iou ge kure be ni tule ie u Rom. ²⁶ Sene be iou paile palai be ni tange tuno hohaam uta ikin ra tunana ing ni pakat leise tike paas utusu Rom tano tamat na king sakit. Io kaie, iou te lamus ter ie tano num matmataan tus Agripa, king ugo, ma ta mu ira mes bileng, waing nige mon ta nianga ura pakpakat namur be dait te tiri murmur ter ie. ²⁷ Ma iou tange hobi kinong iou lik be paile takados be da tule

bia mon tikenong metuma naramon ra hala na harpadano ma pata pa dile hapalaine timaan baak ira hartutung ter tana.”

26

¹ Io, Agripa ga tange tane Pol, “I tale be nu ianga um kakarek ura utam.”

Io, Pol ga teh pam ta di ma no lumana ma iga hatahun ira nuno nianga na tutur bat ira nudi hartutung horek: ² “Augo Agripa, no king, iou tanga tahut ura tuntunur ra num matmataan katiak ura tangtange ira nugu nianga na tutur bat ira hartutung ta ira Iudeia. ³ Ma iou manga tanga tahut kinong augo iat u palai timaan ter ta ira numem tintalen ira Iudeia ma ta ira hargor i tahuat leh ta kike. Io kaie, iou sasaring marmaris tam be nu bala iou be ni ianga baak ma nu hadade iou.

⁴ “Ira Iudeia bakut di nunure ira nugu tintalen mekatika leh ing e ga bana bulu huat. Di palai be tano nugu kudulena nilon iou ga kis tuma tano nugu katano ma tuma bileng Ierusalem.

⁵ Di te nunure iou ra lawas na pana ma be ing di sip, io, di haruat be di na suro haut be iou ga tike Parisi, no dadeswana iabar naramon tano numem lotu. ⁶ Ma iou tur ter ra harkurai kakarek utano burwana no nugu kinkinis na balaraan uta ing God ga kukubus ter urie ta ira hintubu mem. ⁷ Ikin no kunubus nong ira numem sangahul ma iruo na huntunana di kis na balaraan ter be di na kap ie be hatikai di lolotu tupas God. Io, king, tano burwana ta ikin

ra kinkinis na balaraan kaie ira Iudeia di gom tung iou. ⁸ Iou manga karup be ari ta mu, mu lik be God paile tale ura hatut ira minat.

⁹ “Iou bileng iou ga lik be i tahut be iou ni gil ra haleng na linge ura hgae no hinsane Jisas me Nasaret. ¹⁰ Ma hokike iat mon kaie iou ga gil tuma Ierusalem. Ira tamat na pris di ga ter ra dades tagu ura kilkilat bat a haleng na turadi tus tane God ma ing di ga ubu bing di iou ga haut bileng uta ikinong. ¹¹ Haleng na pana iou git sursur lala ta ira hala na lotu numem ira Iudeia ura hapadano di ma iou git walwalar be iou ni sunang di be di na tange hgae ikino Jisas. Ma iga manga mis no tingagu ter ta di kaie iou gom git hanana ter bileng ta ira taman ing i kis tapa ura hinaragawai ta di.

¹² “Ma tike bung um ta kike ra nugu hinana iou ga hanana u Damaskas tikai ma ra dades ma ra hartule mekatika ta ira tamat na pris. ¹³ Io, king, hutate ra tingana kasasa tuma tano ngas iou ga nes tike lulungo metuma ra mawe. No lulungo tano kasasa pai gale haruat ma ie ma iga murarang sare iou tikai ma ira turadi ing di ga sasate hanane iou. ¹⁴ Mem bakut mem ga puko ter tano pu ma iou ga hadade tike ingana turadi ga tange tagu tano nianga na Iudeia horek: ‘Sol! Sol! Ura biha be u haragawai tagu? Augo iat u hangungut habaling iat ugo ing u isise ter no kakim tano linge i kaskasum.’

¹⁵ “Io, iou ga tiri, ‘Nesi ugo, Watong?’

“Ma no Watong ga babalu, ‘Iou Jisas nong u haragawai tagu. ¹⁶ Kaia, taman tut um ma nu

tur. Iou te harapuaasa tam ura timtibe ugo be nu gil ira nugu pinapalim ma be nu tike ut na hininaawas ta ira linge ing u te nes utagu ma ta ira linge iou ni hamanis tam. ¹⁷⁻¹⁸ Iou ni halangalanga ise ugo mekatika ta ira num matanabar iat ma mekatika ta ing pa dile Iudeia. Iou tultule ugo ter ta di ura paapos ira mata di ma ura lamlamus ise di mekatika ra kadado tupas no palai, ma mekatika tano dades tane Satan tupas God. Ma ina ngan hokakarek ta di waing God na lik luban leise ira nudi sana tintalen ma ina was halala di ter ta di ing God gate hasisingen leh di ura nuno kinong di ga nurnur tagu.'

¹⁹ "Io kaie, king Agripa, iou pai gale ul ba tano ninanaas na tanuo metuma ra mawe. ²⁰ Iou ga huna harpir ter ta di tuma Damaskas, io, mekaia utuma ta di ruma Ierusalem ma tano kudulena katano Iudeia ma ter ta di ing pa dile Iudeia bileng. Iou ga harpir ter ta di bakut be di na lilik pukus ma di na tahurus tupas God ma be di na tatalen haruat ma ra tutuno na lilik pukus. ²¹ Ma ikinong no burwana kaie ira Iudeia di gom palim kawase iou tuma tano tamat na hala na lotu ma di gom walar be di na ubu bing iou. ²² Ma iesene be God te harahut iou tuk ter katiak, kaie iou ge tur ter kira ma iou hininaawas utane Jisas ter ta ira turadi bakut, ira watong tikai ma ira turadi bia bileng. Iou paile tangtange leh nugu ta nianga ing i mes ta ing ira tangetus ma ne Moses di ga tange be na hanawat. ²³ Ma di ga hinawas be no Mesaia na mat ma aie nong na

huna tut hut sukun ra minat, io kaie, aie mon nong na harpir ter ta ira Iudeia ma di ing pata be a Iudeia di utano palpalai nong na hanawat ter ta ira matanabar.”

²⁴ Be Pol ga tange hobi Pestus ga ianga bat ie ta ira nuno nianga ma iga kakongane be, “Pol, u te ba kike! Ira haleng na harausur u te kap i hababa ugo.”

²⁵ Ma ne Pol ga balu ie, “Watong Pestus, iou paile ba. Ira linge iou tangtange i tutuno ma paile taram be a nianga gar na ba. ²⁶ Ma iou hamaan be ikinin i palai kinong Agripa, no king, i madares timaan ter ta kakarek ra linge. Ma i tale be ni haianga ie ma pa nile burut kinong iou nunure ter be ite hatarame bakut kakarek ra linge iou iangianga urie. Ma ite hatarame kinong kakarek ra linge pai gale hanawat kumaan. ²⁷ Augo Agripa, no king, u nurnur ta ira nianga ta ira tangetus? Iou nunure be u nurnur ta di.”

²⁸ Io, Agripa, no king, ga tange tane Pol, “Ai! U lik be u haruat be nu sunang haiane leh iat mon iou nige tike Kristian?”

²⁹ Ma ne Pol ga balu ie, “Be nu ngan haiah hobi be nu manga halis, iou saring God be augo ma di bakut bileng kakarek ing di hadade iou katiak, be mu na hanawat ho iou, ma sene be karek sene mon ra dades na kunubus kaie iou malok be mu na mon bileng.”

³⁰ Io, no king ga taman tut tikai ma no tamat na lilie ma ne Bernis ma di bileng ing di ga kis tikai ter ma duhat. ³¹ Di ga hana talur ikino katano ma ing di ga iangianga harbasie ta di, di ga tange,

“Ikin ra turadi paille gil ta nirara i haruat be na hiruo pane, be da kilat bat ie urie.”

³² Ma ne Agripa ga tange tane Pestus, “Ikin ra turadi gor be langalanga mon be pai nagele hinat be no tamat na king sakit gar na Rom na hadade ie.”

27

Pol ga tur leh no nuno hinana utusu Rom.

¹ Be ing di ga bul um no ula nianga be mem na hana u Itali, di ga ter Pol ma ira mes metuma naramon ra hala na harpadano ukatika tano lumana tike tamat na umri a hinsana ne Iulius. Ma tike tamat na umri ie tano matana ubane di kilam ie be, “A Matana Ubane tano tamat na king sakit gar na Rom.” ² Io, mem ga kawas tike mon me Adaramitium nong ga taguro ter ura hinana ter ta ira taman tano katano Esia ing ira mon git sapsapa ine. Io, mem ga tut leh um. Ma ne Aristarkus, tike turadi me Tesalonaika ruma Masedonia ga hana tikai ma mem.

³ Io, mem ga sapa Saidon tano mes na bung ma ne Iulius ga marse Pol ma iga bala ie be na hana utuma ta ira nuno harwis waing di nage harahut ie ta ira nuno sunupi. ⁴ Io, mem ga hana baling ter u na tes mekaia ma mem ga hana barahit tano mugurlamin Saipras kinong mem ga hilo harso ma ra dades na dadeh. ⁵ Be ing mem gate balos ter no kasapa hutate Silisia ma ne Pampilia mem ga sapa Maira ruma Lisia. ⁶ Io, no tamat na umri ga nes leh tike mon me Aleksandaria kaia nong ga ura hinana u Itali ma iga hakawas mem

tana. ⁷ A haleng na bung mem ga matmatien hanana ma iga dades ta mem iesene mem ga petlaar ura hinanawat um haruat Nidas. Mem ga pepet puo be mem na hana hakakari hobi ga burwana tano dadeh. Io kaie, mem gom hana barahit balik tano mugurlamin Krit namur ta ing mem gate sakit ter no ngusngus Salmone.

⁸ Mem ga malalet mur no gagene tano tamapit na paananoh ma mem ga hanawat tike taman di kilam ie be Barahit na Matansinapa, hutate tano not no taman Lasia.

⁹ Mem ga hasurum ra haleng na pana bung kaia ma no tes bileng um gom manga lagures kinong igate sakit no bung na hinahal gar na Iudeia ma no labur gate hanawat um. Io kaie, Pol gom hakatom di hokarek: ¹⁰ “Kaba turadi, iou nes be no nudait hinana na sana. Be dait na hana no mon na manga sana tikai ma ira kinakaap ma dait bileng dait na hiruo.” ¹¹ Ma sene be no tamat na umri pai gale song leh ira nianga tane Pol. Pata. Iga taram balik no ut na kap mon ma no turadi nong a nuno no mon. ¹² Ma a haleng ta mem di ga sip be mem na hana iat mon kinong ikino matansinapa pai gale haruat be da nahe leise ter ira teka na labur kaia tana. Ma di ga sip be mem na walar be mem na hanawat Pinikis ma mem nage nahe leise ter no labur kaia. Ne Pinikis aie tike mes na matansinapa kaia Krit nong ila kis barahit ter tano labur.

Tike tamat na labur ga rrapapusane hanane no mon na tingan tes.

¹³ Be ing tike dipdip mekatika tano matailum ga hatahun ura pupuuh, di ga lik be di haruat

um ura gilgil ing di ga sip. Io, di ga sel haut no haga ma mem ga mur gagene tano tamapit na paananoh tane Krit. ¹⁴ Pai gale halis ma tike dades na dadeh sakit ga hanawat, di kilam ie be 'No Tunumat', ma iga kakata sur mekatika hono mugurlamin. ¹⁵ Iga kakata huat ter tano mon ma mem pai gale haruat be mem na hilo harso ma ie. Io kaie, mem gom waak leise ter mem ma no mon, ma no dadeh gom pupuh hanane mem. ¹⁶ Be ing mem ga hana barahit tike not no mugurlamin di kilam ie be Kauda, mem ga malalet iat kaie mem gom petlaar be mem na kubus hadikdikit no waga nong mem ga selsel hanane ie menamur tano mon. ¹⁷ Be ing ira tunana di gate rahi haut ter ie di ga sel hino menapu tano mon at bileng waing pai nagele galogalo. Ma di ga burut be mem nahula kawas ta ira ula iono tusu Libia ma no mon nage sana. Io kaie, di gom haruh hasur no mol tano mon ma di ga waak leise ter no mon be no dadeh na pupuh hanane ie. ¹⁸ No labur ga manga raprapusane hgae mem kaie di gom hatahun ura isise hasur ira kinakaap tano mes na bung. ¹⁹ Ma tano aitul a bung di ga tatik leh ari gintatena no mon ing di la papalim me, di gom ise hasur. ²⁰ Be ing a haleng na bung gate sakit ma no tes ma no mawe kanaia dur ga harpam ter ma no labur bileng kanaia ga wawaang, mem ga lik iat um be mem pai nale lon.

²¹ Ira tunana pa di gale en ta nian ra lawas na pana. Io, Pol ga tur nalalie ta di ma iga tange, "Kaba turadi, mu gor taram iou ing iou

ga harakatom be waak dait ra hinana leh me Krit. Be ing mu nage taram iou pa mu gorte hana tupas ikin ra tirih. ²² Sene be kakarek iou saring hadades mu be mu na balaraan ter iat kinong pata tikenong ta mu be na mat. Pata. No mon sene mon nong na sana. ²³⁻²⁴ Nabung ra bung tike angelo tano God nong a nuno iou ma nong iou lolotu tupas ie, i me tur hutate iou ma i tange, 'Waak ra bunurut, Pol. Nu tur iat ra harkurai ra matmatahan tano tamat na king sakit rusu Rom. Ma ne God te haidane ugo be di bakut kakarek u hanana tikai ma di, pa di nale hiruo.' ²⁵ Io kaie, kaba turadi, mu balaraan ter kinong iou nuruan God be ira linge na hanawat hoke iat mon ite hinawase ter iou hobi. ²⁶ Sene be, no mon na kis masapa iat tike mugurlamin."

No mon ga taparok tano ula mamor iesene pata tikenong ga hiruo.

²⁷ No dadeh ga pupuh hanane iat baik mem tano tes Adaria tano sangahul ma ihet na bung ra bung. Ing iga hutate ra tingana bung ira ut na pinapalim tano mon di ga hamaan be mem ga ura hinanawat ter tike mugurlamin. ²⁸ Di ga walar no tes be iga lamlamana haruat hohaam ma di ga nes leh be no tes ga ihet na sangahul na pakono sur. Di ga kis dahine te mon ma di ga walar habaling no lamlamana tano tes ma di ga nes leh be iga itul a sangahul na pakono. ²⁹ Io, di ga haruh hasur ira ihet na haga mekatika tano murmur tano mon kinong di ga burut be no labur nahula rapusane ter mem ta ira huna hot.

Io, di ga sasaring be na malane haiah. ³⁰ Ira ut na pinapalim tano mon di ga walar be di na hilo sukun no mon, kaie di gom haruh hasur no waga utusu napu tano tes ma di ga ngan be di ga ura haaruh ari haga mekatika ra lilie tano mon. ³¹ Io, Pol ga tange tano tamat na umri ma ira matana ubane be, “Be kakarek ra turadi di na hana leh mekira tano mon, io, paile tale be mu na lon.” ³² Io kaie, ira matana ubane di ga kut rupat ira hino ing iga palim kawase ter no waga ma di ga waak leise ie ma iga puko leh.

³³ Io, ra mala bungbung um Pol ga haragat di bakut be di na ian. Iga tange be, “Taitus kakarek ra sangahul ma ihet na bung mu te kis na bunurut be aso na hana tupas dait. Ma mu te kis bia, pa mu le enen ta linge. ³⁴ Io, kakarek iou manga saring mu be mu na en ta nian. Mu supi ter ikin waing mu nage lon. Pata ta tikenong ta mu na hiruo.” ³⁵ Be igate tange ter kakarek iga kap leh ari beret ma iga tanga tahut tane God urie ra matmataan ta di bakut. Io, iga pidik ie ma iga hatahun ura nian. ³⁶ Ing di ga nes ie hobi di bakut di ga balaraan baling ma di bileng di ga en ari nian. ³⁷ Ma iga airuo maar ma liman ma iruo na sangahul ma liman ma tike mem ing mem ga hanana tano mon. ³⁸ Be ing di gate ian hahos ter di ga ise hasur ira nian utuma tano tes ura hamaman no mon.

³⁹ Be ing iga malane um pa di gale nes kilam no taman iesene di ga nes tike matansinapa ma ra iono no waseser tana. Io, di ga lik be di na walar ura hasapa no mon kaia. ⁴⁰ Di ga kut rupat ira hino talur ira haga ma di ga waak ter at tuma

na tes ma kaie iat bileng di ga pales ira hino ing iga palim kawase ter no wasa nong ila kure ter no mon. Io, di ga saret haut no mol tano lilie tano mon ter tano dadeh ma di ga hilo tultul no waseser. ⁴¹ Iesene no mon ga kap toke tike ula mamor ma igom kis kora ma no lilie pai gale haruat be na magile. Kaie no murmur tana gom tamaparok ta ira paananoh ing iga rarapus ter tana.

⁴² Io, ira matana ubane di ga harpingit be di na ubu bing dong ing di ga ura hinana lala ra hala na harpadano waing pa di nagele iaas utuma na waseser ma di nage hilo leh. ⁴³ Iesene no tamat na umri ga sip be Pol na lon ter iat, kaie igom tigel di be waak di ra gilgil ikin ra nudi harpingit. Io, iga ter ra dades na nianga um be dong ing di ga haruat ura niaas, be di na huna karwas sur ma di nage sapa tuma na waseser. ⁴⁴ Ma iga hartule be di bakut um ira mes, di na kap leh ari subana dahe ta ira sumsubana tano mon ura niaas me ukaia. Io, hokakarek kaie di bakut di gom a sapa timaan tuma na waseser.

28

Pol ma ira turadi tano mon di ga sapa Malta.

¹ Be ing mem gate sapa tahut ter, mem ga nunure leh be di ga kilam ikino mugurlamin be Malta. ² Ira turadi mekaia di ga manga tahut ma mem. Di ga halo tike eh ma di ga suat leh mem bakut kinong iga batbata ma iga maduhan no taman. ³ Io, Pol ga kap hulungan tike pok rangaranga ma ing iga bul ie utuma tano eh tike

si ga hanasur ing a mamahien ga kap ie ma iga kakaret dit ter tano lumana. ⁴ Be ing ira turadi mekaia tano mugurlamin di ga nes no si ma iga tabataba ter tano lumana, di ga tange harbasiane ta di be, “I nanaas be ikin ra tunana aie a ut na ubu bing turadi. I tutuno be paile hiruo na tes, iesene no tador nong ila harkurai ma ra takados pai nale hook ie be na lon ter.” ⁵ Iesene Pol ga samakane leise ter no si ter tano eh ma pai gale kap ta sasana tana. ⁶ Ira turadi di ga lik be na sus no lumana ma be na puko ter napu ma inage mat kaie iat. Iesene ing di ga nanahe ra lawas na pana ma di ga nes be pata ta sasana ga hanawat ter tana, di ga kios ira nudi lilik ma di ga tange be aie tike tador.

⁷ Ma hutate kaia iga mon tike taman ma ra taman ie tane Pubilius, no lilie ta ikino mugurlamin. Iga suat leh mem ukatika tano nuno taman ma mem ga wasire tana ra itul a bung ma iga manga tahut ma mem. ⁸ Ma no tamane Pubilius ga noh ter ma ra minaset. Iga malahau ma iga sam bala haan bileng. Io, Pol ga lala utuma tana. Ma namur be igate sasaring ter iga bul ira lumana tana ma igom halon ie. ⁹ Be ing ikin ra linge ga hanawat, ira mes na ina minaset tano mugurlamin di ga hanawat ma ne Pol ga halangalanga di. ¹⁰ Di ga harahut timaan mem ma ra haleng na linge ma be ing mem ga taguro ura hinana leh ra mon, di ga tabar mem ma ira linge mem ga supi ter.

Pol ga hanawat Rom.

¹¹ Io, be ing mem gate kisi ra itul a teka kaia, mem ga kawas leh tike mon nong ga nahe leise ter no labur kaia tano mugurlamin. Aie tike mon me Aleksandaria ma kaia tano lilie di ga takas no malalar ta dur ira iruo kasang na tador, Kastor ma ne Poluk. ¹² Mem ga sapa Sirakius ma mem ga kisi ra itul a bung kaia. ¹³ Io, mem ga hana mekaia ma mem ga hanawat Regium. Ma tano mes na bung no dadaip metua ra matailum ga hanawat, kaie mem gom hanawat Putioli tano bung menamur tana. ¹⁴ Ma ing mem ga nes leh ari hatahinsaana naramon tane Kraiss kaia di ga bala leh mem be mem na kisi ta liman ma iruo na bung ma di. Io, hokakarek kaie mem gom hana um utuma Rom. ¹⁵ Ira hatahinsaana naramon tane Kraiss kaia di ga ser be kanaia mem ga hanawat, kaie ari di ga me hanawat ter muk tano taman no hinsana "No Katano na Kis Hulangan tane Apius." Ma ari di ga me hanawat tano taman no hinsana "Aitul a Hala na Wasire." Di ga hanawat ura kokot leh mem. Be ing Pol ga nes di, iga tanga tahut utuma hone God ma iga kap ra harharagat mekaia ho di. ¹⁶ Ma ing mem ga hanawat Rom di ga haut leh Pol be na kis sene iat tikai ma tike umri ura manmano bat ie.

Pol ga hinawase ira Iudeia utano burwana kaie igom kis ra hala na harpadano.

¹⁷ Io, ma be ing aitul a bung gate sakit, Pol ga tato hulungan ira lilie ta ira Iudeia. Ing di ga hanawat hulungan, Pol ga tange ta di hokarek: "Kaba tasigu, iou pai gale gil tike sana ter ta ira nudait matanabar na Israel be ukatika bileng ta ira tintalen ta ira hintubu dait, iesene di ga hiis

kawase balik iou tuma Ierusalem ma di ga ter iou ukatika ta ira luma di ira Rom. ¹⁸ Di ga tiri murmur iou be aso tuno iat ing iou ga gil ma di ga sip be di na halangalanga ise iou kinong di ga nes leh be pata ta burwana be ni hiruo pane. ¹⁹ Ma sene be ing ira Iudeia di ga malok be da halangalanga ise iou, io, ikin ra linge ga sunang iou kaie iou gom hinat utano tamat na king sakit gar na Rom be na hadade iou. Ma iou ga gil hobi sene be iga pata nugu ta hartutung ter ta ira nugu matanabar na Israel. ²⁰ Ma iou te sasaring ura nesnes mu ma ura nianga tikai ma mu kinong iou ga sip be mu na palai tano burwana kaie di te hiis iou ma ikin ra dades na hinhiran. Ikinong dait ira Israel dait nanahe tana ma ra balaraan, ikinong no burwana.”

²¹ Ma di ga balu ie, “Mem pai gale kap ta pakpakat metua Iudeia ura utam. Ma pata tikenong ta ira tasi dait ira Iudeia ite me hinawas saasa utam. ²² Iesene mem sip be mem na hadade ira num lilik kinong mem nunure be ira matanabar ta ira kaba katano di tangtange hgae ikin ra mangana lotu u te lala tana.”

²³ Io, di ga kubus ter tike bung be di na kis tikai baling ma ne Pol. Ma a haleng sakit di ga hanawat ta ikino bung ukaia hono taman Pol ga kiskis tana. Ma tur leh ra malane tuk ter ra matarahien Pol ga palpales no kingdom tane God ma iga hininaawas bileng utana. Iga walar be na hatutuno ter Jisas ta di be aie tuno nesi. Ma iga

gil hobi mekatika ta ira harkurai tane Moses ma mekatika ta ira pakpakat ta ira tangetus. ²⁴ Pol ga petlaar be na hatutuno ter Jisas ta ari ta di ma ira nuno nianga iesene ari mes di ga malok be di na nurnur. ²⁵ Ira nudi lilik ga harpaleng, di gom hargor. Ma di ga tur leh um ra hinana leh namur be Pol gate ianga huat ter ma ikin ra nianga. Iga tange be, “No Halhaaliena Tanuo ga tange no tutuno ta ira hintubu mu ing iga tange mekatika ra hone Aisaia no tangetus horek:

²⁶ ‘Hana tupas kakarek ra matanabar ma nu tange,

“Mu na hadade, sene pa mu nale hadade kilam. Mu na nesnes, sene pa mu nale nes kilam.”

²⁷ Na ngan hobi kinong i dades ira tinga di kakarek ra matanabar.

Di malok be di na hadado,
ma di malok be di na nes.

Di nahula nes kilam ma ira mata di,
ma di nahula hadade kilam ma ira talinga di,
ma di nahula nunure kilam ta ira tinga di,
ma di nage tahurus ma nige halon di.’

²⁸ “Io kaie, iou sip mu be mu na nunure be God te tule ikin ra nuno haralon ukatika ta di ing pata be a Iudeia di, ma di, di na hadade kilam ie!” ²⁹ *

³⁰ Ma haruat ma a iruo kudulena tinohon Pol ga kis kaia tano ngasiana ga kukule leh ie. Iga susuat leh di bakut ing di ga hananawat ura nesnes ie. ³¹ Ma iga harpir utano kingdom tane God ma iga hausur utano Watong Jisas Krai. Iga

* **28:29** Ari tuarena pakpakat di bul halala buturkus 29 i tange horek: *Be ing igate tange leise ter kakarek, ira Iudeia di ga hana ma di ga manga hargor hana nalamina ta di.*

gilgil hobi ma ra balamasa ma pata tikenong ga
hakahe ie.

No Tahut na Hininaawas
The New Testament in the Sokarek dialect of the
Patpatar language of Papua New Guinea
Nupela Testamen long tokples Sokarek long Niugini

Copyright © 2014 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Sokarek (Patpatar)

Dialect: Sokarek

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures. Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2022-03-04

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 13 Jul 2024 from source files dated 13 Dec 2023

bbc4ab7d-0dcb-5ad0-909b-47e9fb251f1b